

סיכום הדף

סיכום גפ"ת מסודר בסדר נפלא שטרם נראה כמותו,
מוצג בסגנון קל ושוטף שנמצא מועיל לזיכרון.
מומלץ במיוחד לעומדים בכור המבתן.

בבא מציעא

חובר בסייעתא דשמיא

ע"י

יוסף בן אאמו"ר הרדה"ג רבי יצחק אוחנה

עיה"ק ירושלים תובב"א

מהדורה מתוקנת

ה'תשפ"ד

- לפניך סיכום שמטרתו **לסדר** את עיקרי הדברים העולים מן הגפ"ת בלבד; - חילוקי ופרטי דינים והטעמים.
- מחלוקות רש"י ותוס'.
- דינים וטעמים העולים מן התוס'.
- בכל מקום שנשמך כזה « מופיעה ההלכה.
- דברי רש"י שאין עליהם חולק שולבו בדברי הגמ' ללא ציון.

הסכמות הרה"ג מופיעות בשאר המסכתות שיצאו עד כה.

לע"נ סבתי מרת חנה ע"ה בת הגה"צ ר' שלום לופס ז"ל

נדפס על נייר חו"ל שאין בו חשש חילול שבת

עיצוב כריכה: יוסי גרפי 054-8431811

להערות והארות:
יוסף אוהנה
בורוכוב 20 ירושלים
054-8416200

דוא"ל: 6521811@gmail.com

ניתן להשיג "סיכום הדף" בחנויות הספרים

הקדמה

בשנים האחרונות נפל דבר בעולמה של תורה, רבים הם המבקשים דעת, לקנות קנין אמיתי בידיעת התורה.

עד לפני זמן, רוב רובם של לומדי התורה אשר התחנכו בעולם הישיבות, השקיעו את מיטב מרצם וכוחותיהם בעיון ובהבנת עומקה של תורה. אט אט נתמעטו הידענים, ובעומק העיון נתמעט ההספק, עד שלמדו בזמן שלם מספר דפים בלבד. ועל המעט שלמדו, לא חזרו ולא שינו, ואם אין קצירה אין קמת, ואם אין קמת אין תורה.

גדולי ישראל צווחו ככרוכיא על המצב והתריעו על התורה שהולכת ומשתכחת, ומתמעטים תלמידי חכמים. אברכים רבים אשר ישבו רוב שנותיהם בדי' אמות של הלכה ושקדו על תלמודם, מצאו את עצמם בגיל מבוגר, שאינם בקיאים אפי' במסכת אחת על בורייה, ואפי' בדפים הנלמדים בישיבות, משנתם אינה סדורה להם, והיוצא מפייהם בוקה ומבולקה. אם כבר נמצא אחד שגילה בקיאות, נטו לזלזל בו שאינו אלא מהשטחיים, שאינם מבחינים בין תכלת לכרתי, או מאותם הלומדים הלכה למעשה וכדו'. מצב זה מלבד שכחת התורה שיש בו, גורם לחוסר סיפוק בלימוד, ולבטלה המביאה לידי חטא ולידי עוון, שהרי כשהבור ריק, נחשים ועקרבים יש בו.

בלי ספק שיש לכך סיבות רבות, חלקם סיבות רוחניות, טומאת הרחוב, כפי שכתבו רבותינו שהיום העינים רואות מראות אסורים שזה גורם לשכחת התורה. ורמזו בזה רמז, "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם" וסמך ליה "למען תזכרו", ללמדך שהסוד לזכירת התורה הוא שמירת העינים.

ועוד אמרו בשם החזון איש זצ"ל, שהיום איננו שומרים על ניקיון הידיים ונוגעים בזמן הלימוד במקומות המכוסים, שאף זה גורם לשכחת התורה, ולא לחינם הקפידו בעולם התורה על שרוול ארוך בחולצות וכדו'.

אולם מלבד הדברים הסגוליים שהוזכרו, שאין להמעיט כלל בחשיבותם, ישנו דבר פשוט ביותר. כל בר דעת מבין שבלי חזרה, אין סיכוי לזכור את דברי התורה. א"כ כיצד עושים קנין אמיתי בתורה, ללמוד ולזכור, לזרוע ולקצור, מהי הנוסחא לידיעת התורה.

אך לפני שנות דור, מספרים על כל גדולי ישראל שידעו ש"ס או לפחות שני סדרים בתלמוד על בוריין, בגיל צעיר מאוד. בישיבת "חכמי לובלין" של הגאון ר' מאיר שפירא זצ"ל, תנאי הסף להתקבל לשיבה, בחורים צעירים בני חמש עשרה, שש עשרה, היה ידיעת מאות דפי גמרא על בוריין. היום, אברכים רבים בגיל העמידה אינם יודעים אפי' מסכת אחת על בורייה. א"כ מה השתנה, האם פעם כולם היו עילויים והיום נחלשו הדורות, או שמא עלינו לפשפש בדבר, נחפשה דרכינו ונחקורה מה בכל זאת השתנה.

כפי הנראה צורת הלימוד הייתה שונה. בספר על תולדותיו של הגאון מטשבין זצ"ל, שנודע בבקיאותו העצומה בכל חדרי תורה, כתוב על דרכו בלימוד, שלאחר שסיים ללמוד את הדר, היה הולך בחדר הלוח ושוב, ומשנן בעל פה את הדר שלמד כעת, וזוהי דרך נפלאה לזכירה. אם הלימוד מסודר היטב, ניתן אח"כ לחזור עליו בעל פה ולשנן אותו ולקנות בו קנין בר קיימא.

ישנם אברכים שסבורים שהסיבה שאין להם כל ידיעה רחבה בתורה, היא מפני עומק העיון שלומדים היום בישיבות, והזנחת הלימוד בבקיאות. תירוץ זה אין בו ממש. התזו"א והרב מברסק, שעולם התורה כולו נהנה מעומק עיונם, ואין חולק על יגיעתם העצומה בתורה, שלטו שלטון ללא מיצרים בכל מיכמני הש"ס. ר' חיים העיד על בנו הגר"י מברסק שכבר בגיל שש עשרה היה בקי בש"ס עם רש"י.

מרן הרב שך זצ"ל, שכל ימיו למד ולימד תורה בעיון, כתב את רוב חלקי ספרו הנפלא "אבי עזרי" על כל חלקי התורה, ואף בזרעים ובטהרות, בעודו צעיר לימים, כפי שיראה המתבונן בשנים שנכתבו המהדורות הראשונות מספרו. ברור א"כ שהיה לו ידע מקיף בכל חלקי התורה בעודו צעיר, למרות שכל ימיו לימד תורה בעיון לתלמידים.

לאחרונה יצא לאור ספר בשם "בנין נחום" על תולדות חייו של הגאון ר' נחום פרצוביץ זצ"ל, אשר נודע בעולם בעומק עיונו ובשיעוריו המופלאים. שם מסופר כי בשנותיו הראשונות בארץ, לאחר השהות הממושכת בגלות שנחאי, היה הולך לבית הרב מברסק לדבר בלימוד, ומרצה בפני הרב מברסק את חידושיו בענייני קדשים. כידוע, לעמוד לפני הרב מברסק היה פחד גדול, ממש אימה ויראה. באחד הפעמים הביא הרב מברסק ראייה לנושא המדובר מסוגיא במסכת תמורה. ר' נחום באותה תקופה טרם למד תמורה, והרגיש לא בנוח שמסכת זו עדיין לא שגורה בפיו. הרב מברסק לא העלה בדעתו שאברך חשוב שכזה לא יהיה בקי במסכת תמורה. היה פשוט לו שאברך שכזה צריך להיות בקי בכל הש"ס.

מאז ומעולם הדרך לידיעת התורה הייתה חזרה שינון ושילוש, וחזרה על הדברים בעל פה, עד ידיעתם על בוריין. אך מילת המפתח לחזרה כזו היא "סדר". כשמסיימים סוגיא והדברים מבולבלים, אין שום סיכוי בעולם שהם יזכרו ויחרטו, אולם כשהדברים מסוכמים ומסודרים היטב, ניתן בקלות לחזור עליהם שוב ולזכורם.

כולם מתפעלים מידיעת התורה של רבינו שר התורה הגר"ח קנייבסקי שליט"א ושליתתו הנפלאה בכל חדרי תורה. מהתבוננות בספריו הנפלאים, ובפרט בספר "דרך אמונה", רואים סדר מופתי שהוא הסוד הנפלא לזכירת התורה.

ב"ה בשנים האחרונות אפשר דרא ונתרבו הלומדים אשר חוזרים ומשננים את תלמודם, מסיימים את המסכת מריש עד גמירא, ונבחנים על תלמודם בכל מיני מסגרות כמו "ושננתם" "מפעל הש"ס" "דרשו" ודומיהם. גם אני הצעיר למדתי בישיבת "אור ישראל", ובהכוונת הגאון רבי יגאל רוזן שליט"א, בכל סוף זמן חוייבו כל תלמידי הישיבה לעמוד במבחן מסכם על כל המסכת. לשם כך חזרו כל בני הישיבה ושינונו היטב את כל המסכת עם רש"י ותוס'. אם מקובל בדרך כלל שיש רפיון בסוף זמן, ובחודשים אדר ואב מתמעטים הלומדים, בישיבת "אור ישראל", בחודשים אלו, השקידה רבה שבעתיים.

וב"ה גם אני נטיתי שכמי לסבול עולה של תורה, לשנן ולחזור על תלמודי ולהבחן עליו במסגרת הישיבה ובמסגרות הקיימות. לשם כך נצרכתי להציב לי ציונים, לסדר את משנתי שתהא סדורה לי, שהרי התנאי הראשון לזכרון הוא הסדר, וכשאינן סדר יש שכחה. והתחלתי לסכם את הדברים ולהעלות אותם על הכתב, וכך נולד החיבור שלפניכם.

ואמרתי לעצמי אם החיבור טוב עבורי, בודאי יהיה בו תועלת ללומדים שכמותי, והיה זה שכרי בזה ובבא.

בודאי שחיבור זה לא יועיל למי שמבקש באמצעותו לדעת את המסכת, מבלי ללמוד היטב את דברי הגמרא פרש"י ותוס' תחילה, ולחזור ולשנן היטב את דבריהם. אולם לאחר לימוד וחזרה של דברי רבותינו במקורם, יהא בו תועלת מרובה לזכירה ולחזרה.

* * *

מה אשיב לה' כל תגמלוהי עלי, על ששם חלקי מיושבי בית המדרש, וזיכני מאוצרו אוצר מתנת חינם לסדר חיבור שרבים צריכים לו.

אני מודה לכל הלומדים שראו בחיבור זה תועלת ללימודם והמריצו אותי להביאו לדפוס ולהתמיד בכתיבתו. בפרט לתלמידי ישיבת אור ישראל המעטירה, ובראשם למו"ר ראש ישיבת אור ישראל הגאון ר' יגאל רוזן שליט"א, שהדריכני והראני דרך של בהירות בלימוד התורה.

אני מודה לידידי משכבר הימים הר"ר דניאל הירש קסידו, שבישיבה נתן לי השראה לחזור ולשנן מסכתות שלמות. ממנו למדתי, שכדי להצליח בזה יש להעלות על הכתב את עיקרי הדברים בקצרה ממש. אני מודה גם לידידי הר"ר אביתר בן אבי, שמצא (לאחר שבחירתי שם לספר) ששם הספר "סיכום הדף" עם הכולל עולה בגימטריא לשמי "יוסף אוחנה". דבר זה חייב אותי להשקיע את מיטב כוחותי בחיבור זה, לאחר שנוכחתי לראות שמן השמים גלגלו לידי את שם החיבור ואת ההתאמה לשמי. אני מודה גם לידידי הר"ר ראובן ענבה שעודד אותי לכתוב ולהפיץ את הסיכום ללומדי הדף היומי, מה שגרם לי להביא את הדברים לדפוס במהירות רבה.

תודה לאבי מורי הרה"ג ר' יצחק ולאמי מורתי מרת נעמי שיחיו, שהביאו אותי לחיי העולם הזה, והביאו אותי לחיי העולם הבא ונטעו בי אהבת תורה ויראת שמים. חיבור זה הוא כולו מתורתו של אבי מורי, שאין שני לו בסדר ובהירות בלימוד התורה, ואין אני לעומתו אלא כדוגמא ומשל.

תודה לאשתי נוות ביתי מרת בת שבע, שנותנת לילות כימים על מנת שאוכל לשקוד על התורה. חיבור זה לא היה יוצא לאור לולא השותפות שלה בו, ומה ששלי - שלה הוא.

יהי רצון מלפני אדון הכל שכשם שעזרני בחסדו הגדול להגיע עד הלום, כך יעזרני הלאה שאזכה להמשיך לעמול בתורה מתוך נחת וישוב הדעת, ולא תמוש התורה מפני ומפי זרעי עד עולם.

פתיחה

מלבד מה שיש בחיבור זה תמצית וקיצור של הדברים העולים מן הסוגיא, **הדגש העיקרי בחיבור זה הוא על סדר ובהירות**. בענין חשיבותו של הסדר, מן הראוי להביא את דבריו הנפלאים של ר' יצחק הוטנר:

"בתהלים (פרק קלו) ישנה חזרה בת עשרים ושש פעם על האמרה "כי לעולם חסדו", בין עשרים ושש התופעות שעליהן נאמר השבח של "כי לעולם חסדו", נמצאות שלשת התופעות של מציאות האור בעולם. ועל זה הוא אומר "לעושה אורים גדולים כי לעולם חסדו". "את השמש לממשלת ביום כי לעולם חסדו". "את הירח וכוכבים לממשלות בלילה כי לעולם חסדו". הרי לנו להדיא כי אותו השבח עצמו הנאמר על עצם יצירת המאורות, אותו השבח עצמו נאמר על סידור המאורות בזמנים מיוחדים כל אחד לעצמו. כי על כן, הכנסת סדר, התאמה, וקצב בתוכן היצירה משתווים בערכם ובמשקלם עם גוף היצירה עצמה".

פחד יצחק, אגרות וכתבים, אגרת עט

להלן מספר הערות נחוצות על דרכי בחיבור זה. שלושה דרכים של סיכום יש בו:

א. **סידור פשוט של השיטות והטעמים** העולים מהגמרא מרש"י ומתוס'. בתחילת הקטע מופיע המקרה - ואחריו הדין ואחריו הטעם (בדרך כלל). לאחר מכן מודגש בקו תחתון השיטות או הטעמים החלוקים. המקרים (והטעמים) מובאים זה לצד זה **בעימוד ייחודי באופן שניתן לראות בצורה מוחשית את מבנה הסוגיא** במבט אחד. כך גם ניתן להבחין בשיטות המרכזיות והצדדיות כמו גם במספר השיטות.

ב. **קיבוץ כמה פרטים על נושא אחד**, אף שבגמרא אינם מסודרים במקום אחד, ואפילו עשויים להופיע בדף הקודם או בדף הבא. כמו כן, קיבוץ של פרטים דומים מהגמרא ומתוס' ביחד.

ג. **דינים או טעמים שאינם מוצגים בפירוש בדף**, אלא יוצאים בדרך אגב מתוך קושיית הגמרא או מפירוש רש"י ותוס'. פעמים שהדברים מובהרים במילים נוספות שאינן מלשון הגמרא, על מנת להוסיף בהירות ופשטות לסיכום.

תוספות - כשמופיע כך: תוס' - הכוונה היא שהדברים בהמשך הם הוספה (או פירוש) של תוס'.

כשמופיע כך: (תוס') - בדרך כלל בסוף קטע - פירושו של דבר שהמשפט האחרון בלבד הוא מפירוש התוס'.

כשמופיע כך: (ע"פ תוס') - הכוונה היא שעיקר הדברים כתובים בגמרא או ברש"י, ותוס' הוסיף לבארם.

לע"נ

סבי הגה"צ רבי יוסף אוחנה זצ"ל

בן הרב יצחק ורובידא

רבה של קרית מוצקין

גלב"ע ל' שבט תשע"ח

ובניו אשר הלכו לעולמם בטרם עת

ולא הותירו זש"ק

ר' אברהם אליעזר בן שרה ז"ל

ר' מנשה שלמה בן שרה ז"ל

ת. נ. צ. ב. ה

פרק ראשון – שנים אוחזין

ב

- תוס': בתרי מסכתא אין סדר למשנה לענין מחלוקת ואח"כ סתם, אבל לגבי סדר העניינים יש סדר.
- יחלוקו – כשמוחזקים והחלוקה יכולה להיות אמת (שנים אוחזין). ולסומכוס, בכ"מ שיש דררא דממונא. כל דאלימ גבר – כשאנימ מוחזקים (ההיא ארבא).
- יהא מונח – כשמוחזקים ואין החלוקה יכולה להיות אמת (מנה שלישי).
- זה אומר אני ארגתיה וזה אומר אני ארגתיה, לרש"י – יהא מונח, דאיכא ודאי רמאי.
- לתוס' – יחלוקו בשבועה, כי החלוקה יכולה להיות אמת (יכול להיות שארגוה ביחד ופלפולא חריפא).
- האומר חציה שלי נוטל רביע בשבועה. תוס': וליכא מיגו לפוטרו משבועה – דאיערומי קמערים, וליכא מיגו שיטול חצי – דמיגו להוציא לא אמרי'. אבל מיגו דאי בעי שתיק אמרינן אף להוציא.
- תוס': לרב יוסף – לא אמרינן מיגו היכא שטענתו הראשונה היא שקר.
- לרבה – אמרינן.
- תוס': אין ספק מוציא מידי ודאי – רק היכא שהודאי בחצי א' הוי סיבה לחצי השני (כיום דודאי יורש).
- תוס': הבטה בהפקר קני, במעשה כל דהו.
- "ולחזי זוזי ממאן נקט": לרש"י – נשאל למוכר, דבנקיט מחד נאמן אפי' אין מקחו בידו.
- לתוס' – נשאל למוכר, ואותו שהמוכר מסייעו יפטר משבועה.
- לר"י – נשאל להם ממי קיבל המוכר מעות, דאינם חלוקים בזה.
- ומתני' מיירי דנקט זוזי מתרוייהו ולא ידענא מי מדעתיה ומי בע"כ, וכשיחלוקו יטול כ"א חצי מעותיו.
- דררא דממונא: לרש"י – חסרון ממון.
- לתוס' – שיש ספק לב"ד בלא טענותיהם.

ג

- בודאי רמאי (מנה שלישי), לר' יוסי – יהא מונח, ואפי' כשאין פסידא לרמאי.
- לרבנן – יחלוקו.
- בשנים אוחזין – יחלוקו בשבועה.
- ואפי' לבן ננס דנוטלין בלא שבועה בחנוני על פנקסו, הכא שמא הגביהו ביחד את המציאה ולגבי מקח שמא לשניהם נתרצה המוכר.
- ואפי' לרבנן דהממע"ה בשור שנגח, הכא תרוייהו תפסי ואין כאן מוציא מחבירו.
- ואפי' לסומכוס דיחלוקו בלא שבועה, הכא נשבע מתקנ"ח 'שלא יהא כל אחד תוקף'.
- ואפי' לרבנן דיהא מונח במנה שלישי, הכא החלוקה יכולה להיות אמת.
- ואפי' לר' יוסי דהכל יהא מונח, הכא ליכא ודאי רמאי.
- תוס': לר"ע, לקח מה' ב"א ואינו יודע ממי – נותן לכל אחד ואחד, דהוה ליה למידכר.
- תוס': אין לומר לתקוני שדרתיך אלא אם כן השולח הזכיר בתחילת דבריו או בסופם את התיקון.
- תוס': כופר הכל פטור משבועה דכתי' "כי הוא זה" – דדוקא מודה במקצת חייב שבועה. ואין לומר שאם כופר הכל חייב א"כ למה צריך ע"א, דאיצטריך ע"א במקום שאינו תובע כלום.
- אשבועה דרבנן לא אמרינן מתוך שאינו יכול לישבע משלם (תוס').
- ולא אמרינן בחשוד על השבועה שכנגדו נשבע ונטול (דף ה).
- אמרו לו שניים אכלת חלב והוא אומר לא אכלתי,
- לר"מ – חייב קרבן, דעדים מחייבים מיתה וק"ו שמחייבים קרבן.
- לחכמים – פטור מקרבן, לרש"י – מיגו שיכל לומר מזיד הייתי וליפטר.
- ותוס' מביא ב' לשונות מכריתות:
- א. דאדם נאמן ע"ע יותר מק' עדים (בין לחייב בין לפטור).
- ב. דמתרצינן דיבוריה דקאמר לא אכלתי שוגג אלא מזיד, אבל אינו נאמן להכחיש את העדים (בין לחייב בין לפטור).

- תוס': לכו"ע נאמן לומר מזיד היתני ולשים עצמו רשע, דאינו רוצה להביא חולין לעזרה.
- הודה מעצמו משלם קרן חומש ואשם. באו עדים: לסוגיא דהכא - לר"מ, משלם כפל ואשם.
- תוס': לסוגיא דהגוזל קמא - עדים אין מחייבים אשם, דכתי' גבי אשם "והתודה".

ד

- **כפר במנה והעדים מעידים שיש אצלו חמישים זוז:**
- לר' חייא - נשבע כמודה במקצת « וכן הלכה (תוס' ה.). ויליף לה מפיו וע"א שהצד השוה שבהן שע"י טענה חשובה (דכשמודה במקצת או עד מכחישו נראה שמשקר) וכפירה הן באין ונשבע. אע"ג דעל במה הצד פרכינן פירכא כל דהו, מ"מ הא דע"א אינו משלם כשהוא מווס לאו פירכא היא, דזהו מחמת גריעותו של העד.
- לאבוה דר' אפוטריקי - אינו נשבע, דכתי' "כי הוא זה" דרוקא על הודאת פיו חייב שבועה (ור' חייא סבר כרבנן דר"ג ולקמן ה.).
- מודה במקצת ב'הילך' (לא הוציאת את המעות): לר' חייא - חייב שבועה כשאר מודה במקצת.
- לרב ששת - פטור, כי כשהמעות בעין כאילו הם אצל התובע.

« להלכה: לתוספות - פטור.

לספר חפץ - חייב.

- למסקנה, ר' חייא דהילך הביא סיוע ממתני' דשנים אוחזין, דאנן סהדי (לרש"י - דהוי כעדים. לתוס' - הוי טפי מעדים, כהודאה) דמאי דתפיס הילך הוא שהרי בפנינו הוא.
- לרב ששת - במתני' נשבעין מתקנ"ח, דכי היכי דאנן סהדי להאי אנן סהדי להאי.
- כתוב בשטר 'סלעים' או 'דינרין', מלוה אומר חמש ולוה אומר שלוש:
- לר"ש בן אלעזר - ישבע שבועת מודה במקצת. ואינו נאמן במיגו דאמר שתיים, דמה שהשטר מסייעו אינו טוען ברצון דנראה שמחמת השטר מודה.
- לר"ע וי"ג ר' יעקב - פטור משבועה, דהוי כמשיב אבידה (שחכמים פטרו אותו משבועה).
- לוה אומר שתיים - לכו"ע פטור; או משום דמסייע ליה שטרא.
- אן משום דאין נשבעין על כפירת שעבוד קרקעות.
- תוס': אף למ"ד שעבודא דאורייתא איכא גוונא שמודה במקצת חייב שבועה; אן כשמחל לו על השעבוד.
- אן כשאין ללוה כלל קרקעות ואפי' משעבדי.
- אן במלוה ע"פ, דכיון שהפקיעו חכמים השעבוד (משום פסידא דלקוחות) חשיב כמחל על השעבוד.
- ובני חרי, מיירי דלית ליה.

ה

- למ"ד הילך פטור, אע"ג דהודאה בקרקע הוי הילך, איצטריך למעוטי קרקע משבועה; אן להיכא דחפר בה בורות שיחין ומערות.
- אן לטענו כלים וקרקעות והודה בכלים וכפר בקרקעות.
- תוס': אן למעוטי משבועה דעד אחד.
- טענו חיתין והודה לו בשעורין;
- לרבנן - פטור משבועה, דכתי' "הוא" וכתי' "זה", חד למודה במקצת וחד דבעי' הודאה ממין הטענה. ופטור אף מן השעורין. « וכן הלכה (תוס').
- לר"ג - חייב. ו"כי הוא זה", חד למודה במקצת וחד למעוטי העדאת עדים.
- 'ההוא רעיא' שכפר בפקדון ובאו עדים ששלח יד במקצתו;
- לר' חייא קמיתא - חייב לישבע, ואינו יכול לישבע דהוי כגולן, ושכנגדו נשבע ונוטל.
- לאבוה דר' אפוטריקי - פטור. ותקנתא (דשכנגדו נשבע ונוטל) לתקנתא (שבועת היסת) לא עבדינן.
- תוס': קיי"ל דהמלוה חבירו בעדים א"צ לפרעו בעדים, אא"כ א"ל תחזיר לי אלא בעדים.

- תוס': בחשוד לא אמרינן מתוך שאינו יכול לישבע משלם:
  - א. דלא שבקת ליה חיי, דכל העולם יביאוהו לידי שבועה ויטלו כל אשר לו.
  - ב. דבעיקרון יכול לישבע אלא שאוסרים עליו לישבע, ואינו כאחד שאמר איני יודע.
- תוס': «הלכה כל"ק דר"ג (בשבועות) דכופר הכל בלא דררא דמונא חייב שבועת היסט, ובאינו יודע בכל ישיבע שאינו יודע.
- רועה בהמות שלו - פסול לעדות ולשבועה, דסתמא (בלא עדות) גזלן הוא שמרעה בשדות של אחרים. רועה בהמות אחרים - כשר, דחזקה אין אדם חוטא ולא לו.
- בשנים אוחזין וכ"א אומר כולה שלי, נשבע 'לדבריהם שבועה שיש לי בה ואין לי בה פחות מחציה'; לר' יוחנן - נשבע מתקנ"ח 'שלא יהא תוקף' וחשיד אממונא לא חשיד אשבועתא.
  - לְתוֹסְפוֹת - לא חשיד אשבועתא משום שבועה חמורה.
  - לר"י חסיד - משום דע"י שבועה יפרוש מגזל כל עוד לא גזל (וההוא רעיא פרש בע"כ, ולא נשבע).
- לאביי - חשיד אממונא חשיד אשבועתא, אלא חיישינן שמא ספק מלוה ישנה יש לו עליו, ונשבע, דמספק שבועה פרשי אינשי ומספק ממון לא פרשי אינשי, דממון אפשר בחזרה (אם לא יזכור יחזיר ולא יעכבנו מספק תוס' 1).
- גזלן לשבועה; לְתוֹסְפוֹת - פסול מדרבנן (ולעדות פסול מה"ת).
  - לר"י חסיד - פסול מה"ת.
- "כופר בפקדון פסול לעדות": אן כשהעידו שידע שהפקדון בביתו בשעה שכפר.
  - אן דנקיט ליה בדיה.
- תוס': לא יהיב דמי (חמסן דקרא): עובר בלא תחמוד ובלא תגזול, ופסול לעדות דכתי' "אל תשת ירך עם רשע להיות עד חמס", והפסול לעדות פסול לשבועה.
  - יהיב דמי: אם חצוף לחטוף בידיעת הבעלים - פסול לעדות ולשבועה מדרבנן.
  - אם מעלים חמסנתו - כשר.

ן

- שומר נשבע שלא שלח בה יד; לרש"י - דהיינו שלא השתמש בה למלאכתו. תוס': הביא ראייה שנאנסה; לתוס' - ישיבע, דאם שלח בה יד הוי גזלן עליה.
  - א"ן - לא ישיבע, דבאה רק ע"י גלגול שבועה (שלא פשעתי).
- לר"ת - דהיינו שלא אכלה. ואם היא בפנינו לא ישיבע אפי' ע"י גלגול, דמגלגלין רק בדבר הדומה, כגון שותפין שחלקו דמורי היתרא.
- שנים אוחזין דאמרינן להו פלוגו, ויצאו וחזרו כשאחד מהם תפוס ואומר שהשני הודה לו והשני אומר שהשכיר לו - אמרינן ליה "עד השתא חשדת ליה בגזלן והשתא מוגרת ליה בלא סהדי".
  - תוס': ולא נאמן במיגו דאמר תקפה ממני, דמיגו במקום עדים הוא.
- אחד מוחזק בטלית ואחד מסרך סרוכי - אף לסומכוס - הממע"ה, דסרכא לאו כלום היא.
- תוס': פקדון שיש לו ביד אחרים יכול להקדישו דחשיב ברשותו.
- תקפה א' בפנינו והשני שתק ולבסוף צווח;
  - במטלטלי: נפשט שמוציאין מידו (תוס'), מהא ד"הספיקות (ספק פדיון פטר חמור) נכנסין לדיר להתעשר", ואי תקפו כהן אין מוציאין מידו נמצא זה פוטר ממונו בממון של כהן.
  - כיון שבתקף לא מהני, בהקדיש (השני שתק בשעה שהקדיש וצווח כששאלה הגזבר) נמי לא מהני, חוץ מספק בכור דקדוש ואסור בגיזה ובעבודה, דקדושה הבאה מאליה שאני.
- בקרקע: אמרינן כל דאלים גבר.
  - הגמ' מסתפקת בהקדישה הא' והשני שתק, האם הוי כתקפה ואח"כ הקדישה דמהני, א"ד הוי כתקפה בלבד דלא מהני שהרי יכול חבירו לתקוף ממנו בחזרה. ונפשט שאינו קדוש, מהא דר"ג ד'כל שאינו יכול להוציאו בדיינים (ע"י ראייה) הקדישו אינו קדוש'.

- תוס': ל"ד שתקפו כהן אין מוציאין מידו, הבעלים אינו יכול לומר ליתן לכהן אחר; או משום דעסקינן במכירי כהונה.
- או משום דאינו יכול לתבוע מהכהן אלא טובת הנאה (למ"ד טוה"נ ממון), שהרי המזיק מתנות כהונה או שאכלן פטור.
- תוס': תפיסה לא מועילה, חוץ מכשתפס בהיתר (שוכר מרחץ שבא בסוף החודש).
וחוץ מכשתפס קודם שנוולד הספק, דמהגי.
- היו לו ט' טלאים בשעת הגורן אין צריך לצרפן לגורן הבא, דלא באו לכלל חיוב.
קפץ אחד מן המנויין לתוך הדייר - כולן פטורין;
- אותם שכבר יצאו - דמנין הראוי פוטר, דכתי' "כל אשר יעבור תחת השבט" ולא שעבר כבר.
- אותם שבדיר - דכל אחד הוא ספק, ועשירי ודאי אמר רחמנא ולא עשירי ספק.
- תוס': הא דרבר שבמנין לא בטל ברוב - הוא מדרבנן.

ז

- תוס': שה אחד פוטר כמה פטרי חמורים.
  - תוס': לקוח ושניתן במתנה פטור ממעשר בהמה.
  - תוס': מעשר בהמה הוא של בעלים.
  - שנים אדוקים בטלית - אם תופס בידו ג' על ג' - נוטל עד מקום שידו מגעת דכמאן דפסיק דמי (ולקנין סודר קרי "ונתן לרעהו"), ובשאר יחלוקו בשבועה. ונשבע אף כמה שידו מגעת (תוס').
  - מתני' דשנים אוהזין - מדובר שאוהזים בכרכשתא (קישוט בקצה הבגד).
  - תוס': בגט בידה ומשיחה בידו בעי'; או שיתחוב הגט בידה בחזק.
  - או שהגט יהיה ככד שלא יוכל למשוך הגט אליו.
  - דאם ניח בידה גט - לא הואי כריתות. ואם אחרי שיניח תקפוץ ידה - הואי כטלי גיטך מע"ג קרקע.
  - שנים אדוקין בשטר שאינו מקוים והלוה אומר שלך היה ופרעתיו;
  - לרבי - יתקיים השטר ויחלוקו, דמודה בשטר שכתבו צריך לקיימו.
  - לרשב"ג - יחלוקו בלא קיום, דמודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו.
  - ולא חולקים בחוב כמו שכתוב בשטר אלא כמו ששווה לימכר, כבהמה טמאה שאם יחלקוה ממש יפסידו.
  - אם תורף השטר או החלק היותר יקר בטלית קרוב לאחד מהם - חולקים לאורך ולא לרוחב.
  - מצא שטר ללא הנפק - לא יחזיר לאף אחד, דשמא כתב ללוות ולא לווה. כתוב בו הנפק,
  - לרב פפא: לרבנן - לא יחזיר, דחיישינן לפירעון.
  - לר' יוסי - יחזיר למלוה, דלא חיישינן לפירעון, דשטר פרוע הלווה קורע מיד.
  - לתי' א' בגמ' ולרבינא: איפוך לרבנן ור' יוסי.
  - מצא כתובה והבעל מודה שלא נתן לה כתובתה - יחזיר לאשה, דלא חיישי' לקנוניא. ולא חיישי' לכתב בניסן ונשא בתשרי; דמנה ומאתים משתעבדי מאירוסין, דאית להו קלא. ולקודם אירוסין ליכא למיחש.
  - ותוספת: לאביי - עדין בחתומיו זכין לו.
  - לרב אסי - מיירי כשהקנה לה.
- אין הבעל מודה;
- לרב פפא: לרבנן - לא יחזיר, ואפי' בעודה תחת בעלה, דאימור צררי (מעות) אתפסה.
  - לר' יוסי - יחזיר לאשה, דלא חיישינן לפירעון.
  - לתי' א' בגמ': לרבנן - יחזיר לאשה, דלא חיישינן לפירעון.
  - לר' יוסי - לא יחזיר, דחיישינן לפירעון. ובעודה תחת בעלה יחזיר לה, דאין אדם נותן כתובה קודם גירושין.
  - לרבינא: לכו"ע לא יחזיר, לר' יוסי - דחיישינן לפירעון, אבל בעודה תחת בעלה יחזיר.
  - לרבנן - דחיישי' לשתי כתובות ואפי' בעודה תחת בעלה, דשמא כתב לה כתובה נוספת אחרי שזו נפלה ותגבה כתובתה פעמיים.
  - ולפירעון לא חיישי'.

- אחד אדוק בטופס ואחד אדוק בתורף; לבלבי: שמין את שווי ה'זמן' דעל ידו גבי ממשעבדי, ומקבלו המחזיק בתורף - שבו כתוב הזמן. לתוס' - דשמין במה שהשטר כשר בלעדיו (זמן, ועדי חתימה למ"ד עדי מסירה כרתי).
- לרש"י - שמין גם במה שהשטר נפסל בלעדיו, אלא שכל מה שיש בטופס יש בתורף, ועדים, ס"ל שמורה בשטר שכתבו א"צ לקיימו.
- תוס': לירושלמי: שמין את שווי חתימת העדים (דא"צ לטוה אחר עדי מסירה) ומקבלו המחזיק בטופס - ששם החתימה. וס"ל דעדי מסירה כרתי.

ח

- המגביה מציאה לחבירו: לרמב"ח - קנה חבירו, מיתורא דסיפא דמתני' 'בזמן שהם מודין... חולקין בלא שבועה'.
- לרבא - לא קנה חבירו, אא"כ הגביה גם לעצמו, דמיגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה. ושוא חזר בו רבא מזה (תוס' י.). והראיה דאמרינן מיגו משותפין שגנבו, לרש"י - שגנב לעצמו ולחבירו. לתוס' - שהגביהו שניהם.
- שלח את חבירו לגנוב לו - המשלח פטור מלשלם כפל, דאין שליח לדבר עבירה. תוס': אמר צא וטבח לי - המשלח חייב, דלגבי טביחה דרשינן "תחת" לרבות את השליח.
- חרש או ב' חרשין שהגביהו מציאה - קנאוה מפני דרכי שלום, דלא לייתי לאינצויי עם החוטפים מהם. חרש ופיקח שהגביהו מציאה - לא קנו, דלגבי פיקח הוי ראשה שהגביה החרש כמונח על גבי קרקע, ומתוך שלא קנה פיקח לא קנה חרש.
- מנהיג; למתני' - קונה אף בעיר וכ"ש בשדה (רש"י ט.), דמשיכה היא זו, ובהמה נקנית במשיכה. תוס': לר"ש - לא קנה, דבהמה נקנית בהגבהה בלבד.
- אחד רוכב ואחד מנהיג: לרבנן - למנהיג, דלגבי יושב בקרון שמונהג בשור וחמור פטרי מאיסור כלאים, וה"ה לרכוב לחודיה דלא קני, וכ"ש ברכוב במקום מנהיג. לר"מ - יחלוקו (בשבועה), דמחייב (בכלאים) את היושב בקרון, וכ"ש רוכב.
- תוס': ואע"ג דאיסור כלאים תלוי באזלא מחמתיה ולא בתפיסה, ולענין קנין איפכא, הכא מיירי ברוכב דתפיס במוסירה וגם אזלא מעט מחמתיה.
- מודו רבנן: א. כשהרוכב הוא גם מנהיג ברגליו, ואע"ג דעדיף במה שתפוס במוסירה - שניהם מיקרו מוחזקים ויחלוקו (ובהכי מיירי מתני' דריש פירקא).
- ב. בקונה מחבירו, דמסירה קונה. משא"כ במציאה ובנכסי הגר דמאן מסר ליה דליקני.

ט

- חמור דרכו בהנהגה וגמל במשיכה. לרבנן: י"א דבגמל בעי' משיכה ובחמור מהני שניהם. וי"א דבחמור בעי' הנהגה ובגמל מהני שניהם.
- לר' יהודה: לא קנה עד שתהא משיכה בגמל והנהגה בחמור.
- תוס': מסירה לא שייך במטלטלין, אלא הגבהה או משיכה.
- א' רוכב ומנהיג ברגליו את החמור וא' תפוס במוסירה:
- לרב אשי - זה קנה חמור ובית פגיה (רתמה שבראש החמור) וזה קנה מה שבידו, ושאר המוסירה לא קנו.
- לר' אבהו - זה קנה חמור, וזה קנה מוסירה (עם בית פגיה) דיכול לנתקה ולהביאה אצלו. וברותא היא.
- תוס': אם על ידו הוגבה הפץ למעלה מג' - לא קנה (עני המנקה, מעיף סלע שביד חבירו לים).
- אא"כ אין סופו ליפול, דאינו ארוך כ"כ ולכשינתק (צד אחד) לא יגיע לארץ, דקני. או שתופס ראשו בידו.
- או שהוגבה על ידו יותר ממה שהיה תחילה (שילוח הקן).
- מנהיג ברגליו; במציאה: לרב כהנא - קונה רק בשדה, שאין דרכן של ב"א לרכוב בעיר (משום צניעות).
- לרב אשי - אפי' שאין דרכן קונה אף בעיר, דמאי דעבד עבד.
- במקח וממכר דא"ל קני כדרך שקונים - בשדה קונה, דדרך לרכוב שם.
- ובעיר קונה: או כרה"ר, או באדם חשוב, או באשה, או באיניש זילא (וסימנך: אור"ח).

- משוך בהמה: **לקנות** (רק) כלים שעליה - לא קנה, דמשמע אתה התכוין לקנות אבל אני לא מקנה לך. וקני (רק) כלים שעליה - ספק.
- אמר לו: קני בהמה וקני כלים שעליה - לא קנה את הכלים, דהוי חצר מהלכת, אא"כ הבהמה כפותרה. תוס': משוך קופה וקני כלים שבתוכה - קנה. אבל אם לא אמר 'קני' או שלא פסק מחיר - לא קנה.
- ספינה קונה לו וכן בזרק גט לתוך קלתה (סל שעל ראשה) מגורשת, דספינה עצמה וקלתה עצמה מינה נייחא והוי דומיא דידו. תוס': אבל ת"ח רכוב, כמהלך דמי וצריך לקום מפניו.
- ליקט פאה לחבירו העני, **לעולא**: מעני לעני לכו"ע זכה לו. מעשיר לעני מחלוקת;
- **ל"א** - זכה לו, במיגו דמפקר נכסיה ובמיגו דזכי לנפשיה.
- **לרבנן** - לא זכה לו, דלא אמר' תרי מיגו.
- **לר"נ**: מעני לעני מחלוקת, האם תופס לבע"ח במקום שחב לאחרים מהני או לא. והיכא דזכי גם לנפשיה - לכו"ע מהני.

,

- המגביה מציאה לחבירו:
  - **לר"נ ורב חסדא** - לא קנה, דהוי תופס לבע"ח במקום שחב לאחרים. ופועל שא"ל בעה"ב עשה עמי מלאכה - מציאתו לבעה"ב, דיד פועל כיד בעה"ב.
  - **לר' יוחנן** - קנה, דמיגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה.
  - ראה את המציאה ואמר **תנה לי**, וחבירו הגביהה לרואה וחזר בו ואמר אני רוצה לזכות בה - לכו"ע לא קנה הראשון, דדעתו היתה לקנות משעת נתינה (תוס': ויתנו כאומר זכו' - הוי רק כשדעת אחרת מקנה).
  - ואם נתן לרואה - לכו"ע קנה, דגלי דעתיה כשנתנה לו דאדעתיה דהאי אגבהה. ולמ"ד המגביה מציאה לחבירו לא קנה, האי יחביה ניהליה במתנה, ואי לא קנייה קמא משום דלא היה מתכוין לקנות הויא ליה הפקר עד דמטא לידיה דהאי.
  - אע"ג דיד פועל כיד בעה"ב, מ"מ יכול לחזור בו בחצי היום (לכו"ע) וידו על העליונה (לחד מ"ד), דכתי' "עבדי הם" ולא עבדים לעבדים.
  - תוס': מילא בשבת מים ונתן לחבירו;
    - **לרב ששת**: כרגלי הממלא, **לרש"י** - דהמגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו וממילא קנה הממלא.
    - **לר"ת** - דהוי כאילו זכי לנפשיה (במיגו) והוי כרגלי הממלא.
    - **לרב נחמן**: כרגלי מי שנתמלאו לו,
      - **לרש"י** - דלא קנה חבירו ולא קנה המגביה, וממילא קנה חבירו מן ההפקר.
      - **לר"ת** - אף דבעלמא לא קנה חבירו, הכא קנה, דאינו חב לאחרים דיש הרבה מים בבור.
      - למ"ד תופס לבע"ח במקום שחב לאחרים לא קני, עשאו שליח; **לרש"י** - קני.
      - **לתוס'** - לא קני.
    - תוס': מותר לאדם להשכיר עצמו, דדוקא עבד עברי דאינו יכול לחזור בו עובר משום "עבדי הם".
    - רבנן תיקנו שד"א של אדם קונות לו. תוס': במציאה משום אנצויי ובגט משום עיגונא (ולא בגניבה).
    - **חונן מכשנפל על החפץ**, דגלי דעתיה דרוצה לקנות בנפילה ולא בד"א, ולא קנה כלל.
    - לרב פפא **חונן משדה חבירו**, דלא תיקנו בה ד"א.
    - לרב ששת **חונן מרה"ר**, דלא תיקנו בה ד"א כיון דדחקי רבים.
    - אין הקטן עושה שליח, דכי כתי' שליחות בין בגיטין בין בפסח (ומינייהו ילפי' לכל מקום) "איש כתי' בענין.
    - תוס': איכא דיליף דאין שליח לרבר עבירה משחוטי חוץ.
    - ואיכא דיליף משום דמעילה וטביחה הוי ב' כתובין הבאים כאחד שיש שליח ואין מלמדיו.
    - בחצר ליכא לחיסרון דשליח לד"ע; **לרבינא** - דחצר לאו בר חיובא.
    - **לרב סמא** - דהחצר עושה שליחותו בעל כורחה (והיכא שהשליח לא יודע שהוי עבירה הוי כבע"כ לתוס').
  - **ואיכא בינייהו**: א. כהן דאמר לישראל קדש לי גרושה. תוס': ולרבא (בקדושיין) ש'קידש אינו לוקה'; **י"ל** שאם בעל, לוקה אף על הקידושיין. א"נ נפק"מ האם חלין הקידושיין או לא.
  - ב. איש שאמר לאשה אקפי לי קטן (דגרול לא יתן שיקפו אותו).

• תוס': ניקף הוי לאו שאין בו מעשה ולוקה רק אם מסייע למקיף.

יא

- חצר קונה, אן משום יד, דכתי' בגט "ונתן בידה" (ולא עבדה יתנהו. תוס': והוי כלל ופרט וכלל, דכתי' "ושלחה"). אן משום שליחות, דכתי' בגניבה "המצא תמצא" (תוס': שדי "ידו" באמצע והו"ל כלל ופרט וכלל).
- חצר משום שליחות מסכרא, ואיצטריך ריבוי בגניבה משום דאין שליח לדבר עבירה (לרש"י, ע"פ מהרש"א).
- בגט אף לקטנה יש חצר וד"א, דלגבי גט לכו"ע חצר משום יד ולא משום שליחות, ולקטנה יש יד. במציאה פליגי ר' יוחנן ור"ל:
- אן דפליגי האם לקטנה יש חצר וד"א דילפי' מציאה מגט (ר' יוחנן), או לא, דלא ילפי' ממונא מאיסורא. אן דבקטנה לכו"ע ילפי' מציאה מגט ופליגי האם ילפי' קטן מקטנה.
- אן דלא פליגי כלל, אלא מר אמר במציאה ומר אמר בגט, א"נ מר אמר בקטן ומר אמר בקטנה.
- למסקנה דרב אשי (יב.), חצר משום יד, ולא גרעה משאר שליחות היכא דאיכא דעת אחרת מקנה. ולכן: במציאה - חצר משתמרת - קונה לו שלא מדעתו.
- אינה משתמרת - צריך שיעמוד בצידה. תוס': וא"צ לומר תיזכי לי שדי.
- במתנה - תמיד א"צ שיעמוד בצידה, דקונה מטעם שליחות.
- בגט - תמיד בעי' עומדת בצידה, דבעי' דומיא דיד שהיא בסמוך. ואע"ג דחצר לא גרעה משליחות, גט חוב הוא לה ואין חבין שלא בפניו.
- שכחה של זכור ולבסוף שכוח, דהיינו שזכר בשעה שהפועלין שכחו שאז השכחה מתחלת; נכנס לעיר - הוי שכחה כשארין השדה משתמרת (דאין החצר קונה לו).
- עודו בשדה - לא הוי שכחה אם השדה משתמרת על ידו, דקני לה.
- "לא תשוב לקחתו" - שלאחריו שכחה, שלפניו אינה שכחה. "יהיה" - לרבות שכחת העיר.
- רבן גמליאל, לרש"י - נזכר שלא עישר ופחד שיאכלו בני ביתו.
- לתוס' - הגיע שעת הביעור והיה חייב ליתן מעשרותיו.
- תוס': ר"ג הפריש תרומה בגורן לפי שקל הוא, דחיטה אחת פוטרת.
- ולפי' שהיתה התבואה כבר ממורחת בביתו.
- תוס': מעשר ראשון - קנס עזרא שיקבלוהו גם כהנים, לחד מ"ד.
- ר"ג השכיר חצרו בכסף, להוא מרבנן - דהקנה להם מעשרותיו בקנין אגב, ומהני משום דטוה"ג ממון.
- לרב פפא - הקנה בחצר, ומהני אף שלא עמדו בצידה כי דעת אחרת מקנה.
- ולא הקנה בחליפין (סודר), דמתנות כהונה ולויה ומ"ע אסור להקנות בדרך מקח, דכתי' בהו נתינה.
- תוס': ולא השכיר או השאל חצרו בחליפין, דשאלה ושכירות לא נקנים בחליפין.

יב

- אויר שאין סופו לנוח - ספק אי קני. וכשמתגלגל על הקרקע - ודאי קני, אפי' שאין סופו לעצור.
- הפקיר לכל הקודם; לרש"י - הוי דעת אחרת מקנה.
- לתוס' - לא הוי.
- מציאת בנו - של אב, לשמואל - רק בבן קטן (ואפי' אינו סמוך על שולחן אביו), כיון שמריצה אצל אביו.
- לר' יוחנן - רק בבן שסמוך על שולחנו (ואפי' גדול), משום איבה. « וכן הלכה (תוס').
- מציאת בתו - קטנה או נערה - של אב, לרש"י - דילפי' מקראי דכל שבח נעוריה לאביה.
- לתוס' - קראי בהפרת נדרים. אלא משום איבה (ואפי' אינה סמוכה על שולחנו), דאי בעי מסר לה למנוול ומוכה שחין.
- תוס': וכן פליגי שמואל ור' יוחנן לגבי עירוב, דכל שמציאתו לאביו ה"ה לכל זכיותיו, דידו כיד אביו. ולכן לשמואל אינו מזכה עירוב ע"י בנו קטן, ולר' יוחנן אינו מזכה ע"י בנו שסמוך על שולחנו.
- תוס': עבדו ושפחתו העברים - מציאתם לעצמם (כדלקמן) אע"ג שהם סמוכים על שולחן רבם;
- משום דלא שייך איבה אלא בכנו שדרכו לזונו ואם לא יפרנסנו אביו לא יפרנסנו אחר.
- ומשום שעבד ושפחה אוכלים בשכר טרחם.

- פועל: ילקט בנו אחריו את ה'לקט' הנושר, כיון שאין לו חלק בשדה.
- אריס: לת"ק - לא ילקט, כיון שיש לו חלק בשדה ובנו זוכה עבורו.
- לר' יוסי - ילקט בנו, ואף דקטן לית ליה זכייה לעצמו;
- מ"מ עניים מתייאשים כיון שיודעים שיזכה בו בנו.
- א"נ עשו שאינו זוכה כזוכה כי נוח לעניים שאם יעברו בשדה ילקטו בניהם אחריהם.
- מציאת פועל או עבר עברי:
- לר' יוחנן ורבא - לבעה"ב, חוץ מפועל ששכרו במפורש לנכש וכדו', דמציאה אינה ממלאכת בעה"ב.
- חוץ מהגביה מציאה עם מלאכתו, שלא ביטל כלום ממלאכתו.
- חוץ מנוקב מרגליות שאין נוח לרבו שיגביה עבורו.
- לרב פפא - לעצמו, חוץ מפועל ששכרו ללקט מציאות, וכגון נהר שעלה על גדותיו וכשישב נמצאו שם הרבה דגים.
- מציאת אשתו מגורשת ואינה מגורשת - שלה, אף דספק מגורשת וחייב במזונותיה, דבעלמא מציאת אשה לבעלה משום איבה והכא אית לה איבה ואיבה.

יג

- מצא שט"ח ויש בו אחריות נכסים - לא יחזיר;
- לרב אסי - דכיון שנפל אתרע ליה ושמא כתב ללות בניסן ולוה בתשרי ויוציא מלקוחות שלא כדין. והא דכותבין שטר ללוה אע"פ שאין מלוה עמו, מיירי בשטרי הקנאה, שמקנה נכסיו מהיום לגבות מהם ואפי' לא ילוה כלל.
- לאביי - עדיו בחתומיו זכין לו, ומ"מ לא יחזיר דחיישינן לפרעון ולקנוניא.
- לשמואל - לא חיישינן לפרעון ולקנוניא, ומ"מ לא יחזיר; או כרב אסי או דמיירי באין חייב מודה.
- מודה אביי: א. בנמלך ולא נתן, דעדיו בחתומיו זכין לו רק אם הגיע לידו.
- ב. בשטר מוקדם דפסול, או דמיירי במוקדמת כתיבתן לחתימתן.
- או דמיירי שכתבו וחתמו בתשרי וכתבו בתוכו ניסן.
- מצא שט"ח שאין בו אחריות; לרב"מ; יחזיר.
- לרבנן - לא יחזיר.
- לר' אלעזר - פליגי באין חייב מודה, דלר"מ שטר שאין בו אחריות אינו גובה בו (ויחזיר לצור ע"פ צלוחיתו) ולרבנן גובה מבני חרי, אבל בחייב מודה - לכו"ע יחזיר ולא חיישינן לפרעון ולקנוניא.
- לר' יוחנן - פליגי בחייב מודה דלר"מ שטר שאין בו אחריות לא גובה ממשעבדי ולרבנן גובה דאחריות טעות סופר, אבל באין חייב מודה - לכו"ע לא יחזיר דחיישינן לפרעון.
- תוס': למ"ד חיישינן לקנוניא לא סגי לחשוש שפרע ורוצה ללות בו שוב להרויח פשיטי דספרא; אן דירא המלוה ששמעו הפריעה.
- אן דמשום פשיטי דספרא לא יפסיד ללקוחות ממון מרובה. והא דרב אסי חייש לכתב ללות ולא לוה ועכשיו רוצה ללות ומפסיד לקוחות; או משום שכבר נתן שכר לסופר ולא רוצה להפסידו.
- או משום שהמלוה סבור שיצא הקול משעת כתיבה.
- תוס': טענינן מזויף ליתומים ולקוחות או אם בא ליפרע שלא בפניו.
- תוס': מצא שטר מקויים;
- אין הלוח בפנינו - יחזיר. ואין לחוש שמזויף, דבא לידו בהיתר, ואפי' יבוא הלוח אח"כ ויטען מזויף.
- בפנינו וטוען מזויף - לא יחזיר, שמא יגבה מיתומים ולקוחות או שלא בפניו, דכיון שאיכא ריעותא דנפילה וגם טוען מזויף לא מועיל קיום כלל דחיישינן שזייף טוב עד שהעדים סבורים שחתמו בו. ולגבות מן הלוח עצמו אפשר שיועיל קיום, דכיון שיודע שהוא מזויף יטרח לסתור ראיתו.
- בפנינו וטוען פרוע - יחזיר. ולא נאמן במיגו דמזויף, דחושש שיכחישנו.

יד

• לשמואל: כהלואה - אחריות טעות סופר (לרבנן) וגובה ממשעבדי, דמלוה לא מתהני ולא שדי זוזי בכדי. במכר - טרפה בע"ח - לא גובה אפי' מבני חרי, דאחריות לאו טעות סופר, דעביד איניש דזבין ארעא ליומא. והכותב אחריות צריך שיפרט גם קרן וגם שבח וגם גבייה מעידית.

תוס': טרפה נגזל - חוזר על הגזלן ואפי' ממשעבדי, דהוי מקח טעות והוי כהלואה.

« לרבא: אחריות טעות סופר בין במכר בין כהלואה (לקמן טו:).

• בע"ח דמוכר שטרף מלוקח;

לאביי - אם מכר באחריות, מצי מוכר לדון עם הבע"ח. ואף דטענינן ללוקח, מכל מקום איכא נפק"מ;

לרש"י - שהמוכר יכול לטעון פרעתין או יש לי תביעה אחרת כנגד חוב זה.

לתוס' - לראיה אחרונה, וכגון שלוקח אמר אין לי עדים וראיה, דמוכר עדיין יכול להביא.

א"נ - כגון שהבע"ח חייב שבועה דאורייתא למוכר, ויגלגל עליו שבועה שלא פרע.

א"נ - כגון שהמוכר פיקח ובעל דברים.

א"נ - שאינו מעיז ברצון נגד המוכר לפי שידע שפרעו.

א"נ - כגון שהמוכר יכול ללכת עמו לב"ד הגדול.

וי"א - דאף בלא אחריות יכול המוכר לדון עם הבע"ח, משום תרעומת דלוקח.

• קנה שדה והחזיק בה (לרש"י קנה בחזקה, שתיקן גבוליה. לתוס' קנה בחליפין וכרו), והחזיק היינו שהלך לארכה ולרחבה ויצאו עליה עוררין; לאביי - קנה בלא אחריות אינו חוזר בו, דאל"ל חיותא דקיטרי (שק קשור) סברת וקבלת.

וי"א - אף באחריות אינו חוזר בו, דצריך קודם להביא שטר שטרפו ממנו בדין.

ומיירי שלא נתן מעות. תוס': אבל אם שילם, אינו חוזר בו אף בלא החזיק ואף באחריות.

תוס': ומיירי שערך השדה ירד, בגלל העוררין, דאל"כ יכול לומר למוכר שקול ארעא בזוהך. קנה שדה ונמצאת גזולה - יש לו (ללוקח) מעות (מן המוכר והגולן). תוס': ואפי' קנאה שלא באחריות.

לרב - ויש לו שבח. « וכן הלכה (טו:).

לשמואל - אין לו שבח, ואפי' פירש המוכר שישלם לו את השבח, דאין הקרקע שלו ומיחזי כריבית. ונגזל אינו משלם שבח; לרש"י - דמיירי שגזלה משובחת והכסיפה ביד גזלן.

לתוס' - דמשלם רק יציאה כיוורד שלא ברשות, ובשאר השבח פליגי רב ושמואל.

ומודה שמואל בפירש שבח וגם יש לו קרקע אחרת (ולא מעות החזיר ללוקח) או בפירש שבח וקנו מידו, דלא מיחזי כריבית. וה"מ במכר, אבל כהלואה (דסאה בסאה) לא מהני יש לו קרקע או קנו מידו.

• בעל חוב - גובה מלוקחות שבח, ואפי' שבח המגיע לכתפים (עומד ליקצר, אלא שעדיין צריכין לקרקע ולקמן טו:), ואינו גובה פירות (גמורין שאינן צריכין לקרקע).

נגזל - גובה גם פירות, דטוען 'ארעאי אשבח'.

• תוס': בעל חוב גובה גם שבח שלא היה בעין בעת ההלואה; אן כר"מ דאדם מקנה דבר שלא בא לעולם.

אן באופן שהמוכר עשה קרקע זו אפותיקי.

אן למסקנה (בב"ב) שנפשוט שהכותב 'דאקני'

משעבד גם את מה שיקנה וימכור אח"כ.

טז

• גזל שדה וחפר בה כוורת או שנטלוה מסיקין (אנסיים עכ"ם) מחמתו;

קרן - גובה הנגזל ממשעבדי. ולא הוי כמלוה ע"פ, דמיירי שעמד בדין ואח"כ מכר (משעבדי).

פירות - גובה מבני חרי, שעדיין לא עמד בדין על הפירות, דסתמא דמילתא תבע איניש קנא ברישא.

תוס': ומפני תיקון העולם לא גובה ממשעבדי, דהו"א שבעמד בדין על הקרן יש קול גם לפירות.

• מקבל מתנה - בע"ח אינו טורף ממנו את השבח, דאינו חוזר על המוכר. ובזה יפה כח מתנה ממכר.

תוס': יתומים - בע"ח טורף שבח - אע"ג דאין להם על מי לחזור, דכרעיה דאבוהון נינהו.

וה"מ כבע"ח, אבל לכתובה ומזון הבנות לא טרפי משבח, דזו היא מקולי כתובה.

וה"מ בלא אפותיקי, אבל באפותיקי ישלם יציאה ליתומים דהוו כיוורד שלא ברשות.

• נגזל - כשגובה שבח מלקוחות - נותן להם כדין יורד שלא ברשות (יציאה או שבה, מה שפחות).
 בע"ח - בהלואה כשיעור ארעא ושבחא, נוטל בחינם, והלקוחות גובין מהמוכר. בהלואה כשיעור ארעא בלבד; למ"ד דמצי לוקח מסלק בזווי - בע"ח נותן לו גריוא דארעא כשיעור השבח. אא"כ הוי אפותיקי, דלכו"ע לא מצי מסלק.

למ"ד דלא מצי מסלק בזווי - נותן לו כיוורד שלא ברשות, והשאר גובה הלוקח מהמוכר.
 • תוס': באפותיקי נותן ללוקח כיוורד שלא ברשות אפי' כשההלואה כשיעור ארעא ושבחא. ואע"ג שעשה אפותיקי ומכרה לא חשיב כלוקח מגזולן (ולשמואל לית ליה שבחא), דממירי שמכרה קודם שבא זמנו של בע"ח. או אפי' במכרה לאחר הזמן, דסבור לפייס בע"ח בזווי.

• הכיר שמוכר לו גזולה;

לרב - כשהנגזל יטרוף ממנו יגבה מהמוכר מעותיו ויפסיד שבח, דמעות פקדון. « וכן הלכה.
לשמואל - מעות מתנה, ומפסיד גם את מעותיו. וכן פליגי במקדש אחרות.
 תוס': ומודו כו"ע בקיבל עליו אחריות דיש לו מעות ושבח.

טז

גזולן שמכר שדה ואח"כ שילם וקנה אותה מהנגזל - אינו מוציאה מהלוקח, דקנה אותה בשביל הלוקח;
למר זוטרא - דניח"ל דלא נקרייה (לוקח, או בניו אם מת) גזלנא (או בני גזלנא אם מת הגזולן).
לרב אשי - דניח"ל דליקו בהמנותיה. « וכן הלכה (תוס').
 ואיכא בינייהו גזולן שנתן במתנה, שלא שייך שיקראוהו גזלנא (כי לא נטל מעות מהמקבל).
 • מוציא מהלוקח - אם המוכר (הגזולן) לא קנה (מהנגזל) אלא ירש או גבאה בחובו ואין לנגזל קרקע אחרת. אן, לאחר מ"ד, שקיבל אותה במתנה. וי"א דמתנה כמכר, דטרח וארצי קמיה.
אן שקנה אותה וקודם לכן מכרה לאחר או הורשה או נתנה במתנה.
או אם כבר גילה שאינו מהימן, דהא דאמרי' שקנה אותה בשביל הלוקח;
לרב הונא - היינו שקנה עד שיטרפו מהלוקח והעמיד את הגזולן בדין.
לחייא בר רב - עד שיכתבו אדרכתא (לרדת לנכסיו), דהיינו צ' יום לאחר שעמד בדין.
לרב פפא - עד שמתחיל יומי דאכרזתא, שמצא קרקע משל גזולן ומכריוזים למוכרה למרבה במחיר.

• הלוקח מהגזולן קונה את הקרקע (מיד ובלא מעשה [תוס']) בזה שהגזולן קונה מהנגזל.
ואע"ג דשטרא חספא בעלמא, מיירי במאמינו לוקח וא"ל אני סומך עליך שתתננה בידי.
ואע"ג דאין אדם מקנה דשלב"ל (דהלכה כרבנן [תוס']), הכא סמכא דעתיה דביד הגזולן לקנות מהנגזל.
 • תוס': המקדש במלוה שהיא חייבת לו - אינה מקודשת. וכן המוכר במלוה. ובהנאת מחילה מהני.
 במלוה שיש לו על אחרים - פליגי בקידושין, דאיכא למ"ד דאינה מקודשת דלא סמכא דעתה כי יראה שימחול. ובמוכר לכו"ע מהני.

• לר"מ - אדם מקנה דשלב"ל, וכגון שאומר לחבירו שדה זו שאני לוקח לכשאקחנה קנויה לך מעכשיו.
לרבנן - אינו מקנה, חוץ ממכר מה שאירש מאבא היום, דלכבוד אביו שיהיה מעות לקוברו תקנו שיועיל.
וחוץ ממכר מה שתעלה מצודתי היום, דמשום כדי חייו תקנו שיועיל.
 • מצא שטר חוב - י"א דחיישינן לפרעון, והא דלא קרעו, או משום דאישתמיט מיניה וא"ל שאין השטר בידו כרצע.

או משום שהלוה טרם שילם את שכר הסופר.
 שטר חלטאתא (שב"ד שמו קרקע ונתנוה למלוה) - לכו"ע לא חיישינן לפרעון (ההלואה), שאם פרע (ולא קרע משום דאישתמיט מיניה) היה לו לבקש שטר מכירה, דהוי כמכירה חדשה דשומא לא הדר. והא דהדר (י"א עד י"ב חודש, וי"א לעולם) היינו מדרבנן משום ועשית הישר והטוב.
 וכן בשטר אדרכתא (שלא מצאו קרקע וכתבו שיגבה כשימצא). תוס': ודוקא לרבה דס"ל דאכיל פירי מכי מטא אדרכתא ליריה, שלא יוכל לומר פרעתי כיון שכבר זכה המלוה בקרקע.

- למ"ד חיישינן לפרעון, אם הוחזק כפרן; לר' אבהו - לא חיישינן לפרעון, דאינו נאמן לומר פרעתי.
לרבא - נאמן, לרש"י - דמיירי שהוחזק כפרן בפעם אחרת.
לתוס' - אפי' הוחזק כפרן לאותו ממון, דנפל שאני דמוכח שפרע ולכן לא נזהר.

יז

- ב"ד אמרו צא תן לו - נאמן (לאחר זמן) לומר פרעתי (בשכונת היסט), דהוי פסק דין גמור. אבל אם אחרי שאמר 'צא' תבעו בב"ד ולא פרע - לא נאמן (יפרע בעדים), דהוחזק כפרן לאותו ממון דכפני עדים העיז לעבור ע"פ ב"ד.
חייב אתה ליתן לו - משתמיט עד שיפסקו פסק גמור (דכיון שהוצרך לתובעו לדין אינו ממהר לפרוע), ולכן; לרב יוסף בר מניומי - אינו נאמן לומר פרעתי, ושכנגדו נשבע ונטול.
לרב זביד - נאמן גם אחרי שתבעו בעדים ולא פרע, דלא הוחזק כפרן.
כפר בהלואה והעידו שלוח - הוחזק כפרן לאותו ממון, ולא נאמן עוד לומר שפרע אלא יפרע בעדים.
תבעו בעדים ולא נשבע - הוחזק כפרן לאותה שבועה, ולא נאמן עוד לומר שנשבע אלא ישבע בפנינו. וה"מ בנתחייב שבועה בב"ד, אבל חייב עצמו שבועה - לא הוחזק כפרן, דאין זו סרבנות וחרטה אלא דחייב בעלמא.
שטר שפרעו; אינו לוה בו למחר - דהוי שטר מוקדם ופסול.
ואינו חוזר ולוה בו באותו יום - דנמחל שעבודו, והוי כמלוה ע"פ ושמא יטרוף לקוחות שלא כדין.
כתוב זמנו בו ביום שנמצא; לרב אסי - לא חיישינן לפריעה בת יומא.
לרב כהנא - חיישינן. ובחייב מודה לא חיישינן שפרע ומודה כדי ללוות בו שוב דחייש לפשיטי דספרי, דמלוה לא שביק דשמא ישמעו רבנן שנמחל שעבודו ויפסיד. אבל בשטר שנמצא לאחר זמן ניחא למלוה להסתכן שישמעו כי אם לא ישמעו יטרוף לקוחות מניסן עד תשרי.
הוציאה גט ולא כתובה - גובה כתובה, ולא נאמן לומר פרעתי.
לר' יוחנן - אפי' במקום שכותבין כתובה, וגביא בעדי הגט גרידא בלא שטר (תוס');
דס"ל דא"א לטעון אחר מעשה ב"ד (תנאי ב"ד כגון כתובה ומזון האשה והבנות) דהוי כשטר.
וס"ל דא"א לקרוע את הגט ויכתבו (ב"ד) עליו שקרעוהו כדי שלא תגבה שוב ולא כי נפסל (והוכל לינשא בו), דאפשר שאין ב"ד במקום.
תוס': וס"ל דכותבין שובר, ואפי' היא מודה שהכתובה בידה לא חיישי' שתגבה שוב.
תוס': לרב - גובה בגט, ולא סגי בעדי הגט דמעשה ב"ד אינו כשטר, וקורעין את הגט וכותבין עליו כדלעיל.
לשמאל - במקום שכותבין כתובה אינה גובה בלא כתובה, דס"ל דאין כותבין שובר. והכא מיירי במקום שאין כותבין, וכיון דלא אפשר כתבין שובר, דס"ל דאין קורעין את הגט.
תוס': מודה ר' יוחנן שנאמן לומר פרעתי:
א. בתוספת, דאפי' יש לה עדים נאמן לומר פרעתי, דכיון שאינו חובה לא חשיב 'מעשה ב"ד'.
ב. במזונות דלשעבר, דר' יוחנן מסתפק אם יתומים נאמנים לומר שפרעו לה מזונות.
ג. באין לה עדי גט, ואע"ג שמוציאה כתובה, דנאמן לומר פרעתי במיגו דאמר לא גרשתיך.
ונאמן לומר לא גרשתיך; אע"ג שלדבריו חייב בשאר כסות ועונה, דמ"מ פטור מהם דהוי כטענו חייטין והודה לו בשעורין דפטור אף משעורין.
ואע"ג שאשה שאמרה גרשתי נאמנת, היכא שתובעת כתובה או שיש קטטה אינה נאמנת.
ארוסה שכתב לה כתובה - לתנא קמא - אם נתארמלה או נתגרשה גובה מנה ומאתים ותוספת.
לר' אלעזר ב"ע - גובה רק מנה ומאתים, דתוספת כתב ע"מ לכונסה.
תוס': לא כתב לה - תקנו לה מנה ומאתים. ולר' יוחנן דלעיל, אפי' אלמנה שאין לה שטר (ט).

יה

- מצא גט וכדו' - יחזיר רק כשאין לחשוש שנמלך, וכגון שאמר תנו.
וכגון שכתוב בו הנפק (מקיים).
- תוס': וכגון ששליח הבעל תובעו לגרש בו, דאין הבעל יכול לימלך ולבטל את הגט שלא בפני השליח.
- הא דיחזיר ולא חיישי' שנפל מאחר;
אן דמיירי שמצאו לאלתר, וכגון שלא שהה שיעור שתחנה שם שיירא.
אן שמצאו לזמן מרובה, לרבה - ומיירי שאין שיירות מצויות או שלא הוחזקו שני יב"ש בעיר אחת.
וי"א - דמיירי שאין שיירות מצויות, אבל אם מצויות - חיישינן לשני יב"ש.
 ולרב הונא, אפי' אם ידוע שבעיר הכתובה בשטר (כגון שוירי) אין שני יב"ש, חיישינן לשני שוירי ושמא יש עוד יב"ש.
 לר' ירמיה - דמיירי שאמרו עדים מעולם לא חתמנו אלא על גט אחד של יב"ש.
 לרב אשי - דמיירי שאמרו עדים נקב יש בו בצד אות פלונית.
- תוס': לאביי דחייש (כעדות מיתה) לתרי יצחק אפי' לא הוחזקו, הכא יחזיר: במצאו לאלתר, דהתם תמיד הוי כזמן מרובה. במצאו לזמן מרובה, לת' א' - דמיירי שאין שיירות מצויות, אבל במצויות לא יחזיר.
 לת' ב' - אפי' מצויות, דהכא אין לחוש שגם נפל מאחר וגם נפל כאן.
- תוס': לר"מ בעי' מוכיח מתוכו, ואם הוחזקו ב' יב"ש - הגט כשר רק במשולשים.
 לא הוחזקו ב' יב"ש - כשר, שרק בנפל איכא מ"ד דחיישי' לב' יב"ש (או לשני שוירי).
- תוס': אשה - נאמנת לומר גרשתי, וא"כ נמצא גט, דמסייעה ומעידה פניה.
 איש - נאמן לומר גרשתי, דכירו לגרשה. ובגט שנמצא אינו נאמן, דהוי למפרע, וא"כ גם לא נאמן בו להבא.

יז

- בסימן שאינו מובהק, ספק אם מחזיר אבידה מדאורייתא או מדרבנן. ונפק"מ לגט, אבל בממון מחזיר אפי' בשאינו מובהק, דהפקד ב"ד הפקר.
- מדאוריית' מחזיר אבידה; אן בסימן מובהק.
- אן בטביעות עינא דצורבא מדרבנן. תוס': אף דלע"ה יש טביעות עין, אינו נאמן.
 תוס': אן בעדים.
- מצא גט - אם הבעל מודה יחזיר לאשה. ולא חיישינן שמא כתב בניסן ונתן בתשרי וטרורף לקוחות שלא כדין; אן דהוי כמ"ד שאין לבעל פירות משעה שנתן עיניו לגרשה.
אן ככו"ע, דכשבאה לטרורף אמרינן לה אייתי ראייה אימת מטא גיטא לידך (כיון שנפל ואיתרע, אבל בשאר גיטין לא אמרינן לה, דמסתמא ביום שנכתב נמסר (תוס').
- מצא שט"ח - אם יש אחריות לא יחזיר אפי' חייב מודה, שאם יחזיר יסבור הלוקח שרבנן אימתו שנתן בניסן ולא מסיק לומר אייתי ראייה, אבל גט אפשר שהחזירו לה לינשא בו ולא לטרורף בו.
 מצא שחרור - הוי כגט. ולא חיישי' שמא כתב בניסן ונתן בתשרי וקנה העבד בין ניסן לתשרי ומכרם הרב ויטרורף העבד לקוחות שלא כדין; אן דהוי כמ"ד זכות להשתחרר וכמ"ד עדיו בחתומיו זכין.
אן ככו"ע, דאמרינן ליה אייתי ראייה וכו'.
- תוס': בהלואה - יש לחוש שימסור לאחר זמן מהכתיבה ולא ידעו מזה הלוקחות, דזיף בצנעא.
 בגט - אין לחשוש, משום דבעי' עדי מסירה, ואפי' לר"מ, דאין דבר שבערוה פחות משנים.
ומשום דרגילות לגרש בפרהסיא לגלות שהיא פנויה.

- מצא שטר מתנה - לא יחזיר, שמא נמלך ולא נתן. למתניתין - ואם אמר תנו נותנין. ואין לחשוש שכבר כתב את המתנה לאחר, דיכול לחזור בו.
- לברייטא - לעולם לא יחזיר, דאינו יכול לחזור בו.
- לר"א בר ממל - מתני' מיירי במתנת שכ"מ, דיכול לחזור בו. ברייתא כבריא. והא דקתני במתני' "מתנות" דמשמע כבריא; לרש"י - דיוקא ד'הא אמר תנו נותנין' קאי אדייתקי (מתנת שכ"מ) בלבד.
- לתוס' - מיירי שפירש שנותן אם לא יחזור בו, דיכול לחזור בו כשכ"מ.
- לרב זביר - תרוויהו בשכ"מ, ומתני' בדידה, וברייטא בבנו שאינו יכול לחזור.

ב

- מצא שובר (שכתבה לבעלה התקבלתי כתובתי, ועודה תחתיו) - אם האשה מודה יחזיר לבעל. ולא חיישינן שכתבה בניסן ונתנה בתשרי ומכרה כתובתה בטובת הנאה בין ניסן לתשרי ויטרוף מלקוחות שלא כדון;
- לרבא: דהמוכר שט"ח לחבירו וחזר ומחול מחול, ואפי' שמחלה לו בתשרי שפיר טריף. ולא סגי ששטר כתובה יוצא מתחת ידה, דחיישנן לב' כתובות.
- לאביי: או משום דמיירי בשטר כתובה יוצא מתחת ידה, ולא חיישינן לב' כתובות.
- או משום דעדיו בחתומיו זכין לו, ואפי' שנתנה בתשרי זוכה בניסן.
- תוס': בממונא - לאביי חכמים תקנו שזוכה משעת חתימה, דאל"כ לעולם לא יוכלו העדים לחתום אלא אם יראו את המסירה משום חששא דכתב בניסן ונתן בתשרי ומכר ביני וביני.
- באיסורא - שמא גם תקנו כן, וכגון עבד הבא על בת ישראל קודם שבא גט שחרור לידו, דלא פלוג ויש כוח בידם לעקור דבר מה"ת.
- תוס': המוכר שט"ח לחבירו במעמד שלושתן, אינו יכול למחול על החוב.
- תוס': לא תקנו מעמד שלושתן בכתובה, דאינו ראוי לגבות מיד, כי חייב רק לאחר גירושין.
- וכי שמא לא תתגרש.
- תוס': המוכר שט"ח ומחלו, צריך לשלם לקונה מה ששילם עליו ולא את כל דמי השט"ח.
- מצא שטר בחפיסה (כלי מעור העשוי לייב) או ברלוסקמא (תיבה) וכדו':
- לרש"י - הכלי עצמו הוא הסימן, שיאמרו הבעלים בכלי פלוני מצאת אותם (ע"פ רע"ב).
- לתוס' - חפיסה הוי סימן, דאין דרך להניח בה שטרות. וברלוסקמא מיירי שנותן סימן שיש עליה.
- מצא ג' שטרות כרוכין (מגולגלים) בצורת תכריך (ראשו של זה בנוגו של זה) או אגודה (זה על זה) - יחזיר לנותן סימן של כריכה וסימן של מגין. אבל ב' אינו סימן, דמכריז 'שטרות מצאתי' ומיעוט רבים שתיים.
- תוס': באיסורא (כגון גט) - מדאורייתא לא חיישי' לשני יב"ש (או שני שירי) ומדרכנן חיישי' משום לעז.
- בממונא (כגון שט"ח) - לא חיישי', דלא שייך לעז.

בא

- סימפון (שובר) שנמצא אצל המלוה - פסול: בכת"י סופר, די"ל ספרא איתרמי ליה וכתב. בכתב ידו, די"ל שרצה שיהיה מוכן לו. אא"כ נמצא בין שטרות קרועים. לרש"י - נמצא שם השובר, דמוכח שאין צריך לו.
- לרבנותין - נמצא שם שטר ההלוואה, דמוכח שנפרע.

ווא"כ נמצא השובר כשהוא מקויים.

ווא"כ נמצא ביד שלישי, דהימניה מלוה לשלישי.

ווא"כ יוצא לאחר חיתום שטרות (השובר כתוב בשט"ח מתחת לחתימה).

פרק שני - אלו מציאות

- מצא כריכות, ברה"י מכריז וברה"ר הוי שלו:
- למ"ד סימן העשוי לידרס ומקום הוי סימן - דמיירי שאין סימן ומתגלגל (מינשפת) וברה"י לא מתגלגל.
- למ"ד סימן העשוי לידרס ומקום לא הוי סימן - מיירי שיש סימן וברה"ר עשוי לידרס משא"כ ברה"י.

- ככרות של נחתום ועיגולי דבילה - מיירי שאין סימן ומצא דרך נפילה והוי שלו אף ברה"י.
- ככרות של בעל הבית - יש בהם סימן ולכך חייב להחזיר אף ברה"ר ואף למ"ד סימן העשוי לידרס לא הוי סימן משום דאין מעבירין על האוכלין.
- תוס': מצא ברה"י מכריו, דאדם לא מתייאש כי יודע לכוון באיזו רשות נפל אף שלא מכוון את המקום.
- מצא פירות מפוזרין, לרבא - דרך נפילה - שלו, דעתיד להתיאש, דרך הינוח יניח דעתיד לחזור וליטלן.
- לאבבי - לעולם אינו שלו, דיאוש שלא מדעת לא הוי יאוש.
- ומודה רבא בדבר שיש בו סימן, דאף אם בסוף נתייאש לא מהני, כיון שלא עומד ליאוש.
- ומודה אב"י: א. במכנשתא (אסיפת) דבי דרי (גרנות), דמצא קב בר"א הוי שלו, דהפקירוס, ובפחות מד' יניח.
- ב. בדבר שממשמש בכיסו בכל שעה, וכגון מעות, או לשונות של (צמר בצבע) ארגמן דחשיבי.
- ג. בדבר כבד, דידע בנפילתו ומתייאש, וכגון עיגולי דבילה וככרות של נחתום.
- מצא במכנשתא דבי דרי: תמרים - ספק (אם הפקירוס) כיון שקל לאוספם.
- שומשום - ספק כיון ששווה יותר.
- קביים בח' אמות - ספק כיון ששוים יותר.
- חצי קב בב' אמות - ספק כיון שקל לאוספם.
- תוס': ומיירי שמצא חצי קב בב' אמות על ב' אבל מצא בב' על ד' שלו.
- א"נ מיירי בכל גווי וכיון שיש לו פחות עבודה לא מפקיר.
- נמצאה אבדה ששטפה נהר או זוטו (גודל) של ים (כשיש גיאות) - הרי אלו שלו אפי' יש בה סימן או (לאבבי) שאין בה ועדיין לא התייאש, דכתי' "אשר תאבד ממנו" (מיותר), פרט לזו שאבודה גם מכל אדם.
- כל אדם מותר בלקט משנתייאשו העניים, והוא משהלכו בה 'נמושות'; ו"א זקנים שהולכים על מקל.
- ו"א מלקטים אחר מלקטים.
- תוס': קודם גמר מלאכה - הפקיר פירות - פטורות ממעשר, הקדיש - חייב אם נפדה קודם גמר מלאכה.
- אחר גמר מלאכה - בין הפקיר בין הקדיש - חייב (הזוכה או הפודה), דנתחייבו כבר במעשר.
- מצא תאנים בדרך והם מתחת לעץ תאנה - הוי הפקר, אבל בזיתים אינו הפקר.
- לאבבי - דדרך תאנים לנשור, ומתייאש מעיקרא. תוס': מתייאש מחמת בני אדם שאינם מהוגנים שאינם תולים באילן אלא בעוברי דרכים.
- לרבא - דזית חזותו מוכיח עליו דהיינו שדומה לזית שבאילן (תוס': וי"ג זיתו מוכיח עליו דהיינו שהוא מתחת לעץ הזית), ולא מתייאש, אבל תאנה עם נפילתה נמאסת, לרש"י - ונמאסת בעיניו ומפקירה.
- לתוס' - ואינה דומה לתאנה שבאילן.

כב

- שטף נהר קוריו עצינו וכדו' ומצאן אחר, ויכול הבעלים לרדוף אחריהם ולהצילן (תוס': דאיכא עקולי ופשוטי, דאל"כ הוי כזוטו של ים והרי אלו שלו אפי' אם לא ידע שנשטפו ואפי' יש סימן):
- הבעלים רדף - יחזיר לבעלים. תוס': אפי' בלא סימן, דניכר שהוא בעליו לפי שרדף מיד.
- לא רדף - הרי אלו שלו; לרש"י - דישי קול לשטיפה כזו, ונתייאש והפקירן, דמיירי שאין סימן ויכול להציל ע"י הדחק דהיינו רק אם ירדוף מיד.
- לתוס' - כי היה שם ולא רדף. ואפי' שיכול להציל אח"כ דהיינו שיש סימן, וכגון שיכול ע"י הדחק דהיינו בטורח לפי שיתרחק בנהר. לא היה שם - יחזיר; לאבבי - אפי' אין סימן, דהוי יאוש שלא מדעת.
- לרבא - דמיירי שיש סימן (יכול להציל ע"י הדחק).
- שליח שתרם מהיפות - הוי תרומה רק אם מצאו בעה"ב וא"ל 'כלך אצל יפות' ונמצאו יפות מהן, או אם בעה"ב הוסיף עוד פירות לתרומה. תוס': שליח שתרם א' ממ' - תמיד הוי תרומה, דא"ל בהכי אמדתיך, אבל מיפות אין רגילות לתרום.
- אריס שנתן לאורחים - למר זוטרא - אסור לאכול אף דא"ל כלך אצל יפות, דא"ל כן משום כיסופא, משא"כ תרומה דהוי מצווה.
- לאמימר ורב אשי - מותר. תוס': דאריס מנפשיה יהיב ויאמר לבעה"ב להוריד מחלקו.
- תוס': וה"מ בהביא האריס מהפרדס, אבל בהביא מביתו מודה מר זוטרא דמותר דמסתמא הביא מחלקו.

- אף לרבא בעי' דעת: לענין תרומה, דמה אתם לדעתכם אף שלוחכם. לענין הכשר, ד"כי יתן" הוי לדעת.
- איתותב רבא מדבעי' איסורא (מצויה אצל כל אדם) דומיא דהיתרא (שאינה מצויה, כוונתו של ים) דבשניהם אין לחלק בין יש סימן לאין סימן.
- תמרי דזיקא (שנפלו מהרוח) - מותרים, דבעה"ב מתייאש שיוודע שיש שרצים דאכלי להו.
- **אא"ב** הם בקרקע של יתומין קטנים, דלאו בני מחילה ניהו ואין הפקידן הפקר.
- **לרש"י** - ואפי' לרבא אסורים, דמודה רבא בכל דבר שחזותו מוכיח עליו (משא"כ תאנה שנמאסת).
- **לתוס'** - לרבא מותרים, דלכי גדלי מיאשי, דלא שייך חזותו מוכיח בנופל רחוק מהאילן.
- **ואא"ב** הדקל מוקף בגדר, דאין שם שרצים. תוס': דהבעלים סבורין שלא יפלו חוץ לגדר ולא מתיאש.
- סימן מקום, **לרש"י** - מכריז שמצא אבידה במקום פלוני והמאבד יאמר איוז אבידה.
- **לתוס'** - מכריז מה מצא והמאבד יאמר את המקום.
- תוס': רבה ס"ל דמקום לא הוי סימן ולהכי הוצרך להעמיד הא דכריכות ברה"י מכריז שיש סימן, וממה שברה"ר שלו מוכרח לומר שסימן העשוי לידרס לא הוי סימן.

כג

- אין מעבירין על האוכלין - דהיינו שלא עוברים בלי להרימן.
- ובמקום שיש כשפים מעבירין - פי' עוברים לידם (ע"פ תוס').
- מצא ככר ובתוכו מעות דהיינו סימן הבא מאליו; **לרבנן** - לא הוי סימן, **לרש"י** - דתלינן שלא הניחו.
- **לתוס'** - דתלינן שלא ראהו.
- **לר' יהודה** - הוי סימן, **לרש"י** - דתלינן שהניחו שם.
- **לתוס'** - דתלינן שראהו.
- **לרבא** - לכו"ע מעבירין על האוכלין, דסימן העשוי לידרס הוי סימן.
- **לרבה** - לכו"ע אין מעבירין על האוכלין, דסימן העשוי לידרס לא הוי סימן.
- ככרות של בעה"ב - חייב להכריז, דיש בו סימן (משא"כ ככרות הנחתומין שכולן שווין). ואפי' ברה"ר;
- **לרבא** - דסימן העשוי לידרס הוי סימן. תוס': ומיירי בככרות גדולים שא"א שיאכלום בהמה וכלבים.
- **לרבה** - דאין מעבירין על האוכלין, ונכרים חיישי לכשפים. ומיירי במקום שלא מצויה בהמה וכלבים.
- מחרות של דגים שקשורה ב'קטרא דציידי'; לענין אבידה - לא הוי סימן, דכו"ע הכי מקטרי.
- תוס': לענין בשר שנתעלם מן העין - הקילו להחשיבו כסימן.
- משקל ומנין הוי סימן. תוס': אין דרך לשקול (בגדים) - משקל עדיף ממדה.
- דרך לשקול (כלי כסף) - מדה עדיף.
- צורת החיתוך; לענין אבידה - הוי סימן, וכגון דג נשוך או משולש. אבל חתיכה (ראש וכדו') אינו סימן.
- תוס': לענין בשר שנתעלם - לא הוי סימן בישראל חשוד, משא"כ נכרי דמרתת.
- מצא חבית: **במצויף** (פתוחה והניח מגופה עליה) - הרי אלו שלו, דאין סימן.
- **ברשום** - **קודם שנפתחו אוצרות**: הוי רושם סימן, דעדיין לא הגיע זמן מוכרי החביות.
- **לאחר שנפתחו אוצרות**: **לאבוי** - לא הוי סימן.
- **לר' זירא** - הוי סימן, **לרש"י** - עצם הרשימה הוי סימן.
- **לתוס'** - שכל אחד רושם באופן אחר.
- תוס': וה"מ במצא חבית מלאה דכל החביות שווין, אבל בחבית חסרה - מדה הוי סימן.
- לכו"ע מקום אינו סימן: א. ברקתא דנהרא (מקום פריקת סחורה), ו"א אא"כ כוון ואמר מקום מסוים.
- ו"א אפי' כוון, שמא אחר שכח בדיוק שם.
- ב. אם קדחי (גדרו) ביה חילפי, דנראה שעבר זמן רב ונתייאשו הבעלים.
- רבנן משנים מן האמת בג' דברים:
  - **במסכתא** - שאם בא לנסותו אם יודע מסכתא יאמר לא.
  - **בפוריא** - לרש"י - ששואלין אם שימש מיטתו יאמר לא. [וסימנך: אמית: אושפיזא, מסכתא, תשמיש].
  - **לתוס'** - ששואלין למה לא היה בבית המדרש לא יאמר שהיה בעל קרי.
  - **א"נ** - ששואלין אם שכב על מטה לא יאמר, שמא ימצא בה קרי.
  - **באושפיזא** - שלא יאמר (בין בני אדם שאינם מהוגנים לתוס') שקיבלו בעה"ב בסכר פנים יפות.

כד

- כלים ששבעתן העין - יכריז, דצורבא דרבנן נאמן בטביעות עין.
וה"מ בשבעתן אבל אם לא שבעתן, לר"ש בן אלעזר לא יכריז. תוס': ולרבנן יכריז, דנאמן גם בזה.
תוס': וה"מ דברבים שדרך להיות בהן טביעות עין, משא"כ עיגולי דבילה ככרות וכדו'.
וה"מ במצא במקום דשכיחי רבנן.
- מנין אינו סימן; במחרוזת (של דגים) אחת - דמיירי שמצא בה כמנין הקבוע שנהגו הציידין לחרוז.
תוס': בכמה מחרוזות - דמיירי שמצאן בדרך נפילה דאינו יודע שנפלו בבת אחת.
מצא במקום שרבים מצויין - לרשב"א: ברוב כנענים הרי אלו שלו. תוס': « וכן הלכה.
וספק אם התיר גם ברוב ישראל. תוס': דאיכא אינשי דלא מעלי.
לרבנן: לגי' רש"י - ספק אי פליגי בתרוויהו.
לגי' תוס' - ברוב ישראל ודאי פליגי, וברוב כנענים ספק.
מצא בטמון - וכגון באשפה שנמלך לפנותה - ברוב ישראל יכריז דלאו אבידה היא.
תוס': וברוב כנענים הרי אלו שלו, דתלינן דכנענים הטמינהו.
תוס': אין רבים מצויין - תלוי אם יש רוב ישראל במקום שמצא, אבל לעיל תלוי ברוב העיר.
תוס': במקום של רוב כנענים יש שתי סיבות להתיר, חדא דמסתמא מעכו"ם נפל.
ועוד דמתייבא, ואפי' יודע שנפל מישראל מותר.
- לצד דפליגי רבנן ארשב"א, היינו משום דלא אזלי בתר רובא בממונא. ומ"מ ברוב כנענים יודו רבנן דלא חייב להכריז, דשמא של כנענים הוא. ויניח אצלו עד שיבוא ישראל ויתן בה סימן.
לא חשיב רוב ישראל - בבית כנסת וביהמ"ד שיש בהם שומר עכו"ם.
לא חשיב רוב כנענים - בנהר בירן, דישראל כרו וסכרו ליה. ולא חשיב זוטו של ים, כיון דמתקיל.
לאחר י"ב חודש מדינא אין חייב להחזיר, לרש"י - שמצא אחר י"ב חודש מאז שאבד.
לתוס' - בכה"ג לא מתייבא, אלא י"ב חודש מאז שמצא.
תוס': לפנים משורת הדין; כשכולם חייבין ורק הוא פטור - ילפינן מ"אשר יעשו".
כשכולם פטורין - ליכא קרא, וכגון ההחזיר לאחר י"ב חודש.
כשעשו לו הפסד גדול - יליף מ"למען תלך בדרך טובים".
- דיו (שם עוף) שנטל הוי כזוטו של ים. ואם זרק בשר - מותר באכילה;
לרב - דמיירי בעומד ורואה שנטלה מטבח ישראל, דבשר שנתעלם מן העין אסור.
תוס': להלכה - מיירי בעומד ורואה שנטל מעיר שרובה טבחי ישראל, דבשר שנתעלם מן העין מותר.
ע"פ תוס': מצא תרנגולו שחוט; באשפה שבשוק - אסור, דדרך נבילה להשליכה לאשפה.
בבית - מותר, דמיירי ברוב ישראל או ברוב טבחי ישראל.
באשפה שבבית - פליגי ר' יהודה ור' חנינא. וכן פליגי במצא בדרך.

כה

- מצא דבר שאין בו סימן (אוכל) בצד דבר שיש בו סימן (כלי);
לרב זבד - יש לחלק בין כובא וכיתנא (גיגית ופשתן לפניה) לבין צנא ופירי.
לרש"י - לא יחזיר פשתן, דודאי אינו מהגיגית דא"כ היה נשאר, וה"ה לכיס ולפניו מעות.
לתוס' - איפכא, דפשתן קשור ביחד ונפל הכל, משא"כ פירות שהיה צריך להשאר מעט.
לרב פפא - בצנא ופירי יש לחלק בין אשתייר פירות בכלי ללא אשתייר.
ויש לחלק (היכא דלא אשתייר) בין יש אוגנין (כפולים לתוכו) לאין אוגנין.
ויש לחלק (היכא דלא אשתייר ואין אוגנין) בין פתח הכלי לצד הפירות ללא.
ג' מטבעות זו ע"ג זו - לר' יצחק מגדלאה - רק כשעשוין כמגדלין (קטן מעל גדול) יחזיר, דהוי דרך הינוח.
לר' יוחנן - תמיד יחזיר, דהוי דרך הינוח.
יתן ב' סימנים, שיאמר שהיו ג' ושהיו זו ע"ג זו או כמגדלים. ע"פ רש"י על הרי"ף.
ב' מטבעות זו ע"ג זו - לא יכריז, משום דטבעא מכריז (מצאתי מטבעות) ומיעוט רבים ב'.
תוס': ומשום דאימור דרך נפילה הוא (ואפי' עשוין כמגדלין), דהוי ב'.
משלחפי שלחופי - דהיינו מקצת ע"ג חברתה ומקצת ע"ג קרקע - שלו, דהוי דרך נפילה.

- מצא מטבעות; כסולם - אם יכול להכניס קיסם ביניהם וליטלם מכריז. כאבני בית קוליס - מכריז, דהיינו אחת מכאן ואחת מכאן ואחת על גביהן. כשיר, כשורה, כחצובה - ספק. מטבע עם סימן - לא יחזיר, שמא נתנה לאחר וממנו נפלה.
- מצא אחר הגדר גולות - לא יטול, דהוי ספק הינוח בדבר שאין בו סימן. וכ"ש ודאי הינוח. ואם נטל לא יחזיר; לרש"י - דליכא דיהיב סימנא.
- לתוס' - לא יחזיר למקומם, דמיד נתחייב בשמירה דהוי ספק אבידה.
- וי"מ - דוקא אם הולך לביתו, שמא בא הבעלים ולא מצא ונתייאש.
- וה"מ בגולות מדדין, דשמא אתו מעלמא, דאל"כ הוי מקום סימן (לחר מ"ד).
- וה"מ בקשורים בכנפיהם, דכו"ע הכי מקטרי להו, דאל"כ הוי קשר סימן.
- תוס': וה"מ במקום המשתמר קצת, אבל במשתמר לגמרי לא יגע אפי' שיש בו סימן, ובאין משתמר יטול.
- מצא באשפה; מגולה - נוטל ומכריז, דאינו משתמר.
- טמון - נוטל והימנך - נוטל ומכריז, שהם קטנים ופינה אותם שלא מדעת.
- בכובי וכסי - באינה עשויה ליפנות לא יגע, דמשתמר, אא"כ נמלך לפנותה.

כו

- מצא בכותל ישן - הרי אלו שלו, דמיירי דשתיך טפי (העלו חלודה רבה) ויכול לומר שהיה של אמוריים.
- מצא בכותל חדש - מחציו ולפנים של בעה"ב, מחציו ולחוץ שלו, בשניהם יחלוקו ואפי' בכותל משופע.
- וה"מ בשתיך, דאל"כ לא יגע כמה שבחוץ שאחד מבני רה"ר הניחו שם.
- וה"מ בנסכא (פלטא של כסף) וכרו', אבל בסכינ' וכרו' אזלינן בתר קתא.
- וה"מ כשבעה"ב גר שם, אבל במשכירו לאחרים, אפי' מצא בתוך הבית (בענין שנראה שהוא אבידה ותוס') הוי לאחרון. ואם עשאו פונדק לג' ב"א (כדלקמן) הרי אלו שלו.
- תוס': בעה"ב אינו קונה מה שבכותל מדין חצר, דאין חצר קונה דבר שיכול להיות שלא ימצאנו לעולם.
- מצא מעות בירושלים:
  - לפני סוחר בהמה; מעשר. תוס': דהוי רובא וחזקה; דכמה לוקחין ממוכר אחד, ומעות בחזקת מעשר.
  - בהר הבית; חולין, דאזלי' בתר רוב השנה. תוס': ומיירי שהכניסן בידו, דבכיס אסור להכניסן.
  - בשאר השווקים; בשאר ימות השנה - חולין. ברגל - מעשר, דבכל יום מכבדין את שווקי ירושלים.
- משכיר שמצא מטבע - של אחרון הוא, לרש"י - שוכר אחרון.
- לתוס' - בעה"ב, דדר עם השוכר, והשוכר בדק חפציו כשיצא.
- השכירו לג' עכו"ם - הרי אלו שלו, לרש"י - וה"ה לחד עכו"ם.
- לתוס' - דווקא ג', דהוי רוב עכו"ם.
- השכירו לג' ישראל - לרב מנשיא - מכריז, לרבנן דרשב"א.
- לרב נחמך - שלו, דכיון ששאל אותם אם מצאו ולא החזירו סבור שגנבו.
- ראה סלע שנפל משנים; יחזיר, אף שאין בו סימן, דכיון שיש רק שנים סבור שמצאו השני, ולכן; לרש"י - ישביענו שבועת היסת, ולא מתייאש מיד, וכאביי ביאוש שלא מדעת.
- לתוס' - יכפנו ויכיישנו ברבים עד שיודה, ולא מתייאש לעולם.
- נפל משלשה; יש בו שו"פ לכ"א; יחזיר, דאימר שותפין הן ולא חושדין אחד את השני בגול, וסבור שאחד לקחה לצערו מעט ולא מתייאש.
- אין בו שו"פ לכ"א; י"א דלא יחזיר, שאם הן שותפין הרי אין שו"פ לאף אחד, ואם אינן שותפין מתייאש דכ"א ידחהו אצל השני.
- וי"א דיחזיר, דאימר שותפין היו ומחל אחד חלקו.
- תוס': בנפל מג' לא חיישי' לב' שותפין, או דאין טענת כרי לתבוע השלישי, דשמא השותף לקחה לצערו.
- או דכיון שג' הולכים יחד י"ל או כולם שותפין או כ"א לברו.

- ראה אבידה ולא נטלה - עובר ב"לא תוכל להתעלם".
- נטלה לפני יאוש לגזולה - עובר ב"לא תגזול", "לא תוכל להתעלם" ו"השב תשיבם". ואם החזירה אח"כ הוי מתנה בעלמא. תוס': ותיקן "לא תגזול" ו"השב תשיבם" בלבד.
- נטלה ע"מ להשיב ונמלך - עובר ב"השב תשיבם". לרש"י - ד"לא תגזול" שייך רק בשעת נטילה.
- לתוס' - אם נמלך קודם יאוש עובר גם ב"לא תגזול".
- מצא מעות בחנות - הוי שלו, ואפי' מצא על השולחן, אא"כ מצא בין התיבה לחנוני דהוי של חנוני.

כז

- קנה פירות ומצא בהן מעות צרוורין או מותרין;
צרוורין: יכריו, דאיכא קשר סימן או מנין סימן.
- מותרין: לוקח מבעה"ב - אם דשן בעה"ב בעצמו או ע"י עבדו הכנעני יחזיר, ואם ע"י אחרים שלו.
- לוקח מן התגר - שלו, דאינו יודע ממי נפל ולכך מתיאישם.
- תוס': תגר שלקח מבעה"ב - אם שהה שיעור שיערבם התגר עם פירות אחרים או שיעור שימכור לאחרים, שלו, דבעה"ב נתייאש, ואם לאו יחזיר.
- "שמלה" - יש לה תובעין, לרש"י - ולמעוטי מידי דמייאש.
- תוס': לירושלמי - ילפי' ליאוש מ'אשר תאבד ממנו", דבאבורה מכל אדם - מתייאש.
- "חמור" - אפילו בסימני אוכף יחזיר.
- "שור" - לגיזת זנבו, לרש"י - שחייב להחזיר למאבד אפי' שער שבסוף הזנב.
- לתוס' - שחייב לגזוזה בעתה (כדי שיחזור ויגדל לתוס' הרא"ש).
- "שה" - קשיא. וא"צ קרא לגיזת שה, דילפי' לה בק"ו מגיזת שור שהיא מועטת.
- לאביי - לכו"ע בעינן שיהיה שו"פ, ופליגי רבנן ור' יהודה אי נפק"ל מ'אשר תאבד" או מ'ומצאת".
- לרבא - לכו"ע בעינן שיהיה שו"פ באבידה בין בשעת מציאה ובין בשעת אבידה, ופליגי כשהיתה שו"פ והוזלה וחזרה והוקרה, לרבנן - חייב להחזיר, דסגי בשעת אבידה ומציאה.
- לר' יהודה - פטור, דבעי שו"פ מתחילה ועד סוף.
- אבדת עכו"ם א"צ לטרוח אחריה - דכתי' "כל אבדת אחיך".
- ומותרת למוצא ליטלה - לרבנן - ד"ומצאתה" דאתא לידיה משמע.
- לר' יהודה - וי"ו ד"ומצאתה" משמע שמצא כבר.
- סימנין - ספק אי דאורייתא או דרבנן, ונפק"מ לאהדורי גט אשה בסימנין.
- אפי' אם סימנין דרבנן, מ"מ סימן מובהק הוי ודאי מדאורייתא.
- תוס': ומ"מ כתי' "שמלה" דהיינו דבר שיש לו סימן, דע"י כן ימצא עדים.
- ומ"מ אם אותו שאיבד מצאו מה"ת נאמן בטביעות עין.
- סימנין מהני רק בכלים שאין עשויין להשאיל, כגון אוכף, שאין משאילין דמסקב ליה (פוצע) לחמרא.
- וכגון כיס וארנקי, שאין משאילין דמסמני (הוי כמסור מזול).
- וכגון טבעת, שאין משאילין שלא יעשו כחותמו ויזייפו.

- שומא; לתנא קמא - אין מעדין עליה.
- לאלעזר בן מהבאי - מעדין.

או דפליגי האם סימנין דאורייתא או דרבנן.

או לכו"ע סימנין דאורייתא ופליגי האם שומא מצויה בכך גילו (מזלו).

או דפליגי האם שומא עשויה להשתנות לאחר מיתה.

או לכו"ע סימנין דרבנן ופליגי האם שומא סימן מובהק.

- את"ל סימנין לאו דאורייתא, הטעם שתיקנו להשיב אבידה משום שנוח למאבד שישבו נותן סימן שהרי אחרים לא אמורים לדעת סימנים טובים שיש בה.

כח

- סימנין וסימנין - ניח עד שיבוא אליהו, ואפי' סימנין וסימנין ועד אחד.

- הביא עדי נפילה - עדיף על זה שהביא עדי אריגה.
- מדת אורכו - עדיף על מדת רוחבו, דאפשר לשער את הרוחב כשמתכסה בה.
- מדת אורכו ורוחבו - עדיף ממדת גמיו (אורך ורוחב בחדר כמין גאס יוונית ון' שלנו).
- מדת משקלותיו - עדיף ממדת אורכו ורוחבו.
- אמרה סימן בגט - עדיפה על הבעל, וינתן לה, ובגון נקב יש בצד אות פלוני.
- וכגון במדת אורך החוט שהגט קשור בו. אבל לא במדת הגט או בצבע החוט או באמרה שנתון בחפיסה.
- חיוב השבה; לר' מאיר - יכריז עד שידעו בו שכיני מקום שנמצאה בו אבידה.
- לר' יהודה - ג' רגלים. ואחר רגל שלישי ז' יום, שילך לביתו ג' ויחזור ג' וא' להכריז שאיבד.
- לרב יוסף - ה"מ בבית שני, אבל בראשון ט"ו יום, שהיו רבים ומפוזרים.
- לאב"י - ה"מ בבית ראשון, אבל בשני ט"ו יום, שלא היו שירות מצויות.
- לרבא - ז' יום בשניהם, דלא הטריחו באבידה יותר מדאי.
- משחרב בית המקדש - היו מכריזין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות.
- משרבו האנסין (שואמרים אבידה למלך) - מודיע לשכניו ולמידועיו ודיו.
- תוס': ללכת את א": בישוב בלבד - הוי ט"ו יום.
- עם כרמים וערים - הוי מ' יום, דא"י ד' מאות פרסה ומהלך אדם עשרה פרסאות ביום.
- "עד דרוש אחיך אותו": א. דרשהו אם רמאי, אם סימנין דאורייתא - בסימנין.
- אם לאו דאורייתא - בעדים.
- ב. רמאי אין מחזירין לו בסימנין, דהיינו שידוע שהוא רמאי. משרבו הרמאי תקנו שכ"א צריך להביא עדים שאינו רמאי.
- לרב יהודה - מכריז שמצא אבידה, שאם יכריז את שם החפץ חיישי' לרמאי ששמע את האובר מחפש.
- לרב נחמן - מכריז גם את שם החפץ כגון גלימא, דאי חיישי' לרמאי אין לדבר סוף.
- מצא דבר שלא עושה ואוכל - ימכר מיד, ויחזיר את דמיו.
- מצא דבר שעושה ואוכל - יעשה ויאכל, שכל אדם נוח לו בבהמתו שהכירה. ולא טורח לעולם:
- בפרה וחמור וכל בהמה גסה - ימכור אחר י"ב חודש. ותרנגולת כבהמה גסה, דמאכילה דמי בצים.
- עגלים וסייחין וכל בהמה דקה - בארץ מרעה - ג' חודשים. בצריך לפטם - ל' יום.
- אווזין ותרנגולין וכדומה - ברבוי ג' יום, זוטרי ל' יום. דטיפולן מרובה משכרן.

כט

- מכר אבידה; לר' עקיבא - לא ישתמש במעות. לרבא - והוי ש"ח עליהם, כשומר אבידה.
- לרב יוסף - הוי ש"ש, כשומר אבידה, דשכרו הוא שפטור לתת לעני (בשעה שמתעסק בה תוס') דעוסק במצוה פטור.
- לר' טרפון - ישתמש. לרבא - והוי ש"ש.
- לרב יוסף - הוי שואל. תוס': דהיינו כלוה, ואפי' הם בעין א"צ להחזיר.
- תוס': וכן פליגי בפקדון שמותר להשתמש בו, דפליגי האם בהנאה שמותר להשתמש הוי ש"ש או שואל.
- « לר"ח וה"ג הלכה כרב יוסף, דבגדרים פליגי אי פרוטה דרב יוסף שכיחא, משמע דכו"ע כרב יוסף.
- לתוספות הלכה כרבה, דרבה ורב יוסף הלכה כרבה חוץ משרה ענין ומחצה.
- ר' טרפון התיר להשתמש רק ברמים שמכר את האבידה, והאיל וטרח בה, אבל מצא דמים לא ישתמש.
- תפילין - שם דמיהן ומניחן, דשכיח להשיגן.
- ספר - שומר עליו וקורא בו אחת לל' יום, דלא שכיח.
- שאל ס"ת; אדם אחד - אין קורא בו בתחילה דבר שעדיין לא למד.
- שנים - אין קורין בו בענין אחד אבל קוראין בשני ענינים. וג' אין קוראין בו כלל.
- הופקד אצלו ס"ת או שמצא ס"ת; לסומכוס - ספר חדש קורא בו אחד לל' יום, ישן אחד ל"ב חודש.
- לר"א ב"י - אחד לל' יום.
- לרבנן - אחד ל"ב חודש.

- נייער טוב לבגד רק; ופעם בל' יום, באדם אחר, כידי (ולא במקל), דוקא בשל פשתן ולא בצמר.
- לא ישתה מים פושרין ובכלי מתכת וישלא רתחו וישלא ניתן בהם עשבים או תבלין וכדו'.
- תוס': משחרב בית המקדש בטלה זכויות לבנה, דהיינו דלא שכיחא, ולא שבטלה לגמרי.

ל

- שימוש לצורכו ולצורכה; במצא כסות - ספק. תוס': שמא ישהה יותר מכדי צורכה ותתקלקל. ולתלות לצורכה ולאורחים - אסור, משום עין הרע או גנבי.
- במצא ספר - מותר. תוס': דאין לחוש ככסות, דקבעו א' לל' יום או י"ב חודש.
- בעגלה ערופה - כגון הכניסה שתיניק ותרוש - פסולה, דכתי' "עובר" מ"מ.
- תוס': משתמש בכלי נחושת (בחמין) ובכלי כסף (רק בצונן) אפי' לצורכו, דאינו יכולין לבוא לידי קלקול.
- תוס': עלה עליה זכר - פרה אדומה פסולה, לתי' א' - רק כשהבעלים ידע בשעת עליה, או כמ"ד שהעלה. לתי' ב' - סגי בניחותא דעושה מלאכה, ולא דוקא בעלים.
- ואע"ג דלא ניח"ל לפסול פרה שדמיה יקרים, אם לא תיפסל יהיה נוח לו.
- מעוברת - לרבנן - פסולה.
- לר"א - כשרה, או דמיירי שלא ידע בשעת עליה.
- או דס"ל כר"י דבעי העלה עליה זכר.
- או דמיירי בבתה, דרבנן פסלי ד"ויקחו אליך פרה" ולא קטנה.
- פקדון שהלכו בעליו למדינת הים - דינו כאבירה לענין שצריך להשתמש כדי שלא יתקלקל.
- פטורים מהשבה: א. כהן שמצא בבית הקברות, דהוי עשה דהשבה וכנגדו עשה ולא תעשה דטומאה.
- ב. זקן ואינה לפי כבודו, דכתי' "והתעלמת" פעמים שאתה מתעלם.
- ג. מלאכתו מרובה משל חברו, דכתי' "אפס כי לא יהיה בך אביון" שלך קורם.
- תוס': אין עשה דוחה לא תעשה ועשה, חוץ מעשה דמצורע דדחי לאו ועשה דכהנים משום דהוי עשה שאין שוה בכל, דמצורע חמיר משום דגדול השלום.
- תוס': כבוד הבריות אין דוחה מצוות, חוץ ממת מצווה, שמוטל בבזיון פן יסריח או יאכלוהו כלבים.
- זקן ואינה לפי כבודו שהתחיל בהשבה - חייב להחזיר.
- רגיל להשיב רק בשדה שאין רואים אותו - ספק אם חייב להתחיל וממילא לסיים או כלל לא.
- תוס': הפקר צריך ג', מדאורייתא א"נ מדרבנן. וסגי באנן סהדי שהפקיר בלבו (שלא יעשה איסור שביתת כלים).
- "והודעת להם" - זה בית חניהם, ללמד אותם אומנות.
- "את הדרך" - זו גמילות חסדים.
- "ילכו" - זה ביקור חולים, ואפי' בכך גילו דנוטל אחד משישים בחוליו.
- "בה" - זו קבורה, ואפי' זקן ואינו לפי כבודו.
- "ואת המעשה" - זה הדין.
- "אשר יעשון" - זו לפני משורת הדין.
- חרבה ירושלים: על שלא דנו לפני משורת הדין.
- תוס': ועל שנאת חנם.

לא

- מצא פרה רועה בדרך: ביום - לעולם אינה אבירה.
- בלילה - הוי אבירה אפי' שעה אחת.
- משחשכה - אחר ג' יום הוי אבירה. וה"ה במצאה בכוקר לפני עלות השחר.
- רועה בין הכרמים: אינה אבירה, ומ"מ יחזיר משום אבירת קרקע (הפסד כרמים) של ישראל.
- רצה בדרך: לאבי - הוי אבירה.
- לרבא - כשפניה למדבר אבירה, ולעיר אינה אבירה.
- רצה בין הכרמים: הוי אבירה. דאיכא תרתי לגריעותא: מתקלקלת בריצה ושמא תלך למרחקים,
- וכרמים מסקבי לה (עושים בה חבורה).

- "לכל אבידת אחיך" - לרבות אבידת קרקע. ובקרקע של כותני פטור. "השב תשיבם" - שמחזיר למקום המשתמר ואין צריך להודיעו. "שלח תשלח" - שלא יקח אם על בנים אף כשצריך לדבר מצוה (לטהר מצורע). "הוכח תוכיח" - אף תלמיד לרב.
  - "עזוב תעזוב" - בפריקה - אף שאין בעליו עמו (דאיכא צער בע"ח וחסרון כס). "הקם תקים" - בטעינה - אף שאין בעליו עמו (כיון שנטול שכר, ולר"ש לא מסיימי קראי).
  - "מות יומת" ו"הכה תכה" - בכל מיתה, אם א"א להמיתו במיתה הכתובה בו (דכת' ברוצה ובעיר הנדחת). "השב תשיב" ו"חבול תחבול" - אף במשכנו שלא ברשות ב"ד, חד לכסות יום וחד ללילה.
  - "נתון נתן" - אף מתנה מועטת, אם א"א לו לתת מתנה מרובה.
  - "פתח תפתח" - אף לעניי עיר אחרת.
  - "הענק תעניק" - לרבנן - אף שלא נתברך הבית בגללו.
  - לר"א ב"ע - פטור, דכת' "אשר ברכך", ודברה תורה כלשון ב"א.
  - "העבט תעביטנו" - לרבנן - אף שיש לו ממה להתפרנס ואין רוצה.
  - לר"ש - פטור, דכת' "די מחסורו" (תוס'), ודברה תורה כלשון ב"א.
  - תוס': "גנב יגנב" - לרבות אבידה, למ"ד לא ד"ת כלשון ב"א.
  - תוס': רובץ תחת משאו - שייך להעמידו לר"ש בטעינה שע"י שלא יכול לטעון היטב החמור רובץ.
  - היה בטל מסלע; יש שם ב"ד - יתנה בפניהם שיטול כמה שמפסיד כפועל בטל של מלאכתו.
  - תוס': ויטול עד כדי שווי האבדה ונפק"מ לכושרא דחיותא ולטרחא יתירא.
  - ולא יטול אם הבעלים שם ויכל להציל ע"י הדחק או לשכור פועלים.
  - אין שם ב"ד - שלו קודם, כיון שאם לא יתנה יטול רק כפועל בטל.
  - תוס': פורע חוב לחבירו;
  - לרבננו תם - הוי מהנה גמור, משא"כ מבריה ארי דמצילו רק מפחד הארי דלא ברי היזקא. ופורע חוב דשרי במודר הנאה, מיירי במזונות אשתו דאפשר שתעשה ותאכל או שתתפרנס מצדקה.
  - לירושלמי - הוי מבריה ארי, או דכיוון שנתחייב לשלם לו לא חשיב הפסד.
  - או כי יכל לפייסו וימחל לו.
  - או כי יכל לומר שימצא אוהב שיפרע עבורו, ואפי' בב"ח דוחק.
  - תוס': שר שגזל בית, לרש"י - הקונה מהנכרי יחזיר את הבית לבעליו (הישראל) בחינם.
  - לתוס' - ישלם לו, או כי אם לא היה ממחר לקנות לא היה הבית חוזר לו לעולם.
  - או בכל אופן, כי יצא מחזקת ישראל לחזקת נכרי וזה החזירו.
- ## לב
- חלוקת שותפין - בב"ד של הדיוטות, דמיירי בסחורה דצריך שומא.
  - אלמנה שמוכרת - מנכסי יתומים למזונות - בב"ד של הדיוטות.
  - תוס': שמה לעצמה - בעי' ב"ד מומחזין.
  - נפקד שמוכר - כגון פירות שהתחילו להרקיב - בעי' מומחזין, ובאלמנה סגי בהדיוטות משום חינא.
  - ואסור לו למכור לעצמו ואפי' בב"ד, חוץ מההוא נפקד דיתמי;
  - או ההתם מיירי בריעבד, דמשום חשד לא מהדרין עובדא.
  - או דשאני יתמי שב"ד הם המפקידים ושרי.
  - מצאה ברפת או ברה"ר, בתוך התחום או חוץ לתחום; י"א דחייב להשיב, חוץ מרפת בתוך התחום.
  - וי"א דפטור, חוץ מרה"ר חוץ לתחום.
  - וה"מ ברפת שלא מתעה ולא משמרת, אבל במתעה (שיש פתחים בכל ד' רוחות) חייב, ובמשמרת (נעולה) פטור.
  - אמר לו אביו לא להשיב אבידה - לא ישמע לו, דכיבוד אב לא דוחה מצוות אף שהוקש לכבוד המקום.
  - פריקה בחינם. טעינה; לרבנן - בשכר, מדאיצטרי' למכתב פריקה ולא ילפי' מטעינה דאין צער בע"ח.
  - לר"ש - בחינם, דלא מסיימי קראי.
  - בהמת עכו"ם מטפל בה וחייב בה בין בפריקה בין בטעינה, משום איבה.

- למ"ד צער בע"ח לאו דאורייתא (ר' יוסי הגלילי), פטור מלפרוק;
  - א. כשישב הבעלים, דכתי' "עמו". ולמ"ד דאורייתא חייב לפרוק בשכר.
  - ב. כבהמת עכו"ם. ומיירי שטעונה יין נסך, דליכא איבה.
  - ג. ומיירי בחמר עכו"ם, דבחמר ישראל חייב משום צערא דישאל שצריך לשהות שם. במשאוי יותר מהראוי, ד"תחת משאו" שייכול לעמוד בו. וה"מ לריה"ג, אבל לת"ק חייב;
    - א. דס"ל צער בע"ח דאורייתא.
    - א. ד"תחת משאו" משמע כל משא.
  - ד. ברבצן שרגיל בכך או בעומד, דכתי' "רובץ".
    - תוס': וכשפטור רבנן לא תקנו שיסייעו אפילו בשכר.
  - א. פאי צער בע"ח דאורייתא, כשיש שונא לטעון ואוהב לפרוק - השונא קודם, כדי לכוף את יצרו.
    - תוס': ואם ראה בשונאו דבר ערוה - אין מצווה לעזורו.

לג

- אינו מחויב בפריקה וטעינה - אם רחוק ממנו יותר מריס (רס"ו אמות כמנין "רוס"), דזהו שיעור חכמים לראייה שיש בה פגיעה, דכתי' "כי תראה" ו"כי תפגע".
  - אחרי טעינה מרדה עמו עד פרסה ונוטל שכר. תוס': וה"ה אחרי פריקה, שמא ירבץ.
  - אבידתו קודמת לכל - דכתי' "אפס כי לא יהיה בך אביון" שלך קודם.
  - ואח"כ אבידת רבו - דמביאו לחיי העולם הבא.
  - ואח"כ אבידת אביו - וכשאביו חכם קודם לרבו.

וכן רבו קודם לאביו א"כ אביו חכם, לענין להניח משאו ולענין פדיון שבויים.

  - תוס': גם למ"ד כבוד אביו משל בן - אינו מחויב לאבד אבידה כדי לכבדו כיון שלא נהנה מגוף האבידה.
  - ר' מאיר - שלימדו חכמה (סברות וטעמים, דהיינו גמרא).
  - לר' יהודה - שרוב חכמת תורתו ממנו (ואפי' מקרא ומשנה).
  - לר' יוסי - אפי' האיר עיניו בהלכה אחת.
  - אפי' לר' יהודה שלענין אבידה בעי' רבו מובהק, לענין לקרוע קרע שאין מתאחה ולענין לעמוד זה מפני זה - סגי בכל שלמדין זה מזה, וכגון ת"ח שכבבל. תוס': ועל אדם כשר סגי במתאחה.

פרק שלישי - המפקיד

- בעלים מקנה כפל לשומר כלים - אע"ג דלא נפיש טירחיהו כבהמה שצריך להוציאה ולהכניסה. ומקנה כפל לשומר בהמה - אע"ג שאם הגנב טבח ומכר משלם דו"ה לשומר.
- מוכר פירות דקל קודם שבאו לעולם - אפשר להקנות למ"ד אדם מקנה דשלב"ל, דעבידי דאתו. תוס': דקל לפירותיו - לכו"ע מקנה.

לד

- תוס': « להלכה, מודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור, דשמואל ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן.
- כפל לא עבידי דאתו; דמי יימר דמגנבא, ומי יימר דמשתכח גנב, ומי יימר דמשלם דלמא מודי ומפטור. ומ"מ שומר קונה כפל, דקים לרבנן דניחא לבעלים להקנות את ספק כפל העתידי כדי שיהיה בטוח בקרן, ומקנה לו את הפרה בשעת מסירה; ו"א דנעשה כא"ל לכשתגנב ותשלמני הרי פרתי קנויה לך מעכשיו.
- ו"א דנעשה כא"ל לכשתגנב ותשלמני סמוך לגניבתה קנויה לך.
- ואיכא בינייהו א. ל"ק גם נעשה כא"ל שקנויה 'חוץ מגזיותיה וולדותיה' שבח גופה אין אדם מקנה.
- כשנגנבה מהאגם, דל"ב לא קני כפילא דלא הייתה בחצירו סמוך לגניבה.
- תוס': שומר שנשבע ושילם (לפנים משורת הדין) ונמצא הגנב, לאב"י - אין הכפל שלו, דאטרחיה לכ"ד.
- לרבא - הכפל שלו.

- ש"ח - כיון שאמר פשעתי מקנה ליה כפילא, דאי בעי פטר נפשיה בגניבה.
- ש"ש - כיון שאמר נגנבה מקנה ליה כפילא, דאי בעי פטר נפשיה באונס.
- שואל - לל"ק דר"פ - אמר הריני משלם לא מקנה ליה כפילא, דמתה מחמת מלאכה לא שכיח.
- לרש"י - ואם שילם מקנה ליה כפילא.
- לר"ח - ואפי' שילם לא מקנה ליה כפילא, דה"נ שייך טעמא דלא שכיח.
- לל"ב דר"פ - אפי' אמר הריני משלם מקנה ליה כפילא, דיכל ליפטר במתה מחמת מלאכה.
- לאב"י - כשמשלם מקנה לו כפילא, דכיון שכל ההנאה שלו בדיבורא לא מקנה ליה כפילא.
- ספקות אם קונה את הכפל:
  - א. אמר הריני משלם וחזר ואמר איני משלם, האם חזר בו או שסתם דוחהו. ואיפכא קונה.
  - לפי' א' בתוס' - הצד שלא קונה הוא כי יכול לחזור בו ולישבע ולא לשלם.
  - לפי' ב' בתוס' - אינו יכול לחזור בו, ומ"מ שמא לא מקנה ליה כפילא משום דאטרחיה לב"ד.
  - ב. אמר הריני משלם ומת ובניו לא רוצים לשלם, האם חוזרים בהם או שסתם דוחים אותו.
  - ג. שילמו בנים, האם הקנה רק לאביהם שעשה לו קורת רוח.
  - ד. מת הבעלים ושילם לבניו, האם רק אביהם הקנה כי קיבל מהשומר נחת רוח.
  - ה. שלמו בנים לבנים.
  - ו. שילם מחצה, האם קונה חצי כפל או לא.
  - ז. שאל ב' פרות ושילם על אחת, האם קונה את הכפל שלה או לא.
  - ח. שאל משותפין ושילם לאחד מהן.
  - ט. שותפין ששאלו ושילם אחד מהן.
  - י. שאל מהאשה ושילם לבעלה, או אשה ששאלה ושילם בעלה.
- לרש"י - מיירי בשאל פרה של נכסי מילוג, או אשה ששאלה לצורך קרקע מילוג.
- לתוס' - בכה"ג פשיטא שקונה, אלא מיירי בשאל (או שאלה) קודם שניסת.
- לריב"ן - מיירי ששאל (או שאלה) ומתה, האם חייש בעל לניחותא דאשתו.
- הלוח סלע, והמלוה טוען שקיבל משכון בשווי ב' דינרים (ואב"ד שומר שכר הוא), והלוה טוען שהיה שווה ג' דינרים - ישבע המלוה, שאם הלוח ישבע שבועת מודה במקצת שמא יוציא המלוה את הפקדון.
- לרש"י - ואם יוציא יפסלנו לעדות ולשבועה.
- לר"ת - ונראה כשבועה לבטלה וגנאי לישבע היכא שאפשר לברר.

לה

- שומר שמשלם נשבע שאינה ברשותו, שמא עיניו נתן בה. ומ"מ לעיל חיישינן שיוציא את הפקדון; לרב יוסף - דלעיל לא נשבע, דמיירי שיש עדים שנגנב המשכון, וחיישינן שיטרח וימצא את הגנב.
- לאב"י - דחיישינן שמא יטען שמצאו לאחר השבועה.
- לרב אשי - המלוה נשבע שאינה ברשותו, ואח"כ יכול הלוח לישבע שבועת מודה במקצת.
- הלוח סלע, לוח אומר שהמשכון היה שווה ב' דינרים ומלוה אומר סלע - פטור, דכופר הכל. ואינו נשבע כמה היה שווה ע"י גלגול שבועה משאינה ברשותי, דמיירי במאמינו שאינה ברשותו.
- שומר שגבו ממנו ב"ד בע"כ - לא קונה כפל או יקרא (אם נמצא החפץ) כיון דאטרחיה לב"ד.
- שמו ב"ד נכסיו בחובו - לנהרדעי - שומא הדר (יכול לפדות נכסיו במעות) עד י"ב חודש.
- לאמ"מ - הדר לעולם. « וכן הלכה, דכתי' "ועשית הישר והטוב".
- שם הלוח נכסיו בעצמו - י"א דלא הדר, דכיון שלא הטריחו לב"ד הוי מכירה מעליא.
- וי"א דהדר, ושם בעצמו מחמת כיסופא.
- שומא הדר - אפי' אם הבע"ח שמה לבע"ח דידיה, דלא עדיף מגברא דאתי מיניה.
- ואפי' אם הלוח מת, דבנו פודה קרקע של אביו.
- לא הדר - אם הבע"ח מכרה או הורישו או נתנה במתנה, דכולם אדעתא דארעא נחות. וכן בעל בנכסי אשתו הוי לוקח.

- שמו לו ב"ד; לרבה - אוכל פירות משעה שהגיע לידיו שטר אדרכתא (לאחר צ' יום מפסק הדין).
לאבוי - אוכל מיום שנחתם שטר האדרכתא, דעדין בחתומיו זכין לו.
- לרבא - אוכל רק לאחר שכלו ימי ההכרזה (שמכרזים למוכרה למריבה במחיר) וזכה במכרז.
- שכר פרה והשאלה לאחר ומתה;
- לר' יוסי - שואל משלם לבעלים. « וכן הלכה. תוס': דשוכר קונה בשבועה (או בעדים) שמתה כדרכה, והכא הבעלים פוטרו משבועה (ומעדים) ודן עם השואל.
- לרבנן - שואל משלם לשוכר, דשוכר קונה במיתתה ונשבע לבעלים לפייס את דעתו.
- תוס': ומודה ר' יוסי היכא שהמשכיר היה שם בשעה שמתה, דקני ליה שוכר במיתתה.
- שכר פרה לק' יום והבעלים שאלה ממנו לצ' יום וחזר ושכרה לפ' יום וחזר הבעלים ושאלה לע' יום ומתה; לר' זינא - חייב הבעלים לשוכר ד' פרות, ב' דשאלה, וב' לשכירות כ"א לעשרה ימים.
- למר ב"ר אשי - חייב לו פרה אחת ועוד א' לכ' יום, דשום שאלה אחת היא ושום שכירות אחת היא.
- לפי א' בתוס' - ה"ה בשאלה כנגד כל ימי השכירות, או בשכרה כנגד כל ימי השאלה.
- לפי ב' בתוס' - אם שאלה כנגד כל ימי השכירות הוי כאילו ביקש שיתבטל השכירות לגמרי, וכן אם שכרה כנגד כל ימי השאלה הוי כאילו שילם לבטל את השאלה, ופטור.

לו

- שומר שנשבע לשקר וכפר ממון - כגון שנשבע שנאנסה ובאמת נגנבה - חייב באשם גזילות.
- לא כפר ממון - לר' ירמיה - חייב חטאת משום שבועת ביטוי שפתיים.
- לר' אמי - פטור, דכתי' "כי תשבע לבטא בשפתים" מעצמה ולא כשכ"ד משיביע.
- תוס': לשמואל - פטור, דשבועת ביטוי ליתא אלא ביכול להיות להבא.
- שומר שמסר לשומר;
- לרב - פטור (ולכתחילה אסור לתוס'), ואפי' ש"ש שמסר לש"ח, דמסרה לבן דעת. מסרה לחש"ו חייב.
- לר' יוחנן - חייב, ואפי' ש"ח שמסר לש"ש. לאבוי - דא"ל אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר.
- לרבא - דא"ל האיך לא מהימן לי בשבועה.
- « הלכה כר' יוחנן (לתוס') - וכרבא. לר"ח - כאבוי. ומודה ר' יוחנן דפטור:
  - א. כשהבעלים עצמו רגיל להפקיד אצל השני.
  - ב. כהבעלים נתן לשומר רשות למסור לשומר אחר.
  - ג. כשמסר לבנו ובתו הגדולים, דכל המפקיד על דעת אשתו ובניו הוא מפקיד.
- תוס': ד. לרבא, היכא שהשומר הראשון יכול לישבע על האונס או היו עדים בדבר. ואפי' מסר לחש"ו, דרבא לשיטתו (בפיסקה הבאה) דלא תולין את האונס בפשיעה, דמלאך המות מ"ל הכא מ"ל התם. פשע בה ולא נעל כראוי ויצאה לאגם, שאינה משתמרת שם אצל זאבים וגנבים, ומתה כדרכה;
- לאבוי - חייב, ואפי' למ"ד תחילתו בפשיעה וסופו באונס פטור, דאמרינן הבלא דאגמא קטלא.
- לרבא - פטור, ואפי' למ"ד תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב, דמלאך המות מ"ל הכא מ"ל התם.
- ומודה אבוי דפטור: א. אם חזרה לבית השומר ומתה, שלא מתה מחמת הבל האגם.
- ב. אם העלה אותה למרעה שמן טוב, דדרך רועים להעלות לשם, ואפי' שיכולה ליפול מראש הצוק.
- ומודה רבא דחייב אם נגנבה ומתה כדרכה בבית גנב, דמשעת גניבה היא אבודה מהבעלים.
- תוס': לאבוי חייב בכל מקום שנוכל לתלות את האונס בפשיעה. ואזיל לשיטתו גם בדעת ר' יוחנן דלעיל, דכיון ששינה מדעתו ומסרה לאחר הוי פושע ותלינן שמתה מחמת הבל של בית השומר השני.

לז

- אמר הריני משלם; לשמואל - חלוק היה ר' יוסי אף בראשונה (והלכה כמותו) ולא מקנה לשומר כפל.
- לר' יוחנן - מודה ר' יוסי שמקנה לו את הכפל.

- אינו יודע מי הפקיד אצלו - חייב לשניהם, דהו"ל למידק. וה"ה בב' שהפקידו זה שלא בפני זה. תוס': לר"ט חייב לצאת יד"ש, ולר"ע אם תובעים אותו בכרי חייב מדינא. ב' הפקידו וכ"א תובע מאתים - פטור, דכיון שהפקידו זה בפני זה (אפי' בב' כריכות) לא הו"ל למידק. לרבנן - ויתן לכ"א מנה שיש לו בודאי, ופטור מהמנה השלישי. לר' יוסי - הכל יהא מונח, כדי שיפסיד הרמאי ויודה.
- גזל אחד מחמשה (תוס': וה"ה בלקח מאחד מחמשה, דהו"ל למידק);
- לר"ט - פטור, ומניח גזילה אצלו ומסתלק מן הדין. ומ"מ חייב לצאת יד"ש.
- לרב מתנה - מיירי שצווח (איני מכיר) כשתובעים אותו, אבל בשותק חייב דשתיקה כהוראה.
- לרב יהודה - אפי' ששותק פטור, דהכא אינה כהוראה דשותק מחמת שאינו יודע.
- לר"ע - חייב מדינא לכ"א. ובשמא ושמא חייב רק לצאת יד"ש. « והלכה כר"ע מחבירו (תוס').
- בקצרה: בפקדון ולא הו"ל למידק - פטור. תוס': ופטור אפי' לצאת יד"ש, ואפי' בתובע כרי, ואפי' לר"ע. בגזל, או בפקדון והו"ל למידק - לר"ט חייב לצאת יד"ש, ולר"ע ה"מ בשמא אבל בכרי חייב מדינא.
- ב' שהפקידו אצל רועה, זה טלה א' וזה שנים - אפי' הפקידו זה בפני זה הו"ל למידק. אא"כ הפקידו שלא מדעתו, דהיינו כשלא ראה (תוס'). לרש"י - הו"ל למידק דבטלה נראה מיד מי הביא א' ומי שנים.
- לתוס' - הו"ל למידק כיון שלא שייך לומר אתון לא קפדינתון, שגם אם יפקידו בנפרד יראה הטלאים של חבירו במרעה.

לח

- המפקיד פירות אצל חבירו והן אבודין ע"י עכברים או ריקבון;
- לרבנן - לא יגע בהן, לרב כהנא - דרוצה בקב שלו יותר מט' של חבירו.
- לרבנן - שמא לאחר המכירה יעשם המפקיד תרו"מ על מקו"א והרי אין קיימין ונמצא אוכל טבלים. תוס': רנב"י אית ליה גם טעמא דרב כהנא, דמתני' מיירי אפי' בפשתן או בפירות מתוקנים.
- לרשב"ג - מוכרן בב"ד, דהוי כמשיב אבידה.
- לרבנן - פליגי אפי' ביותר מכדי חסרונו, דיותר מכדי חסרונו שכיח לאלתר ושמא אח"כ יעשם תרומה. לר' יוחנן - פליגי בכדי חסרונו (לרש"י - כדרך שאר תבואות. לתוס' - שנחסר בחורש חסרון של שנה). אבל יותר מכדי חסרונו לכו"ע ימכור, ולא חיישינן שמא יעשם תרו"מ לאחר המכירה, דיותר מכדי חסרונו לא שכיח אלא לזמן מרובה ואין אדם משהא טבלים לזמן מרובה.
- כשמוכרין; א. ימכור לכהנים, שמא עשאן המפקיד תרו"מ על מקו"א (בע"ש, דתורם שלא מן המוקף ותוס')).
- ב. לא ימכור לעצמו, מפני חשד. וה"ה לגבאי צדקה ותמחוי שלא יפרוט לעצמו.
- יין והחמיץ שמן והבאיש דבש והדביש; לר"מ - לא יגע בהן, דכיון דקם קם וא"א שיתקלקלו יותר.
- לרבנן - מוכרן בב"ד, דחששו להפסד מועט דקנקנים.
- לר' יוחנן דלעיל, מודה ר"מ ביותר מכדי חסרונו דשאר פירות, דמוכרן, דלכו"ע חששו להפסד מרובה.
- שבוין - דהיינו שנשבה בע"כ ושמעו שמת (אפי' בקול וע"א תוס') - לכו"ע מורידין קרוב (הראוי ליה) לנכסיו ואוכל את כל הפירות. ואפי' שמעו שהבעלים ממששים ובאים תולש ואוכל. באו הבעלים קודם שאכל; לרש"י - נוטל כאריס.
- לתוס' - אינו נוטל כלל.
- נטושים - נשבה בע"כ ולא שמעו שמת; לרבנן - אין מורדין, ואם ירד מוציאין אותו, שמא יפסיד להו.
- לרשב"ג - מורדין, דכדי שלא יפסיד להו תקנו שיטול כאריס. קודם שבאו הבעלים; לרש"י - נוטל כאריס, דכיון שלא שמעו שמת לאו אדעתא דכולה נחית.
- לתוס' - אוכל את כל הפירות.
- רטושים - שעזבום הבעלים מדעתם - לכו"ע אין מורדין, שהיה לו לצוות להוריד לנכסיו.
- רב כת"ק ושמואל כרשב"ג. תוס': ולא קאמרי הלכה, או דלא שמיע להו ברייתא דרבנן ורשב"ג.
- או משום דאיכא דמפכי לרבנן ורשב"ג.

« והלכה כשמואל (רש"י לט:).

לט

- בעל בנכסי מילוג של אשתו - הוציא הרבה ואכל מעט (קודם שמת או גירשה) - הפסיד.
- באשתו קטנה - יטול כאריס, דתקנו כן כדי שלא יפסיד להו דחושש שתמאן.
- בורח מחמת כרגא (שאין לו שלם) - הוי כיוצא לדעת.
- בורח מחמת מרדין (שהרג את הנפש) - הוי כשבו בע"כ.
- נשבה והניח קמה לקצור וכדו' - מעמידין אפוטרופוס לקצור, ואח"כ מורדין קרוב לנכסיו. ולא מורדין אפוטרופוס לעולם (שלא יטול כלום), דלא ימצאו אפוטרופוס לגדולים. אבל ליתמי ימצאו דהוי לדבר מצווה.
- אין מחזיקין בנכסי קטן, ואפי' המשיך לאכול ג"ש לאחר שהגדיל, דלא ידע שהן של אביו ולא מזה.
- אין מורדין קרוב לנכסי קטן, דכיון שלא מזה יבוא להחזיק בהם ולומר שבאו לחלק ירושתו.
- ואפי' קרוב מחמת קרוב (אח מאם של אח מאב של הקטן), שיאמר שנפלו לחלק אחיו מאביו של הקטן.
- ואפי' אח מאמא, שיאמר שהיו נכסי מילוג של אמו.
- ואפי' בבתים (ולא רק בקרקעות) שיש שכנים שיעידו שהם של קטן.
- ואפי' בעשו עיטרא (שטר חלוקה). תוס': ואע"ג דבעלמא מהני דקלא אית לה, ביתומים החמירו.
- אין מורדין קטן לנכסי שבו. סבתא שנשבתה עם בתה והשאירה בת ועוד נכד קטן מבת אחרת;
- לאביו - חצי מנכסיה לבת ממ"ג, כיוורשת או מדין מורדין, ולחצי השני מעמידין אפוטרופוס לנכד.
- לרבא - מיגו דמוקמינן אפוטרופוס לפלגא מוקמינן אפוטרופוס לאידך פלגא.
- מתה הסבתא; לאביו - שלישי לבת, שלישי לנכד, ובשאר חולקין דנקא לבת ודנקא לאפוטרופוס.
- לרבא - מיגו דמוקמינן אפוטרופוס לדנקא מוקמינן אפוטרופוס לאידך דנקא.
- תוס': אין האפוטרופוס אוכל הכל כדין קרוב, אלא שומר כדין אריס ויתפרנס מזה הקטן.
- ירד לנכסי אביו ואחר טוען שהוא אחיו - צריך להביא עדים שהוא אחיו.
- ואם היורד הוא אלים - יביא עדים שאינו אחיו, דמיראתו חיישי' שישתקן, ולא שיעידו שקר. תוס': וה"מ שאכן טוען שיש לו עדים ויראים להעיד.

מז

- העידו שהוא אחיו; לרב חסדא - נוטל חצי גם במה שהשביח האח היורד. ונוטל היורד כאריס, אא"כ האח הוא קטן דנמצא שראשון ירד שלא ברשות ואינו נוטל כאריס.
- לאביו - לא נוטל במה שהשביח, דבעלמא נוטלים קטנים במה שהשביחו גדולים משא"כ הכא שלא ידע שיש לו אח ואינו מוחל.
- תוס': וי"א בב"ב - גם בעלמא לא נוטלים במה שהשביחו, ונוטלים רק במה ששבח מאליו.
- נפקד שעירב את פירותיו בפירות המפקיד, כשמחזיר, יוציא (לעצמו) לחיטים ולאורז קלוף - ט' חצאי קבין לשנה. לשעורין ולדוחן - ט' קבין לשנה. לכוסמין ולזרע פשתן בגבעולין - ג' סאין (י"ח קבין) לשנה.
- לרבנן: כל זה לכור. תוס': דבפחות מכור אין לעכברים ריוח להיטמן בתוך הפירות, ומ"מ יוציא לפי חשבון הראוי להתחסר, ויותר מכור - עכברי רשיעי וקוראים לחבריהם.
- לר"י בן נורי: אף ליותר מכור, דעכברים אוכלים בשווה בין שיש קצת ובין שיש הרבה.
- ר' יהודה: לרש"י - פליג את"ק וריב"ג וס"ל שבי' כורים העכברים אוכלים רק מב' או ג' כורים, ואם מדד בימות החמה והחזיר בגשמים, הניפוח ממלא חיסרון זה (ע"פ מהרש"א).
- לתוס' - מוסיף את"ק שאם מדד י' כורים בימות החמה והחזיר בגשמים, הניפוח ממלא חיסרון של כור אחד.
- לייזן - יש מקומות שהקנן בולע תתות ויש חומש.
- לשמן - למאה לוג, יוציא לוג וחצי שנבלע (ובקנקנים ישנים וי"א בישנים שמזופפין - לא יוציא), ואם הפקיד שמן לא מזוקק, יוציא גם לוג וחצי שמרים. וכן מקבל המפקיד את הפקטים (פסולת הגרעינים).

- הקונה שמן; לחכמים - לא מקבל את הפסד השמרים, לאביי - דאסור לערב שמרים.
לרב פפא - מותר, ומדלא עריב מוכר, מחיל.
- לר' יהודה - מקבל פחות (לוג ומחצה) כנגד השמרים;
לאביי - דמותר לערב, ומיירי בקונה בעה"ב (לאכול), אבל חנוני לא מקבל, דהיה
למוכר לערב והחנוני היה מוכר מעורב.
לרב פפא - אסור לערב, אלא שבלי זה המוכר לא מרויח ועל דעת כן קונה ממנו.
ומודה ר' יהודה דהקונה בשער של ניסן (ביוקר) לא מקבל פקטים. משא"כ בשער של תשרי (בזול).

מא

- נפקד שטלטה חבית של פקדון לצורכו (דלצורכה תמיד פטור) ונשברה לאחר שהניחה;
לר' עקיבא - צריך דעת בעלים, וחייב.
לר' ישמעאל - א"צ. ומתני' כר' ישמעאל דסגי בהשבה כל דהו, אלא דבעי' שיחזירה למקומה כי מדובר;
או שנטלה ע"מ לגזולה.
או שנטלה ע"מ לשלוח בה יד (כמ"ד שליחות יד א"צ חיסרון).
או שטלטה להביא עליה גזולות ושואל שלא מדעת גזלן, דבגזילה בעי' השבה מעליא.
ולכן ברישא שלא יחדו לה הבעלים מקום - פטור, דכל מקום נחשב מקומה.
ובסיפא שיחדו לה מקום - חייב, כיון שהניחה במקום שאינו מקומה.
טלטה לצורכו ונשברה מתוך ידו - לכו"ע חייב, דמדשקליה קם ליה ברשותיה והרי נשברה קודם השבה.
• תוס': מ"ד שליחות יד צריכה חסרון, מודה בחבית דבהגבהה בלבד חייב דניח"ל דתיהוי כולה בסיס
בשביל החלק שרוצה לקחת, אא"כ היא חבית שמן, דבשמן לא מינטר פורתא אגב האחר.
• שליחות יד; לרב - צריכה חסרון. לרש"י - מדאמר רב "הכישה במקל", ד"מקל" משמע שהכישה.
• לתוס' - "הכישה" משמע שהכישה, דמיירי ברועה שהבהמה מכירתו
ואזלה מדיבורו.
ללוי - א"צ חסרון, י"א - מיתורא דשליחות יד דש"ש. תוס': והוי גילוי מילתא אף לש"ח.
לרבא - מיתורא דשליחות יד דש"ח. תוס': והוי גילוי מילתא אף לש"ש.
תוס': לכו"ע שליחות יד דשואל א"צ חסרון, דכיון שמושך לדעת בעלים חשיב כאילו נשתמש בה דלדעת
כן שאלה ולא לאוקמה בכילתא.
• תוס': למ"ד כפילא בשבועה עדיפא מקרנא בלא שבועה, ילפי' דפרשה ראשונה נאמרה בש"ח ושניה
בש"ש; או מסברא, דבראשונה כתי' כסף וכלים דרגילים לשמור בחינם, ובשניה כתי' בהמה.
או דקרנא בלא שבועה עדיפא, אלא דפרכינן ק"ו מכפילא בשבועה.
וילפי' לגניבה ואבידה בשואל; או בק"ו מש"ש, ולסטים מזוין גזלן הוא.
או מ"וכי ישאל" וי"ו מוסיף על ענין ראשון.
• שליחות יד דש"ח וש"ש מיותרים, דאפשר ללמדם בק"ו משואל דלדעת בעלים קעביד, ואיצטריך להו;
חדא שלא תאמר דיו' לפטור ש"ח וש"ש ששלחו יד בבעליו עמו.
וחדא לומר שאינה צריכה חיסרון אחד מ"ד.
וכן לגז"ש שטט"ג חייב כפל רק בשבועה. תוס': ולמ"ד א"צ חסרון, ילפי' מדשווין במספר התיבות.

מב

- שומר מעות חייב, אם הפשילן לאחוריו, ואפי' היו צרווין, דכתי' 'וצרת הכסף בידך'.
או שמסרם לבנו ובתו הקטנים ולא נעל בפניהם כראוי, דלא שמר כדרך השומרים.
• כספים שמירתם בקרקע, חוץ מהפקיד אצלו בע"ש ביה"ש.
וחוץ במוצ"ש והמפקיד צורבא דרבנן, דשמא יצטרם להבדלה.
וחוץ מהאידינא דשכיחי גשושאי (מגששין בקרקע) פרומאי (בתקרה) וטפוחאי (בכותל),
דשמירתם בכותל בטפה הסמוך לקרקע או לשמי קורה.
• גבי בדיקת חמץ במפולת - בודק ג"ט, משום כלב שמריח ומוציא.
גבי שמירת כספים בקרקע - סגי בטפה, משום איכסויי מעינא.

- תוס': בגניבת אונס; ש"ש - פטור. וכגון שהטמין בקרקע מאה אמות או שתקפתו שינה או חולי.
- שואל - חייב, רכאלו כתי' בשואל להדיא גניבה ואבידה דמ"ו מוסיף ילפי' ליה.
- « להלכה, תחילתו בפשיעה וסופו באונס - חייב. תוס': ודווקא באונס שבא מחמת הפשיעה.
- כל לא ידענא פשיעותא.
- נאנס אצל אם הנפקד - נאמנת בשבועה, דכל המפקיד על דעת אשתו ובניו הוא מפקיד. והנפקד ישבע שמסר לה, ופטורים.
- תוס': בפשיעתה - אם אין לה מה לשלם, ישלם הנפקד, דאל"כ כל מה שהופקד אצל בעה"ב תאכל אשתו ותפטור.
- תוס': אפוטרופוס חייב בפשיעה, דהחזיקוהו בנאמן. חוץ משור היתומים דהוה לתקנת העולם.
- אפוטרופא דיתמי שקנה להם שור ומסרו לרועה, והעמידו לאכול בין השורים ומת, שלא היה לו שינים; הרועה פטור מלשלם - במוכר רגיל (ולא בספסירא שמוכר ביום שקנה) דמשלם ליתמי, דהוי מקח טעות.
- משלם בזול למוכר - במוכר ספסירא, ונשבע שלא ידע, דעושים פשרה כי העמידו בין השורים ואין כ"כ פשיעה. וה"מ לר' יוסי דבשוכר שמסר לשואל ומת תחזור פרה לבעלים.
- משלם הכל ליתמי - אם לא נמצא המוכר, דליתמי לא עושים פשרה דלאו בני מחילה נינהו.
- בוויל דלעיל; לרש"י - היינו שני שלישי, מדין פשרה.
- לְתוֹס' - דין גמור, דאם היה מודיעו שאין לו שיניים היה שוחטו מיד ומוכרו בזול.
- אמר לשלוחו 'מזה תטיל כשות לשכר' והשליח שינה ולקח מכשות דפקדון - המפקיד מפסיד.
- השליח פטור - דהיה לו לומר 'מהאי רמי ומהאי לא תרמי'. תוס': חוץ מב' מינים או שהיו בב' מקומות.
- המשלח פטור - דהשליח לא שהא שיעור הליכה לפקדון. וליכא משתרשי ליה:
- א. בשיכרא חלא (החמיץ).
- ב. בכיסי, לרש"י - כשות עם קוצים, ולא השביח השכר כרצונו.
- לר"ח - כשות שצריך ריכוך בשביל שיצא שכר טוב.
- וישלם המעט שהשביח השכר. תוס': אע"ג שהיה שווה יותר כשהוא למאכל בהמה.

מז

- המפקיד מעות אצל חנוני;
- לר' מאיר - הוי כמפקיד אצל בעה"ב, דבין צוררין בין מותרין לא ישתמש בהן (ואם אברו פטור).
- לר' יהודה - הוי כשולחני, שדינו: "צוררין לא ישתמש": אן בתחומין.
- אן בקשר משונה - וי"א דהוי ספק.
- "מותרין ישתמש": לרב הונא - ואף בנאנסו חייב.
- לרב נחמן - עד שישתמש הוי ש"ש בלבד.
- גזבר שהפקיד מעות הקדש (בשוגג) אצל שולחני: צוררין - אפי' הוציאן השולחני - לא מעל הגזבר, דלא ברשות הוציאן. מותרין - לרב הונא - הגזבר מעל מיד, דהוי כמו שהלווה לו אותם ויצאו מרשות הקדש.
- לרב נחמן - מעל רק אם הוציא.
- תוס': קונה שנתן מעות ולא משך פירות; לתי' א' - לכו"ע אסור למוכר להשתמש במעות והוי ש"ח, ולא יכול לומר נשרפו מעותיך, דשמירתם בקרקע.
- לתי' ב' - למ"ד ד"ת מעות קונות מותר להשתמש והוי שואל.
- גזל (או שואל שלא מדעת למ"ד גזלן הוי) ואח"כ התייקרה או הוזלה הגזילה;
- יחזיר כשווי עכשיו - אם הגזילה בעין, דא"ל הרי שלך לפניך.
- יחזיר כשעת הגזילה - אם איתבר ממילא, דכל הגזלנין משלמין (דימים) כשעת הגזילה.
- יחזיר כשעת היוקר - אם תברא או שתייה (בידים), דגם שעת השכירה נחשבת לשעת הגזילה, שמנע מלחזור לבעליו בעין.
- שלח יד בפקדון ואח"כ גזזה או נתעברה; לב"ש - ישלם את השבח, וכו"מ בגזלן (דשינוי אינו קונה).
- לב"ה - ישלם כשעת הוצאה מבית בעלים, וכו' יהודה בגזלן (דשינוי קונה). « וכן הלכה (רש"י).

- השולח יד בפקדון (למ"ד שליחות יד א"צ חסרון) ואח"כ התייקר או הוזל הפקדון (ע"פ תוס'); לב"ה - משלם כשעת הגזילה (באיבר ממילא) דהיינו כשעה ששלח בה יד. « וכן הלכה (רש"י).
- לר"ע - משלם כשעת התביעה (וההודאה), דכתי"ב "ביום אשמתו".
- לשמואל - מודה ר"ע אם יש עדים כמה היתה ביום שגזל וראו שגזל, דשעת הגזילה הוא יום אשמתו.
- לר' יוחנן - חלוק היה ר"ע אפי' במקום שיש עדים, דיום אשמתו הוא רק ע"פ ב"ד.
- תוס': לר' מאיר - שינוי קונה, וכגון בצ"ע שטעה בצ"ע, אבל במזיד (כגולן) קניס שלא קונה.
- לר' יהודה - אם מתכוון לקנות (כגולן) שינוי קונה, אבל בצ"ע אינו מתכוון לקנות.

מוד

- "על כל דבר פשע", לב"ש - לומר שחייב על הדיבור (כפני עדים) לשלוח יד כמעשה.
- לב"ה - שחייב אם אמר לעבדו או לשלוחו לשלוח יד.
- נפקד שנטל רביעית מהחבית - חייב באחריותה, אם הגביהה או משכה, דבעי' קנין לשליחות יד. או שהחמיצה, דהוא גרם לה שתחמיץ.
- מ"ד שליחות יד צריכה חסרון, מודה דחייב אף בלא חסרון;
- כגון שהגביה חבית יין ע"מ לחסרה, דכיון שיין נשמר אגב השאר הוי שואל על השאר.
- וכגון שהגביה את הפקדון ע"מ לגזול את כולו.
- שומר שהגביה ארנק ליטול ממנה דינר, ספק אם דינר נשמר יותר אגב הארנק והוי שליחות יד.

פרק רביעי - הזזה

- אסימון קונה (במשיכתו) את המטבע, והמטבע אינו קונה את האסימון. אסימון (ע"פ גמ' מז: ותוס'): לר' יוחנן: פולסא, לרש"י - אין בו צורה כלל אבל עשוי בצורת מטבע ובקל יטיעו בו צורה.
- לר"ת - יש בו צורה ואינה יוצאת בהוצאה.
- לרב: היינו מעות הניתנות לסימן בבית המרחץ; לרש"י - וא"א בקל להטביע בהם צורה.
- לתוס' - אין בהם צורה.
- מעות הרעות - יש בהם צורה ויוצאין קצת (שנפסלו). ולר"ת יוצאין פחות מאסימון.
- מטבע (במשיכתו) - לא קונה פירי, וכן לא קונה אסימון ומעות הרעות.
- מטלטלין (במשיכתו) - קונין מטבע. תוס': ואפי' מטבע גרוע כמעות רעות ואסימון.
- זהב וכסף: לילדותיה דרבי - עדיף 'חשיב' למהוי טבעא, והכסף קונה את הזהב ולא להיפך.
- לזקנותיה דרבי - עדיף 'חריף', והזהב קונה את הכסף ולא להיפך.
- נחושת וכסף: נחושת הוי פירא דהוי פחות חשוב מזהב ויש מקומות שחריף יותר מזהב ויש שלא
- אסור ללוות סאה בסאה שמא יתייקר, ומותר אם יש לו ולוה עד שיבוא בנו או עד שימצא מפתח.
- זהב - שוה כ"ה דינרים של כסף, נפק"מ לפדיון הבן (שהוא כ' דינר כסף) לתת עודף מזהב. תוס': ובזמן הזה זקוק זהב שוה י"ב כסף, דבזמנא דינר זהב היה כפול בעובי ובמשקל מדינר כסף.
- כסף - שוה כ"ד איסרין, נפק"מ למקח וממכר; לרש"י - שאם מכרו ביותר מכ"ד הוי אונאה.
- לתוס' - אם מכרו בכ"ד איסרין והוזלו - יוסיף איסרין.
- איסר - שוה ח' פרוטות, נפק"מ לקידושין דהוי בפרוטה. וכשהוזלו האיסרין שמיין בדינר של כסף.
- מחוץ לירושלים, לא מחללינן טבעא אפירא אלא פירא אטבעא, דכתי"ב "וצרת הכסף". תוס': חוץ מהיכא דא"א, וכגון שהפירות כבדים ולקנות מעות ירושלים א"א דמלכיות מקפידות, דקונה בהמה.

מזה

- לר' יוחנן אסור ללוות דינר בדינר, דהיינו בשל זהב דוקא, דכיון שלענין מקח וממכר שוויהו כפירות גם להלוואה הוי כפירות ואסור משום סאה בסאה.
- תוס': לרב האי גאון דהבא פירא הוי לכל מילי. ושמא כי בימיו לא היה יוצא בהוצאה (במסחר) כלל.
- מ"ד אין מחללין פירא אדהבא, מודה דנחושת הוי טבעא לגבי דהבא כיון דבארתא דסגיין חריפי טפי.

- מעות (נחושת) של מע"ש שבא לפורטן בסלע (כסף) מפני משאוי הדרך לירושלים;
לב"ה: יפדה רק חציין, דבירושלים קונה סעודה במעות ואם ירוצו הכל לשולחני יוקירו ויפסד מע"ש.
לב"ש: יפדה הכל. תוס': לרש"י - לאו דוקא, אלא איך שירצה.
  - לתוס' - דוקא, או כי בכל החלפה משתכר השולחני ונמצא מפסיד מע"ש.
או כדי שלא יתעפשו המעות בדרך.
  - תוס': כסף על כסף; לר"מ - אין מחללין.
לרבנן - מחללין, לתי' א' - ה"מ כשאחד חריף מחבירו, אבל כשהמטבעות שוין לא.
לתי' ב' - בכל גוונא (ע"פ חזו"א חו"מ ליקוטים כ).
  - הפורט סלע של מע"ש בירושלים, לב"ש - פורט הכל למעות. ופליגי רש"י ותוס' כנ"ל.
  - לב"ה - דווקא חציו, שמא ישאר לו פרוטות ועד הרגל הבא יתעפשו.
  - סלעים (כסף) של מע"ש שבא לחללן בדנירן זהב להקל המשוי מעליו; לב"ש - אין מחללין.
לב"ה - מחללין.
  - לר' יוחנן: ללא - לב"ש זהב הוא פירא לגבי כספא, ולב"ה הוא טבעא.
לל"ב - לב"ש דרש"י "הכסף" כסף ראשון ולא כסף שני, ולב"ה "הכסף כסף ריב"ה (ונדחה).
לל"ג - לב"ש גזרינן שמא ישהה עליותיו עד שיהיו לו הרבה, ולב"ה לא חיישי'.
  - לריש לקיש: לב"ש אין מחללין אפי' פירות ממש על זהב.
תוס': במע"ש בירושלים קונין רק פרי מפרי וגידולי קרקע, או פרוטה כדי לקנותן, ולמעט מים ומלח.
רב ולוי פליגי אי מטבע נעשה חליפין, לרש"י - דכו"ע כרב ששת דקונין בכל דבר (ולא רק בכלי).
  - לתוס' - דהוי כלי; או כי ראוי לתלות המטבע בצואר בתו.
או כי ראוי לשקול בו משקולות.
  - וי"א כי מה שיוצא בהוצאה חשיב כלי (ונדחה).
  - "הזהב קונה את הכסף" - היינו מחייב (בדמים) ולא קונה (בחליפין), ו"בכל מקום שהוא" היינו שחייב ליתן דוקא מארנקי שהתנה עמו וכגון שיש בה מטבעות חדשות וכדומה.
- בז**
- כתי' בחומש "אם גאל יגאל איש ממעשרו" ולא הלוקח מע"ש של אחרים, ולכן, הרוצה ליפטר מהחומש; או שיתן מעות לחבירו שיפדה עבורו.
  - או, אם אין בידו מעות, שיקנה את הפירות לחבירו במתנה ויפדה הוא. ולא מקנה לחבירו את המעות שבביתו (שעליהם מחלל), דאין מטבע נקנה בחליפין. « וכן הלכה, וכ"ש שלא נעשה.
  - מותר הלואה סאה בסאה באומר עד שיבוא בני. תוס': וכמו כן שרי במקח סאה בסאתים.
  - תוס': איכא מ"ד מטבע נעשה חליפין אע"ג דמעות אינן קונות;
או (במשלם הכל) דמיירי שמפרש שקונה בתורת חליפין. ולא גזרו שמא יאמר לו נשרפו חטיך בעלייה, דהוי מילתא דלא שכיחא, דדרך חליפין שאינן שווין מעות המקח.
  - או (במשלם מעט) דמיירי שמחזיר לו את המטבע, כשאר קנין סודר. ובכל קנין סודר לא גזרו שיאמר לו נשרפו, כי המוכר טורח ומציל פן יסרב הלוקח ליתן לו מעות.
  - 'כל הנעשה דמים באחר'; למ"ד מטבע נעשה חליפין - היינו מטבע.
  - למ"ד אין מטבע נעשה חליפין - היינו כל הנישום, דהיינו כל המטלטלין.
'כיון שזכה זה, נתחייב זה בחליפין'.
  - תוס': לרב דאמר בכליו של קונה - זכה המוכר, נתחייב הלוקח באונסי המקח.
ללוי דאמר בכליו של מקנה - זכה הלוקח, נתחייב המוכר לתת לו. א"ג, זכה המוכר בהנאת קבלת הסודר, נתחייב הלוקח באונסי המקח.
  - לר"נ דפירי לא עבדי חליפין, 'החליף שור בפרה' מיירי בהחליף דמי שור בפרה דהיינו בקנין מעות וכו' יוחנן דלקמן. לרש"י - שור ופרה חיים נמי מיקרו פירי.
  - לתוס' - שור ופרה חיים הוו כלי, דמשתמש בהם למשוי ולחרוש. ור"ג יכול לפרש כפשוטו.

- תוס': חליפי שוה בשוה שאני מכל חליפין; א. דלר"נ מהני גם בפירי.
  - ב. מהני במרוקא ובדבר שאינו מסויים (שלם).
  - ג. ללוי מהני גם בכליו של קונה.
- ולמ"ד אין מטבע נעשה חליפין אף שוה בשוה לא מהני.
- מעות; לר' יוחנן - קונות מה"ת, ומדרבנן אינן קונות אלא משיכה, שמא יאמר לו נשרפו חטיף בעלייה.
  - לריש לקיש - אינן קונות. ומשיכה קונה מה"ת.
- ונפק"מ בהחליף דמי שור בפרה (שם לו השור ברמים ע"מ שיתן לו זה פרה באותן מעות), דלר' יוחנן קנה, דהוי מילתא דלא שכיחא ולא גזרו בה רבנן.
- 'כל המטלטלין קונין זה את זה' - איצטריך למטבעות פסולין, דמהני בהו חליפין ולא חשיבי מטבע, בין בפסלתו מלכות אע"ג דיוצא בצינעא, בין בפסלתו מדינה אע"ג דיוצא במדינה אחרת.

מז

- מכור לי באלו (במטבעות שבידו) - קנה לר' יוחנן, דבמילתא דלא שכיחא לא גזרו רבנן דלא ליקני במעות. ואם אין במעות כדי דמי החפץ - לרבה - יש אונאה, כי יש כאן לשון מכירה.
  - לרב אבא - אין אונאה, כי לא הקפיד לשאול כמה מעות יש.
- חליפין ומקפיד עליהן - נפשט שקנה, דכל חליפין קפדי, דאטו בשופטני עסקינן דלא קפדי.
- חליפין; לרב - בכליו של קונה. ופליגי בקרא ד"שלף איש נעלו", מי שלף ונתן. « והלכה כרב (תוס').
  - ללוי - בכליו של מקנה, ומקני ליה בהנאת הקבלה. תוס': ומ"מ איכא מ"ד דבעי' הנאת קבלת כלי דהוי דבר חשוב, כנעל, ולא מטבע ופירי.
- "וזאת לפנינו בישראל... על הגאולה" - זו מכירה, לרש"י - ובאין לקיים מכירתך ע"י קנין. לתוס' - לר' יוחנן היינו כסף, ולר"ל משיכה.
- חליפין; לרב נחמץ - קונין דווקא בכלי, דכתי' "נעלו". ולר"ש ממעטינן מיניה דבר שאינו מסויים (שלם). לרב ששת - בכל דבר, דכתי' "לקיים כל דבר". ולר"נ מרבינן מיניה דכל מילי ניקנין בחליפין.
  - קונין בחליפין אפי' ברבר שאין בו שווה פרוטה. תוס': דנתניה הכתובה בתורה סתם היינו אף פחות משו"פ, ונתנית ממון שבתורה היינו שו"פ דוקא.
  - נתן מעות; לרש"י - מעות קונות, ותקנו שהמוכר יכול לחזור בו (אם הוקר), כדי שיטרח להצילם מדליקה. לרבנן - שניהם יכולים לחזור, לריש לקיש - דמשיכה קונה.
- לר' יוחנן - מעות קונות, ותקנו משיכה גם ללוקח, דכ"ש שיטרח המוכר להציל שמא יחזור בו הלוקח.
- תוס': חכמים הפקיעו מעות דאוריית', דאי משיכה לבריה לא תקנה יאמר לוקח למוכר נשרפו חטיף בעלייה.
- לר"ש לוקח לא מצי הדר, לרש"י - אפי' אם נשרפו החיטין, מיהו תמיד יציל שמא יוקיר וירצה לחזור.
  - לר"ת - כל מקום שיש ללוקח הפסד מצי הדר, ואפי' ביוקרא וזולא, ואפי' מי שפרע ליכא. ולכן לא שייך חשש דנשרפו חטיף.
- טעמא דריש לקיש דמשיכה קונה (לרבנן) - דסמיך "או קנה" ל"מידי עמיתך" דהיינו שנקנה מיד ליד.
  - טעמא דר' יוחנן דמעות קונות (לכ"ע) - דאשכחן בקונה מהקדש שנא' ונתן הכסף וקם לו (רש"י מ:).

מח

- החוזר מדיבורו בלבד - אין רוח חכמים נוחה הימנו.
  - חזר לאחר נתינת מעות - ישנו בקללת 'מי שפרע', ואפי' לר"ל דמשיכה קונה, כי באו לכלל מעשה.
  - יש נפק"מ בין ר"ל לר' יוחנן באיסורא, וכגון שקידש אשה בחפץ ששילם עליו ולא משך, דלר' יוחנן מקודשת דמעות קונות מה"ת.
  - הכופר במלוה ונשבע - אין קרבן שבועה, דמלוה להוצאה ניתנה.
  - יחד לו הלוה כלי וכפר - יש קרבן שבועה. לר' יוחנן - וחייב על הכלי בהשבון, דמעות קונות.
  - לריש לקיש - פטור, אא"כ המלוה נטלו (את הכלי) וחזר ונתנו.
- תוס': כפר בקנס דאונס - אפי' יחד אין קרבן שבועה (לר"ש בכתובות), אא"כ נטלו וחזר ונתנו דהוי ממונא. ובעבד פטור מטעם קנס, דמה שתובע את גופו נחשב יחוד.

- נתן פרוטה של הקדש לבלן - מעל (הנותן), דבלן קני בכסף, דשכירות קרקע הוא ואין כאן מה למשוך.
נתן לספר ישראל: לריש לקיש - לא מעל, כיון דבעי למימשך (כלי) התספורת.
- לר' יוחנן - מעל, דמה"ת מעות קונות.
- נתן לספר נכרי: לריש לקיש - מעל, דבנכרי לא שייך משיכה דכתי' "מיד עמיתך".
תוס': לר' יוחנן - לא מעל, דנכרי קונה במשיכה (לרבינו תם דלקמן).
- תוס': קבלן - וכגון ספר או סופר - לא מצי הדר ביה אם משכו ממנו תער או קולומס.
פועל - מצי הדר ביה, דכתי' "עבדי הם" ולא עבדים לעבדים.
- תוס': « הלכה כר' יוחנן. והא דאמרינן 'עכו"ם כל קנינו בכסף';
לרבינו תם - היינו דוקא בע"ע, דשטר ילפי' בע"ע מאמה העבריה וזו לא שייכת בנכרי.
לה"ר חיים - דמעות קונות בנכרי כמו בישראל. ו'עמיתך' דריש דאי אתה מחזיר אונאה לעכו"ם, וס"ל כמ"ד גזל עכו"ם אסור.
- מי שפרע', לאביי - מודיעין לו, דאסור לקלל דכתי' "ונשיא בעמך לא תאר". ולת"א א"צ להודיע.
לרבא - מקללין אותו, ושרי כי חזר בו ואינו עושה מעשה עמך, דכתי' "שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב". תוס': ומ"מ בחינם אסור לקללו.
- קונה שנתן ערבון מועט על מכירה מרובה, תלוי אם אמר שזה בתורת פרעון או שאמר 'ערבוני יקון';
נתן ערבון כתחילת פרעון - לר' יוחנן - קונה הכל, בקרקע לקנין גמור ובמטלטלין לענין מי שפרע.
לרב - במטלטלין קונה (לענין מי שפרע) רק כנגד הערבון. בקרקע קונה הכל, כיון שהוא קנין גמור ולא רק לענין מי שפרע.
- נתן ערבון בתורת קנס - שא"ל אם אחזור בי ערבוני מחול לך והמוכר אמר אם אחזור בי אכפול לך ערבונך - לר' יוסי - נתקיימו התנאים, דאסמכתא קניא.
לר' יהודה - אסמכתא לא קניא. וכנגד הערבון אין יכולין לחזור.

מט

- מלוה על המשכון; במשכון כנגד הלוואה - לא משמט, דלא קרינא ביה "לא יגוש" דכגובי הוא.
במשכון שלא כנגד הלוואה - לרשב"ג - לא משמט רק מה שכנגדו.
- לרבי - משמט הכל, ועשה משכון לזכרון דברים בעלמא.
דברים; במתנה מרובה - אין בהם משום מחוסרי אמנה (וחזר בו).
- במתנה מועטת (וה"ה למקח שהוקר) - לרב - אין בהם משום מחוסרי אמנה.
לר' יוחנן - יש בהם משום מחוסרי אמנה, דסמכא דעתיה דמקבל.
ומודו כו"ע: א. שאסור לדבר אחד בפה ואחד בלב, ד"איפת צדק והיין צדק" מיותר, דהיין (י"ב לוגין) בכלל איפה (ג' סאין שהם ע"ב לוגין), לומר שכשאתה אומר 'הן' - הצדק וקיים דבריך.
- ב. בשכר פועלים לאביו, דלא סמכה דעתייהו עד שישאל את האב או עד שיתחילו במלאכה.
- לר' יוחנן, ישראל שאמר ללוי אתן לך כור מעשר, מותר ללוי לעשותו תרומת מעשר על מקו"א, שיכול לסמוך שלא "דברו כזב" ולא יתן ללוי אחר, ומתנה מועטת היא שאין כאן לישראל אלא טובת הנאה.
- מוכר שחזרו בו ואמר ללוקח לקחת את מעותיו - נפטר משמירה, ואפי' ש"ח לא הוי.
תוס': שומר שכר שאמר לבעלים לקחת חפצו - חייב בשמירה, דסילק עצמו מש"ש ונעשה ש"ח.
- ביקש מחבירו לשמור לו על חפציו וא"ל 'הא ביתא קמך' - אפי' שומר חנים לא הוי.
לת"א 'א' בתוס' - ה"מ לרבי בב"ק, דהלכה כמותו, אבל לרבנן הוי שומר.
לת"ב 'ב' בתוס' - הוי ככו"ע, דהתם פליגי כשאמר לו 'כנסו שורך' דמשמע ואשמרנו.
- מודה ר"ש דמעות קונות, אם הפירות נמצאים בעליית הלוקח שמושכרת למוכר, ולא תקנו שהמוכר יכול לחזור בו קודם משיכה, דאם תיפול דליקה הלוקח יציל בעצמו.
- שתות במעות - לרב - לא הוי אונאה, דשוי חמש בשש הוי ביטול מקח, ושוי שבע בשש הוי מחילה.
לשמאל - הוי אונאה.
- שתות במקח - לכו"ע הוי אונאה, וכגון שקנה שוי שש בחמש או שוי בשבע. תוס': כי הטעות תלויה במקח, אבל מעות אין טעות מצויה בהם כי אינן צריכין שומא.
- תוס': 'בכרי שיראה לתגר או לקרובו' הוא שיעור אחד - לפי מה שמצוי רוב פעמים.

ג

- אונאה; לרבנן - בשתות. ויכול לחזור בו או לדרוש אונאתו, עד כדי שיראה את המקח לתגר או לקרובו. בפחות משתות - ספק האם מחזיר אונאתו עד שיראה לתגר או הוי מחילה לאלתר.
- ביותר משתות - שניהם חוזרים, וספק האם לעולם או עד שיראה לתגר.
- לר"ט - בשליש, דהיינו משתות ועד שלישי. ויכול להחזיר את האונאה אפי' כל היום.
- כשר"ט אמר שלישי - שמחו תגרי לוד. כשאמר כל היום - חזרו לרברי חכמים.
- אן ששמחו כי משתות עד שלישי קנה ומחזיר אונאה (ולרבנן יכול גם לחזור בו).
- וחזרו בהם כי בשתות ופחות משתות מחזיר אונאה כל היום.
- אן ששמחו כי משתות עד שלישי חוזר עד שיראה לתגר (לצד שלרבנן חוזר לעולם).
- וחזרו בהם כי חוזר כל היום גם בשתות עצמה.
- אן ששמחו כי בשתות עצמה הוי מחילה לאלתר.
- וחזרו בהם כי ביותר משתות חוזר כל היום (לצד שלרבנן חוזר עד שיראה לתגר).
- וחזרו בהם אפי' אם לרבנן יותר משתות לעולם חוזר, ולר"ט כל היום, משום דביטול מקח לא שכיח.
- ומשום דלרוב מי שאינו חוזר בכל היום, אינו חוזר לעולם.
- תוס': תגרי לוד היו גם לוקחים, אלא שהיו לוקחים בכת אחת ומוכרים מעט מעט.
- « להלכה (רבא): פחות משתות - מחילה לאלתר.
- שתות - לרש"י - קנה ומחזיר אונאה. כר' נתן, דדיינא הוא ונחית לעומק' דדינא.
- לתוס' - יכול אף לחזור בו. כרבי, משום דהלכה כסתם משנה.
- ומשום דהלכה כרבי מחבירו.
- יותר משתות - שניהם יכולים לחזור. לוקח חוזר בכדי שיראה לתגר, ואם המוכר נתאנה - לעולם חוזר, דאין מקחו בידו.
- תוס': אונאה יותר משתות; לתוס' - גם המוכר יכול לחזור בו, דהוי כיינ ונמצא חומץ.
- לרבי"ם - רק כשהלוקח תובע אונאתו יכול המוכר לחזור בו.

נא

- בעל הבית; בכלי תשמישו - אין אונאה, דהוי כמפרש 'יודע אני שיש בו אונאה', דמחבנן ומוכרן ביוקר. בדבר שעומד למכירה - יש אונאה, וכגון צדרייתא (בגרי קנבוס).
- אונאת מוכר מ"א קנה... אל תנו". ובעי' ילפותא ללוקח - דלא קים ליה בזבניתיה והוי שוגג. וילפותא למוכר - דנותן חפץ והרי הוא נפסד שיכלו המעות.
- תגר; לתנא קמא - יש לו אונאה.
- לר' יהודה - אין לו אונאה, לרב נחמן - מיירי בספסר (שקונה ומוכר מיד) שמכר, דידע ומחיל.
- לרב אשי - כל תגר, שאפי' בפחות מכדי אונאה חוזר, משום כדי חייו.
- יד המתאנה על העליונה, רצה אומר לו תן לי מעותי רצה אומר לו תן לי מה שאוניתני; לרבה - בין לר' נתן בין לרבי, ופליגי האם זה גם במוכר וגם בלוקח או רק במוכר.
- לרבא - ה"מ לרבי, אבל לר' נתן קנה ומחזיר אונאה. ופליגי בין במוכר בין בלוקח.
- ע"מ שאין בו אונאה: לכו"ע יש אונאה, לרש"י - דמשמע שמבטיחו שאין בו אונאה, וגם הוי מקח טעות. לרבינו שמואל - דמשמע שאומר ע"מ שלא יחול איסור אונאה.
- ע"מ שאין לך עלי אונאה: לרב - יש אונאה.
- לשמואל - אין אונאה.
- לאבבי - פליגי בדר"מ ור' יהודה במתנה על מה שכתוב בתורה בדבר שבממון האם התנאי קיים.
- לרבא - פליגי לכו"ע, דהכא לא מהני דמי ידע דניחול, או לא מהני דמי יימר דקא עקר.
- תוס': « ר"ח ושאלתות פסקו כרב.
- לרבא, ה"מ כסתם אבל במפרש ואמר יודע אני שיש בו אונאה ואני מוכר (או קונה) ע"מ שאין לך עלי אונאה - מהני לר' יהודה, ואף לרב אין אונאה.

- הנושא ונותן באמנה, לרש"י - עשה שליח למכור עבורו, ומאמין לו בכמה מכר. לתוס' - קונה שמאמין למוכר בכמה קנה, ומוסיף לו על זה מעט יותר. אין לו עליו אונאה, לרש"י - שלא יכול לומר שהיה שווה יותר. ויתן שכר טרחה כפי שסיכמו. לתוס' - כפשוטו.

- ולא יחשב רע באמנה ויפה בשוה, לרש"י - על יין שמכר מעט מעט (רע) לא יתן שכר טרחה בהמתנת מעות של יין שנמכר מהר (יפה) שהשליח קנה ממנו, דהוי ריבית. לתוס' - קנה י' דברים בי' דינרים לא ימכור לו את הרע כמו שקנה (דינר) ואת היפה כמו ששוה (דינר וחצי), דהוי אונאה.
- מכר סלע בתורת מעות - לר' מאיר - אם חסרה אחד מכ"ד הוי אונאה (שני פונדיונים לסלע). לר' יהודה - אחד מי"ב (ארבע פונדיונים לסלע). לר' שמעון - בשתות (שמונה פונדיונים לסלע).
- תוס': מכרו בתורת משקל - חוזר אפי' בפחות מכדי אונאה, דהוי דבר שבמשקל.

נג

- אונאה בדבר שאינו מטבע: לרבא - הוי פלוגתא דתנאי דלעיל. לאב"י - לכו"ע אונאה בשתות, משא"כ מטבע דכיון שאינו יוצא לא מחיל.
- סלע שפחתה; יותר מכדי אונאה - אסור להוציאה ביפה (כסלע). ולקיימה בשויה, לרב הונא - אסור. לר' אמי - מותר.
- פחתה לשווי שקל - מותר להוציאה כשקל. ולר"ה מיירי שנפלה לאש ונפחתה בבת אחת. נעשית פחות משקל - אין לקיימה. ומותר לתלותה בצואר בתו בתנאי שינקוב באמצע, ולא בצד, שהרמאי שימצאנה יקוץ מסביב ויוציאנה כשקל.
- וה"ה לשקל שפחת לשווי דינר. אבל סלע שפחת לשווי דינר אסור, דכיון שבא ממתבע עב ורחב טועין בו.
- לאב"י - סלע שפחתה בשיעור איסר יותר מכדי אונאה, אסור להוציאה. לרבא - אסור אפי' אם פחתה משהו יותר מכדי אונאה.
- לרש"י - פליגי להוציאה כסלע. תוס': דאסור משום מקח טעות. אבל אם פחתה בכדי אונאה מותר, דמיירי שבדעתו להחזיר את האונאה אם יתבענו בזמן.
- לתוס' - פליגי להוציאה בשויה, ואליאב דרב הונא דלעיל.
- מטבע שאסור לקיים, לא ימכרנה לתגר חרם והרג, שמרמין בה. תוס': אבל לאחרים ימכור ע"מ לנוקבה.
- תוס': משקולת של מתכת; בשר ושמן - אין שוקלין בה, שנדבק בה שמנונית ומתייבש ומכביד. כסף וזהב - שוקלין, אלא שצריך לחפותה בעור כדי שלא תשחק.
- אונאה; בכרכים: עד שיראה לשולחני (מטבע) או לתגר או לקרובו (שאר מילי).
- בכפרים: לאב"י - עד ערבי שבתות, בין במטבע בין בשאר מילי.
- לרבא - מטבע עד ערבי שבתות, ושאר מילי עד שיראה לתגר או לקרובו.
- אונאת מטבע - מידת חסידות לקבלה בחזרה עד י"ב חודש, ואחר שלא מקבל אין עליו אלא תרעומת.
- למסקנה, סלע שפחתה מחלל עליה מעשר שני 'בתורת יפה';
- לרש"י ותוס' - מיירי שחסרה כדי אונאה, לרש"י - ומחלל בשויה, ולפי מה שיתנו המזולזין בה.
- לתוס' - מחלל על מעט פחות משויה, דא"א לצמצם.
- לריב"ם - מיירי שחסרה פחות מאונאה, דלא אזלינן בתר שולחני שנותן שויה אלא בתר שאר ב"א, ומחלל על מעט פחות מסלע שלם דא"א לצמצם.

נד

- מדאורייתא: הכל בטל ברוב, דכתי' "אחרי רבים להטות". תוס': וה"מ ביבש, אבל לח בשישים. מדרבנן: תרומה - בטלה בא' ומאה. תוס': וצריך ליתן לכהן פירות כדי התרומה. מעשר - יש לו מתירין ולא בטיל. אין לו מתירין ובטל, אם נכנס לירושלים ונפלו מחיצות, או שאין בו שו"פ ואין לו איסר שכבר חילל עליו, כדלקמן.
- תוס': ערלה - בטלה בא' ומאתים. וכן כלאי הכרם. ותרומה חמורה, משום גזל הכהן.

- תוס': תרומה אסורה לזרים אפי' חצי שיעור, ופליגי ר' יוחנן ור"ל אי מדאורייתא אי מדרבנן.
- תוס': ביכורים ותרומה; לוקחין בהם עבדים וקרקעות ובהמה טמאה.
- מעשר שני; לר' יהודה: לת' א' - לוקחין הכל, דהוי ממונ הדיוט.
- לת' ב' - דוקא אוכל ובגדים שהגוף נהנה מהם.
- לר' מאיר: לת' א' - אסור מדאורייתא ליקח כל דבר שאינו אוכל.
- לת' ב' - מה"ת שרי כל דבר שלצורך אדם חי (ולא ארון ותכריכין למת) ומדרבנן אסור כל דבר שאינו אוכל.
- באכילת מעשר שני - א"צ ליטול ידיו, והנטול ה"ז מגסי הרוח. תוס': וה"מ לר"מ, אבל לרבנן יטול.
- באכילת תרומה - צריך נטילה. תוס': ואפי' בנגיעה בתרומה, משא"כ מע"ש לכו"ע.
- תוס': תרומה קודם שבאה ליד כהן: לת' א' - מיקרי דבר שיש לו מתירין דיכול לישאל, ולא בטיל ברוב.
- לת' ב' - לא מיקרי דבר שיש לו מתירין כיון דאין מצוה לישאל.
- אחר שבאה ליד כהן: אינה בשאלה ואין לו מתירין.
- מעשר שני שאין בו שו"פ, יחללו על איסור שכבר חילל עליו, שהיה לו להשאיר בו עודף דא"א לצמצם.
- אם אין לו איסור כזה, והמע"ש שאין בו שו"פ נתערב בחולין - בטל ברוב, דחשיב אין לו מתירין; ואין להביא מע"ש אחר ויצרפו לזה לחללו, דדאורייתא (שאינו מעורב) ודרבנן (מעורב) לא מצטרפי.
- ואין להביא דמאי ויצרפו לזה לחללו, דלמא אתי לאתויי ודאי.
- ואין לחלל עכשיו מע"ש אחר על איסור ויחלל על העודף, דלמא אתי לאתויי פרוטות, דכל שו"פ תופס פרוטה אבל חצי פרוטה לא תופס ולא נשאר עודף ככה"ג.
- פרי מעשר שני שנטמא - פודין אפי' בירושלים, דכתי' "כי לא תוכל שאתו" ושאת הוי אכילה.
- לקוח בכסף מע"ש שנטמא - לרבנן - פודין.
- לר' יהודה - יקבר, לרש"י - דלא אלים למיתפס פדיונו.
- לתוס' - משום דדרשינן כסף ראשון ולא כסף שני.
- ומשום דלקוח טהור אינו נפדה כלל.
- מדאוריית' - מחיצה לאכול' ואסור לאכול מע"ש מחוץ למחיצות ירושלים. מדרבנן 'מחיצות לקלוט':
- לענין פדיה - אין לו פדיון, ואפי' אין בו שו"פ. ואפי' אם נפלו המחיצות, דלא פלוג רבנן.
- תוס': לעיר הנדחת - מה"ת המע"ש אסור אפי' לא נפלו, ומדרבנן מחיצה לקלוט והוי שלל ירושלים ומותר.
- לת' א': נפלו לאחר גמ"ד - הוי שלל עיר הנדחת.
- נפלו קודם גמ"ד - הוי שלל שמים ומותר, דלא ראוי לאכול ולפדות.
- לת' ב': נפלו לאחר גמ"ד - הוי שלל ירושלים, דהיה מותר בשעת גמ"ד ותו לא פקע.
- נפלו קודם גמ"ד - הוי שלל עיר הנדחת, דהיה ראוי לאכול שעה אחת.
- תוס': מחיצות ירושלים שנפלו מיעוטן - אסור לענין טלטול בשבת ושרי לאכילת מעשר וקדשים קלים.
- נפלו רובן - אסור לכל מילי.
- תוס': חזרו ונבנו המחיצות; לאכילה - מהני, וכגון מעשר. לעבודה - כיון שנדחה נדחה.
- מע"ש שאין בו שו"פ - אין לו פדיון (לכד), דכתי' "ממעשרו" ולא כל מעשר, פרט לזה.
- אין בחומשו שו"פ - לרב אמי - יש לו פדיון.
- לרב אסי - אין לו פדיון.
- פליגי תנאי אי חומשא מלבר או מלגיו.

נד

- תוס': שוה מנה שחיללו על שו"פ, וכיון גם לחלל את החומש - מחולל הוא והחומש.
- הפודה שלו ולא נתן חומש; מה"ת - נפשט שחומש לא מעכב. ולכן במע"ש של דמאי א"צ כלל חומש.
- מדרבנן - לר' אליעזר - יאכל.
- לר' יהושע - לא יאכל.
- לרבי - בשבת יאכל, משום עונג שבת, וכן בהקדש דגזברין
- תובעין אותו בשוק. אבל במעשר בחול לא יאכל.
- ומודים ר"א ור' יהושע בפדה הקדש בשבת, דיאכל, שיש גם עונג שבת וגם גזברין תובעין אותו.

- כתי' בחומש "עליו" לרבות חומשו כמותו, לענין דבר שמשלם בו. ולכן: חומש דהקדש אין מתחלל על הקרקע, דכתי' "ונתן הכסף וקם לו". חומש דתרומה אין משתלם אלא בפירות חולין, דבעי' דבר הראוי להיות קודש, ולא ממעות ובגדים. חומש דמעשר אין מתחלל על האסימון, דכתי' "וצרת הכסף".
- גזל ונשבע - מוסיף חומש על חומש, דכתי' "חמישיתו".
- אכל תרומה - מוסיף חומש על חומש, דכתי' "ויסף חמישתו", ספק האם ממשמעות ויסף או מוי"ו. במעשר שני - אין מוסיף חומש על חומש, דלא אשכחן ביה רמז בקרא.
- בהקדש - מוסיף חומש על חומש, דכתי' "חמישית כסף ערכך" מקיש חומש לערכו.
- על הקדש שני אין מוסיף חומש (משא"כ מע"ש ותוס'), מדכתי' "המקדיש" ולא המתפיס.
- ומדכתי' "בבהמה הטמאה" הראשונה.
- תוס': ואיצטריך ראשון לקרקע ושני למטלטלין.
- דבר שאין כולו לשמים (שלמים) לא מוסיף חומש, דבעי' דומיא דבהמה טמאה. תוס': ולמסקנה מוסיף.

נה

- סוף הקדש (למזבח או לבנין הבית): לא מוסיף בו חומש. תוס': ויש לו פדיון; או כשלקח ע"מ לבנות ונמלך. או כשנפל הבנין.
- לא יקריב לפני תמיד של שחר, ד"העולה" ראשונה, לרש"י: שתמיד הכתובה כאן תהיה ראשונה.
- לתוס': או דתמיד של שחר ראשונה בפרשת פינחס. או שהיא ראשונה שהקריבו במדבר. או שהיא ראשונה בחינוך המזבח.
- אמר פרה זו תחת פרה של הקדש - ולא שוים - הקדש פדוי, דהקדש שוה מנה מחולל על שו"פ. תוס': ולא אמרינן הוא ותמורתו קודש; דמיירי ¹בהקדש בדק הבית, או ²בקדם המום להקדש, או ³בלא הניח ידו על הפרה של חולין. וישלים את ההפרש להקדש במעות. לרש"י - אפי' אם אמר פרה זו בחמש סלעים וכו'.
- לתוס' - בכה"ג א"צ להשלים, דנתכוין לחלל הרבה על מעט.
- ח' פרוטות הן: ה'הוראה (במקצת), ²קידושי אשה, ³מעילה, ⁴השבת אבידה, ⁵השבת גזילה, ⁶אונאה ללוי (ולרב כהנא בעי' אסור), ⁷ישיבת הדיינין בתחילת דין (ובגמ' ד מחלוקת), ⁸פדיון מע"ש למ"ד א"צ בחומשו פרוטה.
- ישיבת הדיינים, בהקדש: אפי' פחות משו"פ, דכתי' בהשבת הקדש "ואת" לרבות. בהדיוט: תחילת דין - בשו"פ. גמר דין - מחלוקת לוי ורב קטינא.
- חייב חומש: א. זר האוכל תרומה וכיו"ב; תרומת מעשר (אפי' של דמאי), חלה, וביכורים. ב. פודה מע"ש או נטע רבעי. ג. פודה הקדש. ד. נהנה מהקדש. ה. גזל חברו ונשבע לו. וסימנך: חומש תתנהג בה'.
- נתן גט ולא אמר בפני נכתב ובפני נחתם; קודם שניסת: יטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה ויאמר בפ"נ ובפ"נ.
- ניסת: לרבנן - תצא ואין הולד ממזר, או שיטלנו ויחזור ויתננו לה ויאמר בפ"נ ובפ"נ. לר"מ - תצא והולד ממזר. תוס': ואין תקנה אם יתן עוד פעם את אותו הגט.
- מעות מע"ש ודאי - אין מחללין כסף על כסף כלל, ומחללין כסף על נחושת מדווקא (כגון שנתערבו מע"ש וחולין), וחוזר ומחללן על כסף, משום דבזיון מעשר הוא. ומשום שהפרוטות (נחושת) מחלירות.
- מעות מע"ש דמאי - מחללין אפי' כסף על כסף. חילל אותן על פירות; לרש"י - לר"מ צריך לפדותן ולהעלותן דבעי' "וצרת הכסף", ולרבנן יכול גם להעלות הפירות עצמן. לתוס' - לר"מ יכול להעלות הפירות או לפדותן (ובלבד שדעתו כשחילל על פירות לפדותן, אבל היתה אז דעתו להעלותן צריך דוקא להעלותן) ולרבנן צריך דוקא להעלות את הפירות עצמן.

נז

- התירו לסיטון שימכור דמאי, דהלוקח יעשר, כי ידוע שקונה ומוכר הרבה (ביבש ג' קבין, ובלח שווה דינר) וקונה גם מע"ה. בעה"ב שמוכר הרבה; לר"מ - לא ימכור בלי לעשר, דהלוקח סבור שהן מפירות ארצו.
- לרבנן - א"צ לעשר, דכל המוכר הרבה - בחזקת שלא יעשר.
- הלוקח ככרות מעם הארץ;
- לר' מאיר: לקח מנחתום - מעשר מחמה על צוננת (ולהיפך), דהוי כמן רעה על יפה דמהני מ"לא תשא עליו חטא". ואפי' הם מכמה דפוסים, ולא חיישי' שהנחתום לקח מכמה ב"א ואולי הוא מהחייב על הפטור (ולהיפך).
- לקח מפלט - מעשר מכל דפוס ודפוס בנפרד, דפלטור לוקח הרבה ומסתמא לקח מכמה.
- תוס': לר' יהודה: א' חמה וא' צוננת וגם הדפוסים שונים, לא יעשר מזה על זה, דמוכח דמשני ב"א לקח, ואפי' בנחתום. ואם יש רק דפוסים שונים, אפי' בפלטור יעשר מזה על זה.
- תוס': התורם מן הרעה על היפה, כיון שבוראי מהני בדיעבד, ברמאי מעשר אף לכתחילה.
- הפודה תרומת מעשר של דמאי יוסיף חומש, דעשו חכמים חיזוק לדבריהם כשל תורה.
- לשמאל - הוי לר"מ, דמוכח שס"ל דעשו חיזוק מהא דלא אמר בפ"ג ובפ"ג ונשאה הולד ממזר.
- לאביי - אין ראייה, דהתם הוי מיתת ב"ד והכא מיתת ביד"ש. ולשמאל שם מיתה (בעולם) אחת היא.
- אין אונאה: א. לקרקעות, דכתי' "או קנה מיד עמיתך" דבר הנקנה מיד ליד.
- ב. לעבדים, דהוקשו לקרקעות.
- ג. לשטרות, דכתי' "וכי תמכרו ממכר" יצאו שטרות שאין גופן קנוי ומכור.
- ד. להקדש, דכתי' "אחיו". ופליגי לקמן האם בהקדש אין אונאה או שאינו בתורת אונאה. ולר"ש, קדשים שחייב באחריותן (הרי עלי) יש להן אונאה.
- תוס': איצטריך קרא למיעוטי שטרות מאונאה; לר"י לצד שקנין שטרות הוי דאורייתא.
- א"נ מיירי שמוכר המלוה ללוה שטר שכתוב על שמו.
- לר' חיים מיירי שיש ללוה קרקעות, דמוכר לו שיעבור.
- ידור' בכל מקום הוי ממש, והיכא דא"א - אמרינן דהיינו רשותו, וכגון "ויקח את כל ארצו מידור".
- נפשט שיש אונאה בשכירות, דהוי מכירה ליומיה, תוס': דווקא באונאה שנא' בה "ממכר" מיותר לרבות.
- חטין שלא השרישו - ספק האם הם כקרקע; ואין בהם אונאה, ואין נשבעין עליהן, ואין עומר מתירן.
- ולענין אונאה, הספק הוא במכר קרקע ואמר שדאי חטין כדאיבעי לה ונמצא שלא זרע מספיק, אבל אם אמר שזרע שש ונמצא חמש - הוי דבר שבמנין ולעולם חוזר, דקרקעות לא נתמעטו מדין מקח טעות.
- במדת קרקע, לרשב"ם - אין אונאה, דאין אונאה בקרקעות כלל.
- לתוס' - אפי' פחות מכדי אונאה חוזר, דהוי כשאר דבר שבמדה.

נח

- קרקעות עבדים ושטרות: לכו"ע יש להם ביטול מקח, לר"ש - ביותר משתות.
- לר"ת - מפלגא, דהיינו שמכר פי שנים מהמחיר.
- הקדשות: לר' ירמיה - אין להם ביטול מקח, דליכא טעות כלפי שמיא, ומחלל שוה מנה אפי' על פרוטה.
- לר' יונה - יש להם ביטול מקח.
- לרב חסדא - אף בפחות מכדי אונאה חוזר, דהקדש אינו בתורת אונאה.
- חילל הקדש בפחות משוויו: לריש לקיש - ישלים מדאורייתא, דכתי' "ערכך". תוס': וקודם שהשלים יצא לחולין רק כנגד מעותיו, ומ"מ לא יכול לחזור בו.
- לר' יוחנן - ישלים מדרבנן. ו"ערכך" כל דהו משמע. והכל יצא לחולין.
- או דפליגי האם יש ביטול מקח בהקדש או לא. תוס': ובשתות לכו"ע ישלים מדרבנן.
- או דלכו"ע יש ביטול מקח, לר"ש - ופליגי האם מותר לכתחילה לחלל בפחות משוויו.
- לתוס' - לכו"ע לכתחילה אסור, ואם התכוון לחלל בפחות משוויו ישלים מדרבנן, ופליגי בנתכוון לחלל בשוויו.
- או דפליגי בכדי אונאה, האם אין אונאה להקדש או שאינו בתורת אונאה (כרב חסדא).

- אין ריבית בהקדש, לרב הושעיא - דמיירי בקיבל עליו מעות מהקדש לספק סלתות של ד' ועמדו בג'; לרש"י - דבהדיוט אסור כה"ג אם לא יצא השער.
- לתוס' - מדובר שכשקיבל יצא שער של לקוטות ועדיין לא הקדישן.
- לרב פפא - דמיירי שהגזבר הלוה אבני בנין המסורות לו שעדיין לא הקדישום.
- גזבר שהלוה בריבית ממעות הקדש בשוגג - יש איסור ריבית, דיצאו המעות לחולין.
- תוס': הלוה לו במזיד - אין איסור ריבית, דאסור ללוה להשתמש בהם.
- מלווה לחבירו כדי שיחזיר יותר להקדש - יש איסור ריבית, דנחשב שקיבלם המלווה.
- בקרקעות עבדים שטרות והקדש, אין: תשלומי כפל. שבועת שומר. תשלומי שומר, אפי' בפשיעה (תוס').
- דבכולם כתי' כלל ופרט וכלל, דבעי' דבר המטלטל וגופו ממון, ועבדים הוקשו לקרקעות, ובכולם כתי' "רעהו" למעט הקדש.
- וכן אין בהן תשלומי ד' וה', דאינן אלא בשור ושה בלבד (ולא קרקע עבר ושטר), ו"רעהו" למעט הקדש.

נה

- תורמין על האבוד, שיהיה לו חלק בקרבנות ציבור, לרש"י - תורמין אפי' אבד קודם שבא ליד גזבר.
- לתוס' - תורמין רק אם אבד אחר שבא ליד גזבר.
- ותורמין; על הגבוי ונמצא אצל שליח בדרך. ועל העתיד לגבות, לרש"י - אף שלא יגבו בסוף.
- לתוס' - דוקא אם יגבו לבסוף.
- אע"ג דאין תשלומי שומרים בהקדש, אם הוא ש"ש ונגנב לא יטול שכרו, דלא השלים מלאכתו.
- ואם קנו מידו - ישלם, דהוריד עצמו לכך ושיעבר נכסיו.
- שקלים (לקרבנות ציבור) שנגנבו מהשליח, אם נתרמה כבר הלשכה (לרש"י) - קודם שנודע לבני העיר שנגנבו. לתוס' - קודם שנגנבו) הקדש מפסיד, ואם נתרמה אח"כ, חייבים לשקול שוב, והשליח ישבע;
- לשמואל - דמיירי בשליח ש"ש, וישבע (שנגנב באונס) לבני העיר כדי ליטול שכרו. אבל שליח ש"ח פטור משבועה, דאין נשבעין על ההקדש. ואם הקדש הפסיד, ישבע להם כמעמד הגיזברין, שלא יחשדו בבני העיר או יקראו להם פושעים.
- לר' אלעזר - אפי' שליח ש"ח ישבע (לגזברין, אם הקדש הפסיד), דתקנו שבועה זו כדי שלא יולזלו בהקדש.
- ולר"ש, היכא שחייבים לשקול שוב, ישבע אפי' ש"ח דס"ל דקרשים שחייב באחריותן יש בהן שבועה.
- תוס': אם שמר בשביעית - אסור לאוכלו (וא"כ אסור גם להקרבת העומר), אולם שרי להודיע שמיועד לעומר.
- ס"ת או דבר חשוב שחייב לו זיווג כבהמה ומרגלית, לרבנן - יש בהן אונאה.
- לר' יהודה - עד כדי דמיהן (כפליים) אין בהן אונאה.
- "לא תונג" מיירי באונאת דברים. וחמורה מאונאת ממון: **א.** דכתי' בו "ויראת".
- ב.** דהוי בגופו (של המתאנה).
- ג.** שלא ניתן להישבון.
- **ג'** יורדין לגיהנם ואינן עולין: **א.** מלבין פני חבירו ברבים.
- ב.** המכנה שם. אף שהורגל שמכנים אותו כן, דזה מתכוין להכלימו.
- ג.** הבא על אשת איש.
- תוס': הבא על אשת איש - עולה לאחר י"ב חודש.
- המלבין פני חבירו ברבים - אין לו חלק לעוה"ב, לתי' א' - ויורד לגיהנם לעולם.
- לתי' ב' - עולה לאחר י"ב חודש, ואח"כ לא חי ולא נדון.
- מינים ואפיקורסים - יורדין לגיהנם לעולם.
- פושעי ישראל בגופן - עולין לאחר י"ב חודש ואח"כ גופן ונשמתן נשרפת (כגון קרקפתא דלא מנח תפילין).
- בא על כותית - אם יש לו עוד עבירות - אינו עולה לאחר י"ב חודש.
- אין לו עוד עבירות - אינו נענש.
- וכלוהו בשלא עשה תשובה, דתשובה מועילה לכל.

נמ

- נח לאדם שיבוא על אשת איש ואל ילבין פני חבריו ברבים, כי זה יש לו חלק לעוה"ב וזה אין לו.
- וכי כן יש ללמוד ממעשה דיהודה ותמר.
- בת שבע היתה ספק אשת איש; לרש"י - משום שכותב גט מהיום אם לא אחזור בסוף המלחמה.
- לתוס' - משום שנתן גט בצניעה.
- יש לאדם לשמוע בעצת אשתו, י"א בכל עניני העולם, ולא במילי דשמיא.
- וי"א רק בעניני ביתו.
- כל שערי התפילה ננעלו, חז"ל משערי דמעה.
- וחז"ל משערי אונאה, דהיינו הצועק על אונאת דברים, משום דקרוב לדמעות.
- ומשום שנא' "ובידו אנך".
- כתי' בהקב"ה "ובידו אנך"; לומר שעל אונאה הקב"ה נפרע בעצמו, ולא ע"י שליח.
- לומר שהפרגוד אינו ננעל בפני האונאה, שהיא לפני ה' תמיד.
- תנור שעשוי מחוליות של חרס ונתן חול בין החוליות;
- לר"א - אינו מקבל טומאה, שאין זה כלי חרס, לרש"י - כי החול לא נשרף ונשרף בכבשן.
- לתוס' - כי החול מפריד בין החוליות.
- לרבנן - מקבל טומאה, דאולינן בתר חוליות.
- תוס': בת קול; לר' יהושע - אין משגיחין בה כלל, דכבר ניתנה לנו תורה בסיני.
- לרבנן - הכריעה כב"ה לילך אחר רוב נגד ב"ש דחריפי, אבל במחלוקת ר"א ורבנן אין משגיחין בה, משום שבאה לחלוק על ד"ת ד"אחרי רבים להטות".
- ומשום שיצאה רק לכבוד ר"א.
- המאנה את הגר באונאת דברים - עובר בג', ב' כתיבי בגר, וא' ב"עמיתו" וגר בכלל עמיתו. וכן בלוחצו.

ס

- מכר פירות שדה פלוני - לא יערב משדה אחר, חוץ מפירות ישנים, לרש"י - דעושינן יותר קמת.
- לתוס' - כל מילי עתיקי מעלו חוץ מתמרי שיכרא והרסנא.
- ולא יערב חדשים אפי' אם שווים יותר, כי שווים יותר רק למי שרוצה לישנן, וזה רוצה ישנים.
- יין בין הגיתות - מותר לערב בו יין אחר, שעדיין תוסס ומשכית. וכן מותר לערב בו מים במקום שנהגו.
- שלא בין הגיתות - לרב פפא - אסור לערב בו יין אחר, ואם נהגו מותר לערב דמוחלין.
- לרבי אחא - מותר, כיון דאפשר לטעום.
- מותר לערב שמרים ביין של אותו יום בלבד.
- מים שנתערבו ביין אסור למכור בחנות אא"כ מודיע. ולתגר אסור למכור אף אם מודיע.
- ובמזיגה עם הרבה מים שהוא מורגש - שרי.
- תוס': לרבא; סתם מזיגה - ג' רבעים מים ורבע אחד יין.
- ביין השרוני - שני שלישי מים ושליש יין.
- תוס': סנהדרין של ע"א לא יצאו באופן שישארו פחות מכ"ג, דכתי' "אל יחסר המזג";
- אן דילפי' מסתם מזיגה שהיא שלישי יין בב' חלקים של מים, וכ"ג היינו שלישי מע"א.
- אן דילפי' שע"א לא יחסר 'מזג' בגימטריא, אבל מ"ט יחסרו והוי כ"ב ואין ב"ד שקול.
- חנווני; לחלק קליות ואגוזים לילדים, או להפחית את השער ולמכור בזול;
- לרבנן - מותר, כי כולם יכולים לעשות כן. ובזול, וזכור לטוב, שגורם לאוצרי פירות למכור בזול.
- לר' יהודה - אסור, כי מרגילין אצלו ומקפח מזונות חבירו.
- לברור פסולת מגריסין; לאבא שאול - אסור, דמתוך שנראות יפות מעלה את המחיר יותר מדי.
- לרבי אחא - מותר, דהוי דבר הנראה, והלוקח מוכן לשלם יותר על הטורח.
- ומודה ר' אחא שאסור לברור רק למעלה, מפני שהוא כגונב את העין.
- כלים ישנים - אין מפרסכין (מתקנין ומייפין) אותם, שגונב את העין שנראים כחדשים.
- כלים חדשים - מותר.

פרק המישי - איזהו נשך

פא

- בין לזה בין מלוה עוברים בב' לאוין, לאו דנשך ולא דריבית, בין בכסף בין באוכל בין בכל דבר; מלוה - דכתי' "את כסף לא תתן לו בנשך ובמרבית לא תתן אכלך", וקרינן ל"נשך ובמרבית" ב"פ חד אכסף דרישא וחד אאוכל דסיפא. וכל דבר ילפי' בגז"ש נשך נשך מלוה.
- לזה - דכתי' "לא תשך לאחריך... כל דבר אשר ישך", ומיתורא ד"נשך כסף נשך אוכל" ילפי' שעובר גם בלאו דריבית.
- תוס': אע"ג דכתי' כל דבר, כתי' כסף ואוכל למדרשינהו בכלל ופרט וכלל, דבעי' דבר המטלטל וגופן ממון, יצאו קרקעות שאין מטלטלין ויצא פחות משו"פ שאינו ממון, דמה"ת אין בהם איסור ריבית.
- איצטריך לאו באונאה ולא בריבית, ולא ילפי' מהדדי, דבריבית איכא חידוש דאפי' בלוה אסור, ובאונאה אסור אפי' שהיא דרך מקח וממכר שיש שקונים חפץ ביותר משוויו. וילפי' לאסור כל דבר שמחסרו ממון מהצד השווה דאונאה וריבית.
- לאו בגזל - איצטריך לכובש שכר שכיר שיעבור בב' לאוין, דכובש שכר שכיר כתי' בעניינא דגזל. לאו בגניבה - איצטריך לאסור אפי' בגונב ע"מ לצערו או בגונב ע"מ לשלם כפל (שרוצה להנותו).
- לאו במשקלות - איצטריך לעבור עליו משעה שטומן משקלותיו במלח (שמכבדן) ואפי' לא שקל.
- תוס': אין מזהירין מן הדין, חוץ מבלאו הניתק לעשה (גזל) דלא לקי, דא"צ אזהרה ואתי שפיר מן הדין.
- ריבית דאורייתא - דרך הלוואה, ונקרא ריבית קצוצה.
- ריבית דרבנן - דרך מקח וממכר, ונקרא אבק ריבית.
- ריבית קצוצה;
- לר' אלעזר - יוצאה בדיינין (חייב להחזיר) « וכן הלכה (סה) ». ויליף לה מדכתי' ברישא דקרא דריבית "וחי אחריך עמך". ור' יוחנן יליף ליה לחייד קודמים.
- לר' יוחנן - אינה יוצאה; לר' יצחק - דכתי' ביהזקאל שמלוה בריבית ימות, למיתה ניתן ולא להשבון.
- לרב אדא ב"א - דכתי' ביה "ויראת מאלוקיך" למורא ניתן ולא להשבון.
- לרבא - דהוקשו (ביחזקאל) מלוי בריבית לשופכי דמים דלא ניתנו להשבון.
- וכן פליגי אם לוקה (המלוה והערב) על איסור ריבית, דלר' אלעזר אינו לוקה דהוי לאו שניתק לעשה.

פב

- מודה ר' אלעזר: א. כמת, שבניו אינן חייבין להחזיר, אא"כ הניח להם דבר מסוים כמו פרה וטלית (שניכר שבא ע"י ריבית) ועשה תשובה דחייבים להחזיר מפני כבוד אביהם.
- ב. באבק ריבית, דריבית דרבנן אינה יוצאה בדיינין.
- ג. בריבית מוקדמת ובריבית מאוחרת.
- אם היה לו שהות להחזיר קודם שמת - בניו אין חייבין להחזיר. תוס': ואפי' למ"ד אינה יוצאה בדיינין, דכיון שלא חשש ללעז ובושת גם בניו אין להם לחוש לכבודו.
- תוס': לריב"ן - מודה ר' יוחנן דצריך להחזיר כדי לצאת ידי שמים.
- לתוס' - אף לצאת יד"ש א"צ להחזיר (ואיכא מ"ד בב"ק דמה"ת חייב דין ומרבנן חייב רק לצאת יד"ש).
- מלוה וערב; לתנא קמא - לוקין על איסור ריבית.
- לר' נחמיה - אין לוקין, דהוי לאו הניתק לעשה.
- לתי' א' - פליגי במחלוקת ר' אלעזר ור' יוחנן דלעיל.
- לתי' ב' - פליגי בלאו ד"לא תשימון עליו נשך", דלת"ק עוברים (ואפי' העדים) משעת שומא וא"א לתקן, ולר' נחמיה כל עוד לא גבו אפשר לתקנו ע"י קריעת השטר וס"ל דשטר העומד לגבות אינו כגבויו. ולגבי לאו ד"לא תקח", לרש"י - כו"ע כר' יוחנן.
- לתוס' - כו"ע כר' אלעזר.
- לזה חטיין בשווי ל' דינרים וקנה המלוה את החיטין בכ"ה - מותר מדינא, ואסור לעשות כן מפני הערמת ריבית. וה"מ בנתן לו כ"ה דינרים, אבל פוסק לו יין בשווי כ"ה (ויש לו יין), מותר לכתחילה.
- וה"מ כששער החיטין הוא ל', אבל אם השער היה כ"ה ופסק בל', אסור מדינא.

סג

- אמנה בדמים; לרב - אין עושין, שנותן מעות על פירות כדי לקבל דמים לכשיוקירו, דמחזי כריבית. לר' ינאי - עושין, דמה לי הן מה לי דמיהן. לרש"י - דמיהן היינו אפי' מעות (וכן לר"ת).
- לרשב"ם - דמיהן היינו יין וכדו', אבל מעות אסור. ומורה רב בייחד לו קרן זוית לפירות, דכלתה תורת הלואה וברשותיה אייקר. תוס': ואפי' אכלן המוכר מותר לשלם פירות אחרים, ולא דמי לסאה בסאה דאסור, דהתם הלואה והכא זביני.
- ומורה רב דלמ"ד צד אחד בריבית מותר, ה"נ מותר, דשמא לא יתייקרו הפירות. « והלכה כר' ינאי (סה). »
- מלוה שפוסק חיטין לפי שער של עכשיו, דהיינו שרוצה שיפרע לו מהם כל י"ב חודש ואפי' יתייקרו; לברייתא - אסור, דדמי לריבית, דכיון שאינו נותן לו מעות אינו יכול לקנותם עכשיו.
- לר' אושעיא - מותר אם יש ללוה עכשיו חיטין, דכיון שקאי במי שפרע הרי הוקרו ברשות המלוה. לזה שעשה שדהו מכר, דהיינו שאמר למלוה אם איני פורע עד יום פלוני הרי השדה שלך;
- לתנא קמא - אסור למלוה לאכול פירות בתוך הזמן, דשמא יפרע לו ונמצא אוכל פירות בריבית. לר' יהודה - מותר, לאב"י - דס"ל דצד אחד בריבית מותר.
- לרבא - דמיירי שהתנו שאם לא יהיה מכר יחזיר את הפירות. ומ"מ אסר ת"ק; לרש"י - דבשעת אכילה קאכל ריבית ועבדיה לאיסור.
- לתוס' - דמצריכו לפרוע חובו לפני שמחזיר את הפירות. תוס': מורה רבא דמדאורייתא פליג ת"ק ור"י בצד אחד בריבית, אבל מדרבנן לכו"ע אסור.
- תוס': צד אחד בריבית הוי רק בדבר שיש ביד המלוה או הלוה לעשות שלא יהיה ריבית, משא"כ סאה בסאה שתלוי בשער.
- אופנים שמותר לפסוק שיקבל פירות בעתיד (לפי מחירם עכשיו) עבור מעותיו ואפי' יוקירו הפירות; א. כשנותן מעות ויצא השער, ואע"ג שאין למוכר עכשיו פירות, דיכול לקנותן. ואע"ג שצריך לתת זוזי לספסירא; לרבא - מיירי שמשלם למוכר גם דמי ספסירא.
- לרב אשי - א"צ, דמוכרי התבואה הולכים מעצמם לבעלי המעות.
- ב. כשלא יצא השער ויש למוכר עכשיו פירות. ובעי' שהלוקח יבוא לגורן או שיפגוש את המוכר בשוק ויאמר סומוך עליו, דאל"כ לא סמכא דעתיה ואם יחזור המוכר אין עליו מי שפרע.
- ג. (לר' אושעיא דלעיל) כשלא נותן מעות (אלא רוצה פירות לפרעון הלואה) ויצא השער. ואם אין ללוה עכשיו פירות, אסור, דשמא יוקירו ודמי לריבית דשאני הלואה ממכר.
- ד' חלות שעווה נמכרים בזוז, ומכר לחבירו ה' בזוז בשביל שיקדים לו מעות; אם החלות בידו - מותר, ואפי' שאינן בעיר או שאבד לו המפתח.
- אם אינן בידו - אסור. תוס': דכיון שנמכרים ד' בזוז הוי כפירש לו אם מעכשיו בפחות ואם לזמן פלוני ביותר, אבל בדבר שאין שומתו ידועה מותר.
- ואסור אפי' שיש למוכר אשראי במתא (שחיבים לו שעווה), דמחסי גוביינא.

סד

- לווה מחבירו ומצא יותר - אם אינו בכדי שהדעת טועה (שטועים בעשרות והמשיית) - הוי מתנה. ואפי' אם אינש תקיפא הוא שאינו נותן מתנות, דשמא משיב לו גזילה בהבלעה.
- ואפי' אם לא עשה איתו מו"מ בעבר, דשמא אחר ביקש ממנו להבליע לו.
- מכר קרי (ולועין) ובשכר הקדמת המעות אמר שיביא גדולים, וכעת הם קטנים; ל"א דאסור. ל"א דמותר.
- ומורו כו"ע במוכר מה שעזי חולבות כך וכך, דאסור לתת בשכר המתנת המעות את החלב שבא אח"כ, משא"כ בקרי שהגדולים באים מכה הקטנים שכבר היו בשעת המכר.
- ומורו כו"ע במוכר מה שעזי חולבות, דמותר, דאפשר שימצא פחות ואין כאן אגר נטר.

- תוס': פרדיסא, דהיינו שמשלם על יין כשהוא בוסר ע"מ לקבלו בזמן הבציר; לרב - אסור. לשמואל - מותר.

ומודה רב: א. במכר מה שעזי חולבות, או משום דאין רגילות לזלזל בשביל המתנת יום או יומיים ומקבל עליו גם אם יפסיד, משא"כ ביין שהוא זמן ארוך ולא שכיח שיפסיד (ע"י גשמים וכדו').

או משום דבפרדיסא מיירי שאמר כך וכך מכור לך.

- ב. במשכנתא דסורא, דהתם קונה את הקרקע מעכשיו (אם לא יפדה הלוח) ויכול אפי' לטוה בה פירי, משא"כ בפרדיסא שאינו זוכה כעת והוי וזוי הלואה דבבציר זוכה ביין בלבד.
- ג. במוכר דלועין קטנים דלעיל דשרי, דבפרדיסא מיירי שלא יצא עדיין הפרי כלל.

• קונה יין שהתנה; אי תקפה (לרש"י החמיץ. לתוס' נעשה יין רע. אבל בהחמיץ הוי מקח טעות וא"צ להתנות) ברשותך, אי יקרא או זילא ברשותי - מותר לעשות כן, דכיון שמקבל ע"ע זולא הוי קרוב לשכר וקרוב להפסד.

תוס': או דמיירי שמשך, ואפ"ה אסור אי אמר זילא ברשותך, דהוי קרוב לשכר ורחוק להפסד. או דמיירי שלא משך, וצריך להתנות דאל"כ איכא מי שפרע דמשלמים גם על יין רע.

- בעלמא - הדר בחצר חבירו שלא מדעתו פטור מלשלם דזה נהנה וזה לא חסר פטור. במלוה - י"א דאסור למלוה לדרור בחצר הלוח בחינם או בזול, דמיחזי כריבית.

וי"א דמותר, ואסור רק אם קצץ מתחילה וא"ל הלויני דרור בחצרי.

לרש"י - וה"ה שאסור להלוות על הבית בנכייאת, דהיינו שמנכה מההלואה לפי השכירות (בזול), משא"כ בפירות שמותר בנכייאת דפעמים שמפסיד פירותיו.

לר"ת - מותר בנכייאת גם בבית, דפעמים שהבית נופל או נשרף, וכיון שמלוה על הבית שרי דהוי כאילו הבית בידו בתורת מכר.

- תוס': הלכה כמ"ד אסור למלוה לדרור בחצר הלוח אפי' אם לא קצץ, ואפי' זה לא נהנה וזה לא חסר.

וה"מ במילי דפרהסיה ואוושא טובא כחצר, אבל להשאל כליו או סוסו מותר אם בלא"ה היה משאילו.

וה"מ שלא מדעתו, אבל מדעתו מותר בדבר שהלוח היה עושה למלוה בלא ההלואה.

סה

- התוקף בעבדו של חבירו ועשה בו מלאכה - פטור מלשלם לבעליו שכרו;

או משום דעבד אינו שווה לחם אכלו, וכגון עבד ליצן שמרקד בחנויות לשתות יין.

או משום דניח"ל דלא נסתרי עבדיה, שלא יתרגל להיות בטל.

תוס': או משום דנחית אדעתא דגזלנותא וגזלן משלם כשעת הגזילה, משא"כ בנחית אדעתא דמלאכה.

- קיבל מהמלוה משהו אחר בשביל חוב של ריבית קצוצה:

א. קיבל חטיין ביותר מדמי הריבית, לאביי - כשיוצא בדינין מחזיר רק כנגד דמי הריבית.

לרבא - מחזיר הכל, שהכל בתורת ריבית.

ב. קיבל גלימא, לאביי - מחזיר מעות וא"צ להחזיר את הגלימא.

לרבא - מחזיר דווקא את הגלימא, שלא יאמרו שלובש גלימא של ריבית.

ג. קיבל שכירות חצר בפחות מדמי הריבית, מחזיר את כל דמי הריבית, ולא יכול לומר ששכרה ביוקר

כי הגיע לו מריוח הריבית ועכשיו שמשלם על השכירות ישלם לפי המחיר בשוק, דסבר וקיבל.

• אסור למכור ולומר אם תשלם עכשיו תשלם י' מנה ואם תשלם אח"כ תשלם י"ב מנה. ואיכא גוונא דמותי; א. בשכירות, דאינה משתלמת אלא לבסוף ואם משלם עכשיו מויל לו ממחיר השכירות.

ב. בטרשא, דהיינו שלא קץ אלא מכר סתם - תשלם כך וכך ביום פלוני.

תוס': ואם השער קבוע, כגון בתשרי זול ובניסן יקר, הוי כקץ ואסור.

ג. בת"ח שנתן לשלוחו למכור והשליח משתמש במעות ומשלם אח"כ ביוקר, דמותר אע"ג דקץ

(תוס'), דמה שקונה במעות הוי ברשות הת"ח דניח"ל ש"ע"י כן פטור ממס וגם אין רשאין אחרים

למכור לפניו (ע"פ שטמ"ק).

לרב פפא - מותר (אפי' קץ לתוס') גם במוכר עשיר שלא צריך למעות עכשיו וכשהסורה לא מתקלקלת.

« להלכה - אסור, דהלוקחות יחבי אגר נטר, דאין להם מזומן כעת.

- תוס': מ"ד ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף מודה דמשתלמת בסוף, דכתי' "כשכיר שנה בשנה". ומ"ד אינה אלא לבסוף מודה שפועל יכול לחזור בו ואפי' בחצי היום, דכשהוא חוזר הרי סוף. ופליגי לענין קידושין אי חשיבא מלוה, ולענין הבונה כיפה לע"ז אם שכרו מותר.
  - מכר לו שדה ונתן הלוקח מקצת דמים; מוכר אוכל פירות - כשא"ל כשתשלם את השאר קנוי לך. לוקח אוכל פירות - כשא"ל קני מעכשיו וזוי ליהוי הלוואה. ולמוכר אסור לאכול דהוי ריבית. שניהם אוכלים - כשא"ל קני כשיעור זון, דכל אחד אוכל לפי חלקו בשדה. שניהם אסורים - ומפקידים את הפירות ביד שלישי - כשא"ל כשתשלם את השאר קנויה לך מעכשיו, שאם יאכל המוכר ובסוף ישלם הלוקח הוי ריבית ואם יאכל הלוקח ובסוף לא ישלם הוי ריבית. ולר' יהודה מותרים (דהוי צד אחד בריבית).
  - משכן לו שדה וא"ל המלוה כשתרצה למכרה תמכור לי בדמים מועטים - אסור. ולר' יהודה מותר.
  - מכר שדהו והתנה שיוכל לפדותה - אסור, שאם יפדה נמצא שאכל פירות בריבית. ולר' יהודה מותר. תוס': ובמשכנתא בלא נכייטא לכו"ע אסור, דהכא אם לא יפדה אין יורשיו פודין.
- אמר הקונה למוכר שיוכל לפדותה - מותר, דהוי מכר גמור, דאינו חייב להחזירה כיון שהמוכר צריך להתנות ולא הלוקח.

פו

- מכר קרקע בלא אחריות ואח"כ א"ל שיש אחריות - הוי פיטומי מילי בעמלא לנחמו, דללוקח יש להתנות שיהיה אחריות ולא למוכר. וכן בשכ"מ שכתב גט (ולא כתב אם מתי) ואמרה לו שאם יעמוד תהיה שלו, דהוי פיטומי מילי. תוס': ואם אמרו זאת בתחילת הדברים הוי תנאי גמור.
  - הלווה על שדהו וא"ל אם אי אתה מחזיר עד ג' שנים הרי היא שלי - הרי היא שלו; אן כר' יוסי דאסמכתא קניא, דאפי' שהשדה שווה יותר מההלוואה מהני.
  - אן דמייירי שא"ל קני מעכשיו אם לא אחזיר בג"ש, דהוי מכר גמור אלא שיוכל לפדותה.
  - אן כרב הונא, דס"ל שאם התנה בשעת מתן מעות קנה את כל השדה ואם התנה לאחר מתן מעות קנה כנגד מעותיו (ור"ג פליג). תוס': וס"ל כמ"ד אסמכתא לא קניא, והכא לא הוי כשאר אסמכתות; לר"י - דהוי כעין מקח וממכר שהקנה לו את הקרקע בתורת משכון וגם עשה לו טובה בהלוואה, וגמר בדעתו להקנות לו.
  - לר"ת - דהכא תפיס מלוה גופיה בקרקע. ומטעם זה סגי במעכשיו וא"צ שיקנה כב"ד חשוב כשאר אסמכתות.
  - א"ל אם אי אתה מחזיר עד ג' שנים הרי היא שלי, למ"ד אסמכתא לא קניא איכא גוונא דקנה:
    - א. מצאו הלוה בתוך הזמן וא"ל קני ולא אפדנה עוד, דאי לאו דגמר ואקני למה לו לומר זאת בתוך הזמן הרי אין יכול לתובעו. ונדחה, דא"ל כדי שלא יטרירו כשיגיע הזמן.
    - ב. בנמצא הלוה שותה שיכר בחנות, דאינו טרוד לפדותה. ונדחה, דאפשר ששותה להפיג דאגתו להשיג מעות או שאדם אחר הבטיח לו מעות.
    - ג. אי קפיד בדמי, לרש"י - שמקפיד למכור חפציו בשוויין, דאינו חש לפדותה. ונדחה, דמקפיד כדי שלא יזולו קרקעותיו.
  - לתוס' - שהקפיד שההלוואה תהיה בשווי השדה. ונדחה, דלא רוצה לזלזל בשדהו.
  - ד. אי קפיד בארעא, לרש"י - שמקפיד לא למכור שום קרקע ואפי' בשווי.
  - לתוס' - שהסכים ללוות רק על שדה זו ולא על שום שדה אחרת.
- תוס': אסמכתא הוי היכא דאין בידו, או היכא דגזים. והכא הוי כגזים, דאין אדם רגיל למכור קרקעותיו.

- לר"נ; בהלואה - וכגון הא דלעיל שהתנה שיחלט השדה לאחר ג"ש - משלם ללוה על הפירות שאכל. בזבני - וכגון המוכר פירות דקל קודם שחנטו וחזר בו לאחר שבאו לעולם (וכמ"ד אין אדם מקנה דשלב"ל) - פטור הקונה מלשלם על פירות שאכל.
- לרש"י - דס"ל דמחילה בטעות הוי מחילה, ובהלואה חייב משום דמיחזי כריבית קצוצה ויוצאה בדיינין.
- לר"ת - דס"ל דמחילה בטעות לא הוי מחילה, ובזבני פטור ד"ל דאפי' היה יודע שאפשר לחזור לא היה חוזר כי היכי דליקו בהימנותיה.

פז

- אפי' אם מחילה בטעות הוי מחילה - מחזיר אונאה, דכיון שלא ידע שנתאנה אין כאן מחילה כלל.
- אפי' אם מחילה בטעות אינה מחילה - איילונית יוצאת בלא כתובה ובלאות (לרש"י בגדים שהכניסה, ואפי' קיימין. לתוס' שאין קיימין) ופירות (לרש"י פירות שאכל. לתוס' אפי' פירות שליטת והם עדיין בעין), דאפי' יודעת שאין נישואין מוחלת דניח"ל דניפוק עלה שם נשואה.
- מכר שדהו והתנה שיוכל לפדותה ופרדה;
- לרבה ב"ר הונא - הפירות שאכל הקונה הוי כאבק ריבית ואין יוצא בדיינין.
- לרבינא - יחזיר. תוס': דס"ל דמחילה בטעות לא הוי מחילה.
- משכנתא בלא נכייטא, דהיינו שלא התנו שינכה מהחוב באכילת הפירות אלא משכן סתם וירד ואכל;
- לר"נ - ישלם על הפירות שאכל (רש"י בדעת ר"נ דלעיל סוף דף סו).
- לרבא - אכל כנגד שווי ההלואה ישלם דהוי כפרעון החוב, אכל יותר פטור דהוי אבק ריבית. ופטור אפי' שהיה חייב לו עוד מעות בשטר אחר. ובשדה של יתומים חייב הכל, דב"ר אביהן של יתומין ואינן מוחליין.
- לרב אשי - פטור מהכל, דלא אכלן בתורת פרעון, והוי אבק ריבית שאינו יוצא בדיינין.
- וה"מ באתרא דמסלקי (שבכל עת ששיג הלוח מעות יסלק את המלוה), אבל באתרא דלא מסלקי (שאוכל שנים קצובות וא"א לסלקו) - לכו"ע אוכל אפי' בלא לנכות מהחוב, שהשדה כמכורה לו.
- משכנתא באתרא דמסלקי, מותר לאכול פירות ולנכות מהחוב בא' מהאופנים הבאים:
  - א. בנכייטא, דהיינו שמנכה מהחוב דבר קצוב לשנה, דנראה כמכירה דמנכה אפי' תלקה ולא יהיו פירות. וצורבא מדרבנן לא יאכל אף ככה"ג, דיקדש עצמו במותר.
  - ב. לחד מ"ד (ל"ק פליגי בזה אמוראי, ול"ב דלכו"ע אסור), כשאוכל ה' שנים בלא נכייטא ואח"כ מנכה לפי מה שאוכל.
  - ג. לחד מ"ד (ל"ק לכו"ע מותר, ל"ב פליגי בזה אמוראי), כשאוכל ה' שנים בנכייטא ואח"כ מנכה לפי מה שאוכל.
  - ד. במשכנתא דסורא, שכותב במשלם שניא אילין תיפוק ארעא דא בלא כסף, דלא מיחזי כהלואה אלא כלוקח פירות של שנים הללו באותן דמים.
- משכנתא באתרא דמסלקי:
  - א. אין בע"ח גובה הימנה ואין הבכור נוטל פ"ש (למ"ד דמלוה הוי ראוי) ושביעית משמטתה, דהוי מלוה. משא"כ באתרא דלא מסלקי דהוי מכר אצלו.
  - ב. מסלקו אפי' מתמרים שכבר נפלו על המחצלת, דהמלוה אינו קונה אותם אא"כ הגביהם. ולמ"ד כליו של לוקח ברשות מוכר קנה, קנה בלא הגבהה.
  - ג. אמר בשעת מתן מעות לא מסתלקא - מהני תנאו, דקרקע נקנה בכסף.
  - ד. א"ל אייתי וזוי ואשלם, אסור לו להמשיך לאכול. א"ל אטרה ואייתי; לרבינא - ממשך לאכול.
- למר זוטרא - אסור. « וכן הלכה.
- ח. סתם משכנתא היא שנה, ובתוך שנה אינו יכול לסלקו.
- משכנתא באתרא דלא מסלקי, ואמר המלוה שיוכל לסלקו; לרב פפא - צריך לקנות ממנו, דאל"כ הוי דיבורא בעלמא. « וכן הלכה.
- לרב ששת ב"ר אידי - א"צ לקנות.
- תוס': וה"מ שלוח הימנו סתם ואח"כ אמר, אבל התנה בתחילת ההלואה לכו"ע א"צ קנין.

סח

- משכנתא מלשון שכונה (שכן), דאיכא דינא דבר מצרא, שאם הלוח מוכר שדהו - המלוה קודם לכולם.
- אין לתת לחבירו להתעסק בשבילו למחצית שכר (הצי מלוה וחצי פקדון) ולכתוב בשטר שחייב לו כך כך לפי הקרן וחצי ריוח העתידי, ואם לא ירויח יאמין לו הנותן, דשמא ימות הנותן ונמצא הירוש נוטל ריבית.
- מלוה שקיבל שדה בתורת משכון אסור לו להחכיר אותה ללוה שיעבוד בה ויתן לו כך וכך כורין לשנה, דנמצא נוטל ריבית קצוצה.
- אין לתת למחצית שכר, דמה שמתעסק בפקדון בשכר ההלוואה הוי ריבית. ומותר אם נותן לו שכר על התעסקותו; לר' יהודה: שכרו כל שהוא, ואפי' לא פסק לו שכרו אלא טבל עמו בצירי כאחד מן השוק.
- לר' מאיר: לרש"י - כר' יהודה, אלא שצריך שיפסוק לו שכרו מראש.
- לתוס' - שכרו לפי המלאכה הקודמת שלו, ומפחית מזה כמה שיניח משכרו כדי להיות בטל לגמרי. והיינו כפועל בטל דקתני.
- לרשב"י: שכרו לפי המלאכה הקודמת שלו, ומפחית מזה כמה שיניח משכרו כדי להתעסק במלאכה קלה זו. ולרש"י היינו כפועל בטל דקתני.
- וה"מ בהושיבו בחנות, דאין לו לעסוק באומנתו הקודמת, אבל בנותן לו עגלים לגדל למחצית שכר סגי שיתן לו שכר עמלו ומזונותיהן, דאין מתבטל להאכילן אלא רגע אחד ביום (ע"פ תוס').
- לר' יהודה דלעיל, המתעסק באפרוחים לחלוק בהם - שכרו הוא ביצים מוזרות.
- תוס': ואפי' לא מצא שרי, דביצים מוזרות שכיחי טובא.
- המתעסק בעגלים וסייחים קטנים למחצית שכר, ונהגו באותו מקום לתת מעות בשכרו;
- לרשב"ג - יכול לשנות מהמנהג ולא לתת מעות, דאין טרחא דנמשכין אחרי אמן, ושכרו הוא גללים.
- לת"ק - אין לשנות מהמנהג, דגללים אפקורי מפקיר להו.
- תוס': י"ג שיש שנהגו לתת ולדות בשכרו. לפי' א' - ובזה מודה רשב"ג שלא ישנה מהמנהג.
- לפי' ב' - כ"ש דפליג גם בזה.

סח

- אפשר ששכרו של המתעסק יהיה שיקבל שתי שלישי ברויחים, או שיקבל רק שלישי בהפסדים דהיינו ששלישי הלוואה ומקבל חצי ברויחים על שמתעסק בב' שלישי של פקדון.
- « לרבינו תם - הלכה כרשב"ג דס"ל כר' יהודה דשכרו כל שהוא.
- לתוס' ור"ח - הלכה כרשב"י, דנותן לו שכרו משלם (לפי המלאכה הקודמת וכדלעיל).
- הנותן עגל למחצית שכר וא"ל שיקבל בשכרו כל מה שיביא העגל יותר על שלישי דמיו של עכשיו;
- לרב: לת' א' - מותר לעשות כן. תוס': אע"ג דס"ל דצד אחד בריבית אסור, הכא אקילו רבנן משום דשכיחי טובא שיהא מותר שלישי.
- לת' ב' - מותר רק אם יש למקבל עוד בהמות, דבשביל בהמה זו אין טרחו נוסף. תוס': אבל משום שותפות בפלגא דמלוה א"צ לטרוח כל יום.
- לשמואל: אסור לעשות כן.
- בעה"ב ואריס שהם שותפין בבהמה, א"צ לשלם לאריס על שטורח להכניסה ולהוציאה בשביל שניהם, דסתם אריס משעבד עצמו לבעל הקרקע.
- המקבל בהמה למחצית שכר - בגסה חייב לטפל בה לפחות י"ח חודש. ובדקה כ"ד חודש;
- לרש"י - ובתוך הזמן המקבל אינו יכול לחלוק בע"כ של נותן, דבשנה שניה צריכה יותר מזונות.
- וי"א - שהנותן אינו יכול לחלוק בע"כ של מקבל, דבשנה שניה טיפולה קל ושבחה מרובה.
- ובולדות של גסה חייב לטפל נ' יום, ובולדות דקה; לת"ק - מטפל ל' יום.
- לר' יוסי - ג' חודשים, דשיניה דקות וצריכה לאמה.
- חלק בעיסקא שלא מדעת חבירו; בזווי - מהני, דכמאן דפליגי דמו. ובלבד שלקח טבי (קלים ויוציאין) והשאיר טבי וכדו'.
- בחמרא - לא מהני, דאיכא דבסיס ואיכא דלא בסיס ושמא לא שם יפה.

- תוס': רוצה לדעת מאיזה טעם דנו אותו; לר"ת א"צ להודיעו, אא"כ יש פתחון פה לחשוד בדיין דמודיעו משום והייתם נקיים. ואא"כ דנו אותו בכפייה.
- וי"מ דצריך להודיעו בכל מקרה.
- אסור להשכיר מעות, דחשיב מלוה והוי ריבית. ושאיני מהשכרת חפץ; משום דחפץ מחזירו בעין ואם נאנס פטור, משא"כ מעות שנותן לו להוציאם. ומשום דמעות לא ידיע פתחיהו, לרש"י - ואפי' מחזירם בעין אין השכר על הפחת אלא על ההלוואה. לתוס' - ואין ללמוד היתר מחפץ שנותן לו להוציא, דהשכר הוא על הפחת אם יחזירו בעין.
- ריבית הוי רק מלוה למלוה. ולכן מותר לתת לחבירו מעות כדי שילוה לאחר, דהוי שכר אמירה. ולכן מותר לתת מעות כדי שיאמר לאחר שילוה לו, דהוי שכר אמירה.
- המשכיר חנות וכדו' ונתן לשוכר מעות להשקעה בשביל שיתן לו יותר דמי השכירות; נתן המעות להשביח בגוף החנות - מותר, דחשיב ששוכר ממנו חנות משוכחת ולכן מוסיף בשכרה. נתן כדי שיקנה פירות למכור - אסור, דתוספת השכר היא בשביל המעות והוי ריבית. ולכן מותר; במשכיר שדה (דנותן מעות לזבלה וכדו'), ובחנות לנאותה, ובספינה לקנות כלי ספינה (וילון ותורן).
- מותר להשכיר ע"מ שאם ישכר ישלם השוכר, ולא חשיב מלוה (ומעות השכירות ריבית) כיון שאם לא ישכר מחזירו בעין ואפי' הוול.

ע

- מעות של יתומים; לרב יוסף - נותנין להם מעט מעט לסעודתם, ואע"ג דכליא קרנא.
- לרבה - נותנין לאדם שיש לו גרוטאות זהב (שודאי שלו, דאין דרך להפקידם), באופן שקרוב לשכר ורחוק להפסד (שחולקים בשכר וההפסד עליו), דרבנן לא גזרו אבק ריבית ביתמי כדי שלא יכלו מעותיהם.
- לרב אשי - כרבה, אלא שנותנין אותן בב"ד לאדם נאמן שאין ערעור על קרקעותיו ושמע דינא דאורייתא ואין עליו שמתא דרבנן.
- תוס' ד"ה אתא: ראה תוס' כתובות פה ע"ב ותוס' יבמות קטו ע"ב.
- אין מקבלין צאן ברזל מיישראל, דהיינו שכל אחריות הנכסים על המקבל ושם אותם עליו במעות, דהוי ריבית; לרש"י - מיירי בריבית דרבנן, דחולקין בשכר לפי מה שיהיה.
- לר"ת - מיירי בריבית דאורייתא, שנותן לבעלים שכר קצוב.
- המקבל צאן ברזל מנכרי - פטור מבכורה, ואע"ג דיצא מרשות בעלים כשאר מלוה, דמ"מ אי לא יהיב חזוי אתי נכרי ותפיס לבהמה או לולדות וכ"מ שיד נכרי באמצע פטור.
- תוס': בהמת ארנונא - חייבת בבכורה, דעיקר הבהמה של ישראל אלא דמשועבדת לנכרי, וכיון שיכול לסלקו בזווי לא יצאת מרשותו.
- להלוות בריבית לנכרי; וי"א דאסור מדרבנן שמא ילמוד ממעשיו, אא"כ הוא בכדי חייו.
- ואא"כ הוא ת"ח, דאין חשש זה.

וי"א דמותר בכל גוונא (ע"פ תוס').

- תוס': נהגו להלוות בריבית לנכרי, משום דקיי"ל כמ"ד מותר, דבשל סופרים הלך אחר המיקל. ומשום שיש עלינו מס מלך ושרים והכל הוי כדי חייו.
- ומשום שא"א להשתכר בין האומות בלא משא ומתן עמהם.

עא

- תוס': אותו שהלוה בריבית לא קם לתחייה עם המתים שהחיה יחזקאל; או משום שבני נח הוזהרו על ריבית דהוי כגזל, וגלי קרא דלישראל מותר לו להלוות בריבית. או משום שלא הייתה שעת תחיית המתים, וחבריו זכו לקום כי נזהרו מריבית אע"פ שלא נצטוו.

- אדם קורא לחבירו רשע - יורד עמו לחייו; לרש"י - שמתקוטט עם המעליב כאילו בא להורגו.
- וי"א - שהנעלב רשאי לרדת לאומנתו ולמעט מזונותיו.
- תוס': וי"א - שהנעלב רשאי לשרוף שליש תבואתו.
- המלוה בריבית נכסיו מתמוטטין ואינן עולין לעולם, דכתי' "כספו לא נתן בנשך... לא ימוט לעולם".
- גר אינו נקנה בעבד עברי - דכתי' "ושב אל משפחתו" והא ליכא.
- ואינו קונה עבד עברי - דגמירי דכל שאינו נקנה אינו קונה. והוי כנכרי שקונה (שאינו עובר לירושם).
- אשה; עבד עברי - אינה קונה, דמתייחד עמה.
- עבד כנעני - פליגי תנאי, משא"כ ע"ע שצנוע ואם יקלקלו לא יגלה הדבר.
- כלב - אלמנה לא תגדלו, לרש"י - שמא תקלקל עמו.
- לתוס' - משום לזות שפתים, דלא נחשדו ישראל על הבהמה.
- גר תושב מותר בריבית, דגר תושב דכתי' בפרשת ריבית קאי רק על "וחי עמך" שאתה מצווה להחיותו.
- ישראל שלוה בריבית מנכרי - אסור להיות לו ערב, דבדינים המלוה אינו תובע אלא את הערב, ונמצא שהערב מלוה לחבירו בריבית.
- תוס': הלוה בריבית לנכרי - מותר לישראל להיות ערב לנכרי, דישראל תובע קודם את הלוה.
- נכרי שבא להחזיר את מעותיו בריבית למלוה ישראל - לא יקבלם ישראל אחר ממנו (בהלואה) מדעת המלוה; לרש"י - דהחמירו רבנן, דמדינא מותר דאין שליחות לעכו"ם.
- לר"ת - למסקנה אסור מדינא, דמיירי שהמלוה נטל ונתן ביד מן הנכרי לחבירו.
- תוס': וחשיב שלוחו של הנכרי ולא שלוחו של המלוה (כלא נו"ג ביד), דהנכרי אינו מפקיר מעותיו אלא בא לזכות מעותיו לראשון ע"י השני.
- ישראל שבא להחזיר מעותיו בריבית למלוה נכרי - מותר לאחר לקחתם ממנו (בהלואה) רק מדעת המלוה. ואע"ג דאין שליחות לעכו"ם;
- לרב אחא: דמיירי שאמר הנכרי הניחם ע"ג קרקע והיפטר.
- לרב פפא: דמיירי שהנכרי נטל ונתן ביד, וקמ"ל דלא מחמרינן לומר שעשה זאת בשליחות הישראל.
- לרב אשי: י"א דרק בתרומה אין להן שליחות. ונדחה, דמתרומה ילפי' לכל התורה.
- וי"א דרק אינו נעשה שליח. ונדחה, דילפי' מתרומה דבעי' שגם המשלח ישראל.
- לרבנא: דיש לו זכיה מדרבנן, וכקטן ישראל. ונדחה, דקטן אתי לכלל שליחות משא"כ נכרי.
- תוס' בשם ירושלמי: כל שהוא באחריות נכרי מותר ללוות ממנו בריבית, וכגון ישראל שמנהו נכרי אפוטרופוס או מעותיו של ישראל שמופקדין ביד נכרי. ולהיפך אסור.

עב

- הלוה לנכרי בריבית - אם נתגייר אינו גובה ריבית, אא"כ זקפן במלוה קודם שנתגייר.
- לזה מנכרי בריבית - לת"ק - כנ"ל.
- לר' יוסי - תמיד גובה ריבית, שלא יאמרו שנתגייר להפטר מהריבית. « וכן הלכה.
- שטר שכתוב בו ריבית; לר"מ - קנסו שלא יגבה אפי' קרן.
- לריב"ם - וגובה בו בו מבני חרי, שהעדים כשרים דאינם עדי חמס.
- לתוס' - לא גובה אפי' מבני חרי, ואפי' שיש עדים אחרים או שחייב מודה.
- לרבנן - גובה קרן, ואפי' ממשעבדי (תוס'), ולא את הריבית. « וכן הלכה.
- תוס': והעדים שחתומים אינן פסולין; או משום דמיירי בריבית רבנן.
- או משום דלא תשימון משמע לאינשי במלוה ולא בעדים.
- שט"ח מוקדם פסול לרש"י - פסול לגבות בו ממשעבדי. לתוס' - פסול לגמרי ואפי' לגבות מבני חרי);
- לריש לקיש - ה"מ לר"מ דקניס, אבל לרבנן כשר.
- לר' יוחנן - פסול גם לרבנן, גזירה שמא יגבה בו מזמן ראשון.
- תוס': והעדים שחתומים אינן פסולין; או משום דמיירי שיש עדים שהיו אנוסים מחמת נפשות.
- או משום דמיירי שאומרים טעינו בשנת המלך או בעיבורא.

- נתן שדה ומכרה לאחר בשטר - הקונה לא גבי ממשעבדי, להשטר לא ניתן להכתב כיון שכבר נתנה. גזל שדה ומכרה לאחר בשטר - הקונה גובה ממשעבדי, דחשיב ניתן להכתב כי הגזלן מחזר אחר הבעלים לקנותה י"א שלא יקראוהו גזלן וי"א לעמוד בנאמנותו.
- פוסקין על הפירות, דהיינו שקובעים שהמוכר יתן לו פירות בעתיד ואפי' אם יתייקרו;
  - א. רק אם יצא השער דיכול לקנותו כעת, או שיש למוכר עכשיו את הפירות.
  - ב. אפי' יצא שער כדורמוס (איטליז גדול), אבל לא שער השוק של עיירות, דאינו קבוע.
  - ג. היו חדשות נמכרות בג', לא יפסוק בד' עד שיהא השער שווה בכלום. וללקושות יכול לפסוק בג', משא"כ בעה"ב משום דילא ביה מילתא ללוות מלוקט.
- ומשום שהקונים פירות מבעה"ב רוצים דווקא פירות מעולים.
- ד. וכן מותר ללוות על שער שבשוק, לרש"י - דהיינו שלה מעות ופוסק על הפירות.
  - א. לה"ג - היינו הלוואת סאה בסאה.

עג

- נתן פירות שימכור לו במקום היוקר, והמקבל משתמש במעות עד זמן פלוני;
  - אחריות הדרך על הנותן - מותר (ואדם חשוב יחמיר), דמה שנמכר ביוקר של נותן הוא ואין כאן מלוא. תוס': ונותן למקבל שכר עמלו ומזונו, דאל"כ הרי טורח לו בשכר הלוואה.
  - אחריות הדרך על המקבל - אסור, דהוי מלוא גביה ומה שנותן לפי מקום היוקר הוי ריבית.
- מותר ללוות סאה ע"מ לתת סאה במקום היוקר - אם יש לו שם עכשיו.
- נותן במקום היוקר מעות לחמרים שיתנו לו פירות לזמן פלוני כשער מקום הזול, ואין חשש ריבית;
  - לרב פפא: לרש"י - דשכרם הוא שע"י המעות ניכרים סוחרים ומקיפים להם.
  - לר"ח - שפעמים כשהולך למקום הזול עולה המחיר במקומו והנותן מעדכן את החמר.
- לרב אחא: דשכרם הוא שבני מקום הזול כשומעים שאינם מרויחים מוזילים להם כדי שימשיכו לקנות. ואיכא בינייהו תגר חדש, דאין מוזילים לו שאין מאמינים לו שנותן בזול.
  - א. ה"מ בסתם ארם, אבל ארם חשוב לא.
  - ב. ה"מ בתבואה, אבל בגרוטאות (שאר פרגמטיא) אסור, דלא שכח לקנותן ומי שמוכר לו היום לא ימכור לו מחר ולא שייך הטעמים דלעיל.
  - ג. לרש"י - הוי אפי' אחריות הדרך בהליכה ובחזרה על החמרים.
- לתוס' - בכה"ג אסור, אלא מיירי שאחריות הדרך בחזרה עם התבואה על הנותן, דבשכר הלוואה של הליכה היו טורחין להם בחזרה.
- פרדיסא, דהיינו שמשלם בזול על פירות הכרם קודם שהגיעו לביכור (לאחר שהן בוסר) ומקבלן כשהן יין;
  - לרב - אסור דמיחזי כריבית, דבשביל שמקדים מעותיו מקבל בזול.
  - לשמואל - מותר, דפעמים שיש תיוהא (קלקול) בכרם וכגון ברד או גשמים, ומפסיד הכל.
- ומודה רב בתורי, לרש"י - מקום שבוצרין כרמים בשוורים, דנתקלים השוורים בשורשים והפסדן רב.
  - לר"ח - במוכר ולדות (עגלים) שיוולדו בשנה זו, דמפילות הרבה והפסדן רב.
- ומודה שמואל בשיבשא, לרש"י - שמלוא תבואה לאיריס לזרוע ומחזיר לו בגורן תבואה חדשה (סאה בסאה).
  - לר"ח - שמשלם בזול על זמורות לקבלם בזמירה, דבזמורות ליכא תיוהא כפריי.
- ושיבשא מותר אם הנותן מסייע מעט בחריש ובקציר, דקונה גוף הקרקע ואינו הלוואה.
- נכרי שמשכן ביתו לישראל ואח"כ מכרה הנכרי לישראל אחר (שיכול למכור מה שיתר על החוב ותוס') - כיון שהקונה בא מכח נכרי ינהג כדיניהם ולא יגבה דמי שכירות כל עוד הנכרי לא פרע את החוב, ואע"ג שבדיננו לאחר שנה (דסתם משכנתא) משלם שכירות כדי שלא יהיה ריבית.
- לפרוע למלוא יותר מהחוב - מותר, דהוי מתנה בעלמא ולא בשכר ההלוואה.
  - ואם מזכיר בשכר ההלוואה - אסור, דהוי ריבית מאוחרת.
- תוס': דר בחצר המלוא - אסור (לדור בחינם), אף שאינו מזכיר ההלוואה, כיון שעדיין חייב לו.
- מותר להשתעבד בישראל שאינו נוהג כשורה, דרש"י "לעולם בהם תעבודו ובאחיכם..."

- שלח את חבריו לקנות לו יין בזמן הבציר ופשע ולא קנה ועכשיו כבר א"א לקנות בזול (שירון קונין כד);
לרב חמא - ביין סתם חייב לשלם לו את ההפסד, אבל ביין זה פטור דשמא לא ימכרו לו.
לרב אשי - אפי' ביין סתם פטור, דכיון שלא קנו הוי אסמכתא, דלא בידו שימכרו לו.

עד

- תוס': אין בידו כלל - כגון משחק בקוביא - לא הוי אסמכתא, דלא סמך אמירי ויודע שאפשר שיפסיד וגמר ומקני. ואפי' גזים, דאדעתא דהכי עבדי כדי שאחד יריוח.
 בידו ולא בידו - וכגון שליח לקנות יין דהכא - הוי אסמכתא, דבידו לקנות ואין בידו שימכרו לו.
 בידו מכל וכל - וכגון אם אוכיר ולא אעביד - לא הוי אסמכתא, אא"כ גזים ואמר אשלם אלפא זוזי.
 • סיטומתא (חותם שעושין לקונה חביות, ועוד לא משך); לרב חביבא - קונה ממש.
לרבנן - קונה לענין מי שפרע. « וכן הלכה, חוץ ממקום שנהגו שקונה ממש.
- לא יצא השער, פוסקים על הפירות אם יש למוכר;
לרב - ואפי' מחוסר ב' מלאכות, אבל מחוסר ג' כאין לו דמי.
לשמאל - ואפי' מחוסר מאה מלאכות בידי אדם, אבל מחוסר מלאכה א' בידי שמים כאין לו דמי.
 • פוסקים על הזבל; לתנא קמא - כל ימות השנה, ואפי' אין לו דיש לאחרים.
לר' יוסי - רק אם יש למוכר זבל באשפות.
לחכמים - בימות החמה אפי' אין לו דיש לאחרים, ובימות הגשמים בעי' יש לו.
 • משלם עכשיו על פירות ופוסק שיתן כשיוזלו המחירים (לפי "שער הגבוה", דהיינו שהרבה נמכר בזול). ואם לא פסק; לתנא קמא - מקבל כשעת היוקר, ואם חוזר בו (כשהזול) איכא מי שפרע. וחוזר בו אפי' לר"ש דבעלמא לוקח אינו חוזר, הכא חוזר כיון שהזולו. « וכן הלכה.
לר' יהודה - יכול לומר תן לי כשער הזול או תן מעותי, דסתמ' כפוסק על שער הזול ואין מי שפרע. ומודה ת"ק בקונה ששלח שליח, שאם חוזר בו הקונה אין מי שפרע, דאומר שהיה לשליח לפסוק על שער הזול דלתיקוני שדרתיך ולא לעיוותי.
 • מותר לבעה"ב לתת לאריסו חטיין לזרוע ע"מ שיחזיר לו חטיין, ובלבד שיתן לו כשיכול לסלקו, דכיון שעדיין לא התחיל אריסותו ירד ע"מ ששכר אריסותו יהיה בקיוזו החטיין שלוח ואין איסור סאה בסאה. במקום שהאריס נותן הזרע - יכול לסלקו כל עוד לא זרע, ואפי' כבר חרשה וכדו'. במקום שבעה"ב נותן הזרע - ושינה מהמנהג והטיל על האריס - כשהתחיל לעבוד א"א לסלקו.

עז

- לזה כור חטיין וקצץ דמים - בין הזולו בין הוקרו נותן דמיהם.
 לא קצץ - הזולו נותן חטיין, הוקרו נותן דמיהם.
 • סאה בסאה; להלל - אסור אפי' יש לו וא"ל הלוני עד שיבוא בנו או עד שאמצא מפתח.
לרבנן - מותר, לרב הונא - ולוה רק כנגד מה שיש לו.
לר' יצחק - אפי' יש לו כל שהוא לוה כמה שרוצה. « וכן הלכה (תוס').

- בני חבורה המקפידין זע"ז (שמקפידין להלוות זא"ז במדה במשקל ובמנין);
א. עוברין (בשבת ויו"ט) משום מדה. לפי' א' בתוס' - דאסור להזכיר שום מדה.
לפי' ב' בתוס' - אסור להם לומר מלא כלי זה אפי' בלא הכרות מדה.
- ב. ועוברין משום משקל. לפי' א' בתוס' - דמתוך שמקפידים שוקלים במאזנים ואסור.
לפי' ב' בתוס' - אסור להם אפי' ביד, דמדוקדים הרבה.
- ג. ועוברין משום מנין. תוס': לר"ח - כגון שאמר לקחת כ' אגוזים וא"ל גם אני אקח כ'.
א"נ - שאמר אמנה האגוזים שאתה נוטל ואטול כן גם אני.
לבה"ג - שאסור להזכיר סכום מנין, דהיינו שלקח י' ועכשיו עוד י' וא"ל סך הכל לקחתי כ'.
- ד. ועוברין משום הלואה, דאסור לקחת בלשון הלואה שמא יכתוב.
ה. להלל, עוברין משום ריבית, דאסור אפי' ללות ככר ולהחזיר ככר אא"כ עשהו דמים.
ולרבנן מותר; לרש"י - דלא החמירו כ"כ באיסור סאה בסאה.
לתוס' - או כי מחלי על דבר מועט ונותנין שלא בתורת ריבית.
תוס': וסתם בני אדם מקפידים הם, חוץ מטבח שאינו מקפיד אצל הרגיל ליקח ממנו.
- ת"ח מותרים ללוות זמ"ז בריבית, דידיעי דאסור ומתנה יהבי אהדרי. תוס': ודוקא דבר מועט.
- לרב יהודה - מותר להלוות בניו ובני ביתו בריבית להטעימן טעם ריבית, שידעו כמה מצטער הלוח.
« להלכה - אסור, דאתי למסרך.
- אסור משום ריבית; ריבית במלאכה כנגד מלאכה, ריבית מוקדמת, ריבית מאוחרת, ריבית דברים.
• המלוה בריבית - עובר משום ה' לאוין, על ששם ונותן ולוקח ונושה ונותן מכשול.
הלוח - עובר משום ג', דכתי' ב"פ לא תשיך ועל שנותן מכשול.
ערב ועדים - עוברים רק משום "לא תשימון". תוס': ואם אינו מלוה בלא ערב ועדים עוברים גם אלפני עיור. ולחכמים, אף הסופר עובר.
- ג' צועקין בב"ד של מטה ואינן נענין, שהם גרמו לעצמן:
א. המלוה מעותיו בלא עדים.
ב. הקונה אדון לעצמו; ו"א שתולה נכסיו בנכרי. ואח"כ הנכרי תובעו.
ו"א שכותב נכסיו לבניו בחייו.
ו"א שביש ליה בעיר זו ואינו הולך לעיר אחרת.
- ג. מי שאשתו מושלת עליו.

פרק שישי - השוכר את האומנין

- תוס': אומן - בין שכיר ובין קבלן. פועל - דוקא שכיר יום.

עו

- הטעו זה את זה - אין להם אלא תרעומת;
ו"א דמיירי שבעה"ב אמר לתת להם ג' והשליח אמר להם ד' ואמר שכרם על בעה"ב;
או שמדובר שיש נשכרים בג' ויש בד' ויש להם תרעומת שאם ידעו שיקבלו ג' לא היו נשכרים.
או שמדובר בפועל שהוא בעל הבית ולא מסכים לעבוד בפחות מד'.
או שמדובר בפועלים שטוענים שעשו עבודה טובה יותר כדי לקבלם.
- ו"א דמיירי שבעה"ב אמר ד' והשליח אמר ג', דנותן ג', ויש תרעומת משום "אל תמנע טוב מבעליו".
ו"א דכוונת המשנה שחזרו בהם פועלין או בעה"ב, קודם שהתחילו במלאכה. תוס': ובעה"ב פטור אפי' למאן דראין דינא דגרמי, דמיירי כשימצאו עוד להשתכר ורק יש להם טורח בחיפוש.

- אמרו פועלים 'כמו שאמר בעל הבית':
אמר בעה"ב בג' ושליח בד' - אם אמר להם שכרכם עלי - השליח נותן ד', דדעתייהו אעילוויא.
אמר שכרכם על בעה"ב - נותן ג' ויש להם עליו תרעומת.
אמר בעה"ב בד' ושליח בג' - ספק, האם סומכין על דברי השליח ויטלו ג', או לא ויטלו ד'.
- שליח גט שהפך ממה שאמרה לו, והבעל אומר 'הילך כמו שאמרה';
אשתך אמרה לי התקבל - אינה מגורשת, ואפי' הגיע גט לידה (הולכה), דעקר שליח לשליחותיה.
תוס': ועילויה דבעל היינו מה שאמרה האשה לשליח, דרוצה לגרשה.
אשתך אמרה לי הבא - ספק, האם סומך על דברי השליח ומגורשת כשיגיע לידה (הולכה), או לא ומגורשת מיד (שעשתה שליח קבלה), ולא עקר עצמו דהבאה יש בה יותר טורח.
- חזר בעה"ב - ידו על התחתונה, שאם הוזלו פועלים ישלים להם את הפרש.
תוס': ומ"מ אם הוקרו לא יתן להם יותר ממה שסיכמו, דלא מפסדין בחזרתו (אלא מרוויחים).
חזרו פועלים - לרבנן - יד בעה"ב על התחתונה, דפועל ראשי לחזור, ד"עבדי הם" ולא עבדים לעבדים.
לר' דוסא - יד פועל על התחתונה, שאם הוקרו נותן להם קצת כדי שיוכל להשלים את העבודה, ואם הוזלו נותן להם כפי שסיכמו. « וכן הלכה (עז) ».
- וה"מ בחזר או חזרו בהם לאחר שהתחילו במלאכה, אבל קודם שהתחילו, אין להם אלא תרעומת כדלעיל.
וה"מ בחזרו בדבר שאין אכוד, אבל בדבר האכוד ואין שם פועלים אחרים לשכור - שוכר עליהן או מטען.
• שכרם לחרוש וירד גשם;
סיירא לארעא מאורתא - דהיינו שראו את הקרקע מראש - ההפסד עליהם, דמזלייהו גרם.
לא סיירא לארעא - ההפסד עליו (ויתן להם כפועל בטל), דאיבעי ליה להודיע (ומי יימר דהך שדה שכרם).

עז

- שכרם להשקות וירד גשם; ההפסד של הפועלים.
תוס': לתי' א' - ומיירי דוקא בסיירא לארעא וכדלעיל בשכרן לחרוש.
לתי' ב' - הפסידו אפי' בלא סיירא, שרוב השדות מתמלאות ע"י גשם.
בא נהר; ההפסד של בעה"ב, דהיה לו להודיעם (ואפי' הם בני אותה עיר ותוס').
- תוס': אריס שהתנו עמו שישקה יותר ויקבל יותר בשכרו, וירד גשם;
לרב יוסף - לא מקבל יותר בשכרו, כפועל.
לרבה - מקבל, על הספק שלא ירד גשם משא"כ פועל שמקבל לפי מה שעשה בלבד. « וכן הלכה.
שכרם לדלות מהנהר ופסק; אין רגיל לפסוק - הוי מכת מדינה ואין משלם שכרם.
רגיל לפסוק - בני אותה עיר - מפסידים, שהיה להם לידע.
בני עיר אחרת - יתן שכרם.
תוס': ובבא נהר דלעיל אין לחלק בזה, שבא לשרהו ואין לבני העיר לידע ענין שדהו, וסתמא רגיל לבוא.
- אם גמרו מלאכתן באמצע היום - יכול לתת להם מלאכה אחרת, אך לא יותר קשה.
ואם אין לו, יתן שכרם כפועל בטל.
באכלושי דמחזוא (דאי לא עבדי חלשי) - אם אין לו, יתן להם שכרם שלם.
- לר' דוסא; לתי' א - בין בשכירות בקבלנות יד פועל על התחתונה. ורב ס"ל הכי בקבלן ולא בפועל.
לתי' ב' - ר' דוסא איירי בקבלנות, דפועל רחמנא אקיל גביה דעבדי הם ולא עבדים לעבדים.
• מכר שדהו באלף זוז ונתן לו מהם מאתיים וחזר בו מוכר - הלוקח יכול לבקש קרקע שווה מאתיים;
לרנב"י - מעידית שבקרקע שמכר לו. וכשהלוקח חזר יטול מזיבורית שבה. דקנסו את החזר.
לרב אחא - מעידית שבכל נכסיו, דהוי כניזק כיון שהוצרך למכור נכסיו בזול לקנות קרקע גדולה כזו.
• קונה שנתן ערבון למוכר, ולא נתנו בתורת פרעון וכגון שאמר 'ערבוני יקון' (יקנה הכל, ואינו שוה כזו), אלא בתורת קנס אם יחזור בו - תלוי במחלוקת; אם אסמכתא קניא מהני, ואי לא קניא קונה רק כנגד הערבון.
• קונה ששילם חלק (או שנתן ערבון בתורת פרעון), אי עייל ונפיק אזוזי דהיינו שהמוכר מחזר אחר הלוקח לפרוע - לא קנה, דגלי דעתיה דוזי אנסוהו למכור וברעתו למכור רק אם יקבל הכל.
ואפי' נשאר זוז אחד לפרוע.
תוס': ואפי' משך.

- משכח"ל דקנה אפי' בעייל, אַם מכר שדהו מפני רעתה. והאי דעייל, דממהר לגבות שלא יחזור הלוקח. אַו שכתב לו שהשאר בתורת חוב. תוס': או שאמר את זה בשעת המשיכה.

ע"ה

- נשכרו לדבר האבד ועשו קצת - שוכר עליהן עד כדי שכרן (ולא ישלם להם מה שעשו).
- באת חבילה (כלי עבודתם) לידו - יכול לשכור כפי ערך החבילה. תוס': וקמ"ל; אַו דאינו אסמכתא. אַו דשוכר יותר משכרן.
- שכר חמור להוליכה בהר והוליכה בבקעה או להיפך - חייב; אַו כי הוחלקה בהר (אבל בבקעה פטור) או כי הוחמה בבקעה (אבל בהר פטור). אַו כי מתה מחמת אויר, לרש"י - דיש לתלות את מותה בשינוי האויר. לתוס' - מיירי שידוע שהאויר שם היה משונה, וכגון שלג או גשם. אַו כי מתה מחמת עייפות (אובצנא), דיש לתלות שהעייפות נגרמה ע"י אויר הבקעה או טורח דהר. אַו כי הכישה נחש. לר"י - והוי כמ"ד תחילתו בפשיעה (משום חימום או החלקה) וסופו באונס חייב. לתוס' - דפעמים מצויים נחשים בהר מבקעה או איפכא. אַו דהוי כר"מ שכל המעביר על דעת בעל הבית נקרא גזלן.
- תוס': הניח עדרו ובא ארי ודרס, למ"ד תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב - חייב; לתוס' - דהאונס מחמת הפשיעה, דשמא היה מוליכן למקור"א או היה מתקיים בו "גם את הארי וגו'". לר"ף - דהוי כאב"י, דלאב"י מ"ד חייב מחייב בכל ענין. ולתוס' לאב"י חייב רק כשיש שינוי אויר.
- תוס': שינה מבקעה להר (או להיפך); לר"י - הוי פשיעה משום החלקה (או חימום). ובהוחמה פטור אפי' למ"ד תחילתו בפשיעה חייב, כי אין האונס בא מחמת הפשיעה. אבל אם מתה כדרכה, לאב"י חייב, דיש לתלות בשינוי אויר. לתוס' - לא חשיב פשיעה, שיכול ליהדר שלא תחליק או תתחמם. וכמתה כדרכה פטור לכו"ע.
- מגבת פורים - לת"ק - גבאי - אסור לשנות לצדקה אחרת, וקונה עגלים ושושט והמותר יפול לצדקה. עני - אסור לו לקנות דבר אחר, אא"כ התנה במעמד אנשי העיר. לרשב"ג - מותר להן לעשות בהן כרצונן, דהנותן לא מקפיד במה שאינו חסר. בעה"ב שנתן - לר"מ, אם נתן לעני סלע ליקח חלוק לא יקח טלית, דמשנה מדעת בעל הבית. תוס': צדקה - מותר לשנותה לצדקה אחרת, ואפי' בא ליד גבאי.
- השוכר חמור ונטלוה באנגריה (לעבודת המלך); לרב: באנגריה שאינה חוזרת - חייב להעמיד לו חמור אחר, דהוי כמתה. באנגריה חוזרת - פטור.
- לשמואל: נטלוה בדרך הילוכה (לרש"י - שהולך לאותה דרך. לתוס' - שלא מחפשים בבתים אלא רק בדרך) - פטור. לא בדרך הילוכה (לרש"י - שהולכים בדרך אחרת. לתוס' - שמחפשים בבתים) - חייב.
- תוס': לשמואל חייב אפי' בחוזרת, דמתעכב ממלאכתו, משא"כ בהבריקה וכדו' שעוברת לאט. אבל לרב בשביל כל איחור פטור, דיעשה מלאכתו כשתחזור.

ע"מ

- שכר חמור והבריקה (י"א חולי בעין, וי"א תולעים ברגל) - א"ל הרי שלך לפניך, דעדיין ראויה למשואי. שכר לרכוב עליה או לישא כלי זכוכית והבריקה - חייב להעמיד לו חמור, שמא תפול בגשר או בפחתים.
- מתה בחצי הדרך - אם אין בדמיו ליקח חמור אחר - לשמואל - ישכור בדמיו. לרב - לא ישכור דלא מכלינן קרנא. אין בדמיו ליקח או לשכור - ישלם על חצי דרך, אפי' אם לא שכיח לאגורי כאן.
- מתה בבית בעלים - יתן לו חמור אחר, דהיינו שימכור את הנבילה ויוסיף כסף ויקנה חמור אחר. וה"מ בשכר חמור זה, אבל בחמור סתם חייב להעמיד לו חמור אחר.
- תוס': וה"מ בחמור, אבל ב'בית זה' ונפל - הפסיד השוכר, דאינו עומד להמכר אלא להוסיף עליו ולחזור ולבנותו, וגם לא קיבל עליו להוסיף יציאה בבית זה אלא השכירו כמו שהוא.

- תוס': הא דמשלם על חצי דרך, או דמיירי שימצא כאן לשכור בטפי פורתא. או דמיירי שיוכל כאן למכור סחורתו.
- משכן אילן למלוה ויבש האילן - אין לכלות לגמרי הקרן (קרן אילן הלוח, וקרן פרעון המלוה מהפירות), אלא יקנו בו קרקע. לרב - דלא מכלינן קרנא כלל - מיירי בזמן שאין היובל נהגה שהקרקע לא חוזרת לבעליה. לשמואל - אין כאן כילוי לגמרי, דאפשר שלפני היובל יגמר הזמן או שיפדה אותה.
- שכר ספינה וטבעה בחצי הדרך;
  - בספינה זו ויין סתם - לא יתן שכרה, ואם נתן יטול (חזרה).
  - בספינה סתם ויין זה - גם אם לא נתן יתן. תוס': ובחצי שלא הלך, לריב"ן - יתן לו כפועל בטל.
  - לריב"ם - לא יתן כלום.
- בספינה סתם ויין סתם - יתן מחצה. תוס': יש להסתפק אם חצי ממה שכבר הלך או מהכל.
  - בספינה זו ויין זה - גם אם הכל נתן לא יטול (חזרה), ואם לא נתן לא יתן, דיד תובע על התחוננה.
  - תוס': כל אונס שלא היה לבעה"ב לידע יותר מהפועל - הפועל אינו נוטל שכר אפי' כפועל בטל. ולריב"ן דלעיל, חוץ מפועל שהפסיד, וכגון טבעה דלעיל שהפסיד ספינתו ונטל שכר.
  - שכר ספינה ופרק בחצי הדרך; אם מוצא להשכיר כאן - פטור. ואם כשהוציא עשה ריעוע בספינה חייב.
  - אם אין מוצא להשכיר כאן - חייב לשלם לו הכל. תוס': כפועל בטל.
  - שוכר שפרק בחצי הדרך באופן של 'פרקה לטועניה בגויה' - יש לו תרעומת ופטור;
    - לרש"י - היינו שהוסיף משא. ויש לו תרעומת דצריך לקנות חבלים ארוכים יותר כדי להפליג לעומק, אן משום שינוי דעת שהיה סבור לילך מהר יותר.
    - לר"ח - היינו שמכר הסחורה שבה. ויש לו תרעומת שצריך חבלים להוציא כלים של ראשון ולהכניס של שני, אן משום שינוי דעת שהשני יכול להיות אדם קשה.
  - לריב"ם - מיירי במוצא להשכיר, ואין ריעוע דמעביר מעט מעט. ויש לו תרעומת אם ירבה במשא דצריך חבלים חזקים ובכיתו היה קונה בזול, אן משום שינוי דעת שלא הורגל עם אחר. שוכר חמור, כששכח לקנות אוכל - בין שוכר ובין חמר לא יניחו עליו יותר ממזונות של יום אחד. כשלא שכח כלל - שניהם מניחים כמה שצריך.
  - כששכח לטרוח ולקנות - חמר מניח ליום אחד ושוכר לכל הדרך, דזה דרכו לטרוח וזה לא. שכר את החמור לרכב עליו איש - לא תרכב עליו אשה.
  - אשה - ירכב איש. ותרכב אשה אפי' מעוברת שהיא מינקת.
  - מינקת עם וולד ומעוברת, לגי' שלנו - מעוברת שוקלת פחות (ונפק"מ למקח וממכר).
  - לגי' ר"ת - מינקת עם וולד שוקלת פחות, דחי נושא את עצמו.

פ

- פועלים שחרשו ונשבר הקנקן (יתד המחרישה); לרב פפא - המחזיק במרדע משלם, שבו מכוונים הפרה.
- לרב שישא ב"ר אידי - המחזיק בקנקן משלם. « וכן הלכה. ואם המקום מוחזק באבנים שניהם משלמים, לרש"י - מספק מי שברו.
- לתוס' - דשניהם פשעו שהיה להם להזהר ולהזהיר.
- ואם שכר לחרוש בבקעה וחרש בהר - חייב. תוס': דמיירי שהמשכיר שכר את הפועלים וא"א לחייבם.
- מכר פרה או שפחה ויש בה מום: סנפו בין מומין שאין בה - הוי מקח טעות.
- היו בה כל המומין - אין זה מקח טעות.
- אמר לו מום זה ועוד מומין - כיון שהדגישו לא הוי מקח טעות.
- תוס': סנפו עם מום אחד שאין בה - לא הוי מקח טעות.
- תוס': סימפון (מקח טעות) בעבדים ליכא; לרש"י - דסבר וקיבל.
- לר"ת - דיש קול וליכא למיחש להכי.
- הוסיף על משאו ומת; גמל - בסאה חייב. ובכולם תוספת משא הוא אחד משלושים.
- חמור - בג' קבין חייב.
- ספינה - בקטנה לתך, בסתם ספינה כור, ובגדולה ג' כורין.

- הוסיף ממין אחר שמשקלו פחות: לאביי - שיעורו כמו במינו, שהנפח קשה כמשאוי.
- לרבא - בתר משקל אזלינן ואינו חייב אא"כ השווה משקל השעורין למשקל החיטין שאז הנפח נוסף על זה.
- מודו כו"ע במחיקתא; לגאונים - דהיינו שעורין שהתליעו. תוס': דהוי כשכרו להביא ברזל והביא נוצה.
- לרש"י - לאביי תמיד נפח כמשאוי. אלא פי' מחוקות ונמצא שלא נוסף ג' קבין.
- אדם - קב הוי תוספת על משאו, דמשא אדם בינוני ל' קב (חמש סאין). הוסיף עליו קב וניזוק:
- לאביי - חייב רק אם חבטו לאלתר, דאל"כ פטור שהיה לו לשומטו דבן דעת הוא.
- לרבא - פטור כנ"ל, וקב הוא לענין שצריך ליתן לו תוספת שחר.
- לרב אשי - חייב, כי הפועל סבור שהולשה בעלמא אחזתו.
- אומן שמקבל בביתו הוי ש"ש, לתי' א' - משום שנהנה שתופס את שכרו בידו.
- לתי' ב' - כמ"ד שוכר כש"ש, דטעמו משום דנהנה.

פא

- אומן שאמר לבעה"ב טול שלך והבא מעות - הוי ש"ח.
- הבא מעות וטול את שלך - הוי ש"ש.
- גמרתיו - הוי ש"ח. תוס': ולא מיחייב משום דתפיס ליה אאגריה, דבעי' תרתי, שמשכר ותפיס ליה אאגריה.
- שואל ששלח החפץ למשאיל - חייב באונסין עד שיגיע לידו, אא"כ אמר לו המשאיל לשלוח.
- שלח אחר גמר ימי שאילתו - פטור מדין שואל. ונפשט שחייב כש"ש הואיל ונהנה מהנה, וכן בלוקח מהאומן כלים לשלוח לבית חמיו ולא קיבלו, דבחזירתו הוי ש"ש דנהנה.
- אמר לחבירו שמור לי ואשמור לך - הוי שמירה בבעלים, ופטור מגניבה ואבידה, ובפשיעה פליגי.
- שמור לי היום ואשמור לך למחר - הוי שומר שחר.
- השאילני היום ואשאילך למחר - לא הוי שואל אלא ש"ש, דאין כל ההנאה שלו.
- מיגו במקום אנן סהדי: לרבא - אזלינן בתריה.
- לאביי - לא אזלינן בתריה, דהוי כמיגו במקום עדים.
- שמור לי ואמר לו הנח לפני - שומר חינם.
- הנח לפניך - לא הוי שומר כלל.
- הנח סתמא - ספק אי הוי שומר חינם.
- הכניס שור לחצר בעה"ב ברשות; לרבנן - הוי ש"ח, דחצר היא מקום המיועד לשמירה.
- לרבי - לא הוי שומר, וביקש רשות להכנס ולא שישמור לו.
- נתן משכון בשעת ההלואה ואבד: לר' עקיבא - הוי ש"ש. ואי פליגי בדשמואל דלקמן, יפסיד כל החוב.
- לר' אליעזר - הוי ש"ח.
- לכו"ע הוי ש"ש: א. בהלוהו פירות, דדרך פירות להרקיב.
- ב. בשוה המשכון כנגד כל החוב (לרש"י, לצד לקמן דפליגי בדשמואל).
- ג. במשכנו שלא בשעת ההלואה (ע"י שליה ב"ד), דכתי' "ולך תהיה צדקה" דקונה משכון.
- ד. במלוה בשטר, לרש"י - דודאי נטל את המשכון לגוביינא (ואפי' בשעת ההלואה).
- לתוס' - דמסתמא לא משכנו בשעת ההלואה. ולא דוקא בשטר.
- תוס': משכון אפי' בשעת ההלואה, אלים שיעבוריה ליחשב כגבוי לענין שמיטה, וכמיוחד לאחר לענין כל מצא, מכיון ששלא בשעת ההלואה קני ליה מדר' יצחק דרריש "ולך תהיה צדקה".

פב

- לשמואל, אם הניח משכון ואבד, אפי' שוה פחות מהחוב - איבד את כל החוב.
- תוס': ורב פליג. « לר"ח - אין הלכה כשמואל, שהגמ' כאן דוחה ואומרת 'דכו"ע לית להו דשמואל'. לתוס' - הלכה כשמואל, דהלכתא כשמואל בדיני. וכי ר' יוחנן גם סובר כן.
- לרש"י בשבועות - שמואל מיירי בדלא פירש מידי, אבל כשפירש שלא יאבד הכל לא.
- לר"ת ור"ח - שמואל מיירי דוקא שפירש שיאבד הכל, אבל בדלא פירש לא.

- פלוגתייהו דר"א ור"ע במשכון אי הוי ש"ח או ש"ש;
אן בדשמואל, דס"ל דבאבד המשכון אבדו כל מעותיו, לרש"י - ובמשכון ששוה כל החוב לכו"ע ש"ש.
לתוס' - פליגי גם בזה.
- אן בשומר ואיכא מצוה במה שהלוהו.
אן במלוה צריך למשכון (לרש"י - שצריך להשתמש בו. לר"ח - שיהיה לו מהיכן ליפרע), אי אפ"ה הוי מצוה והוי ש"ש או להנאתו מתכוין והוי ש"ח.
- משכון שלא בשעת הלוואה; לרש"י - קונה אותו אף להתחייב באונסין.
לתוס' - חייב רק בגניבה ואבידה, והוי ש"ש בהנאה שיכול לקדש בו אשה.
- תוס': ש"ש אינו עובר עליו בכל ימצא, דלא מיקרי חמצו, חוץ מש"ש דמשכון כדלעיל.
- מעביר חבית ממקום למקום ונתקל ושברה;
לר' מאיר: לר' אלעזר - פליגי תנאי אליבא דר"מ, האם נתקל לאו פושע ובין ש"ש ובין ש"ח פטור בשבועה שלא פשע, או שנתקל פושע וחייבים.
- לר' יוחנן - נתקל פושע, ותקנו שפטורים בשבועה שלא שבר כוונה, כדי שישכימו להעביר חביות.
- לר' יהודה: נתקל הוי כעין גניבה, וש"ש חייב וש"ח ישבע.
- לר' אלעזר: כר' יהודה, ומ"מ אינו נפטר בשבועה אם נתקל שלא במקום מדרון, והוי פושע.
- ואם הוא במקום שעדים מצויין, דצריך דוקא עדים לראיה, כאיסי, שנא' "אין רואה". « והלכה כאיסי.
- תוס': אדם המזיק חייב באונס כעין אבידה - כגון רוח שאינה מצויה.
- ופטור באונס כעין גניבה - כגון נתקל, ואפי' למ"ד (לענין שומרים) דלאו פושע הוא.

פג

- פועלים ששברו חבית ואין להם כסף, לפנים משורת הדין - לא יחייב אותם דכתי' "למען תלך בדרך טובים", וישלם שכרם דכתי' "אורחות צדיקים תשמור".

פרק שביעי - השוכר את הפועלים

- שכר פועלים סתמא - הכל כמנהג המדינה בין לענין להשכים בין לאוכל ואפי' אם הוסיף על שכרם.
תוס': ואם התנה מעיקרא, הכל לפי תנאו.
- כל עוד הפועלים לא התחילו במלאכה - יכול בעה"ב לחזור בו, דבכרים אין בהם משום מחוסרי אמנה.
- פועל בכניסתו משלו, ביציאתו משל בעה"ב. דמוכח בפסוק שצריך להתחיל בנץ ולסיים בצאה"כ.
לרש"י - בכניסתו לעיר (שלו בחזרה) יוותר משלו. וביציאתו היינו בבוקר למלאכתו.
- לתוס' - שהחזרה לביתו תהיה מהזמן שלו, וביציאתו תהיה ההליכה מהזמן של בעה"ב.
- לר"ח - בכניסתו למלאכתו יוצא קודם הנץ, וביציאתו יוצא לפני צאה"כ. דשינוי העולם מדין הפסוק.
וה"מ; או בעיר חדשה, ובנקוטאי, שהתלקטו ממקומות הרבה, שאין מנהג אחד.
- או כשאמר לו ששוכרו כפועל דאורייתא.
- בא על נערה המאורסה בסקילה, וכל הנסקלין נתלין.

פר

- תוס': הפוגע באשה שעולה מטבילתה אוחזתו רוח זנונים, או דוקא כשפוגע ולא כשיושב בקביעות.
אן דוקא כשהיא ערומה.
- בזרעו של יוסף לא שולט עין הרע; או מדכתי' "בן פורת יוסף בן פורת עלי עין" וקרינן עולי עין.
אן מדכתי' "וידגו לרוב בקרב הארץ" כדגים שאין העין שולטת בהן.

- קרו לריש לקיש 'רבי' (קודם שפגש בר' יוחנן), לרש"י - רבן של ליסטים.
- לתוס' - שהיה ת"ח לפני שהיה ליסטים.
- סכין מקבלת טומאה; לר' יוחנן - משיצרף בכבשן.
- לריש לקיש - משיצחצה במים.
- תוס': וה"מ סכין חדשה, אבל ישנה שנעשית חלודה: סיף - משישופנו. סכין - משישחזנה.

פה

- אמר רבי: שלושה ענוותנים הן: רשב"ג - שקרא לעצמו שועל ולרשב"י בנו ארי.
- בני בתירא - שהביאו נשיאותם להלל.
- יונתן בן שאול - שאמר לדוד שימלוד.
- יסוריו של רבי (בן רשב"ג) ע"י מעשה באו (שאמר לעגל הנשחט לכך נוצרת) וע"י מעשה הלכו (שריחם על בני חולה ששפחתו טאטאה). ועדיפי יסוריו של ר' אלעזר (בן רשב"י) שמאהבה באו ומאהבה הלכו.
- ר' אלעזר - בשנות יסוריו לא מת אדם קודם זמנו.
- רבי - בשנות יסוריו לא איצטריך עלמא למיטרא.
- רב יוסף - התענה וזכה שלא תפסק תורה מזרעו.
- ר' זירא - התענה על ג' דברים: א. לשכוח גמרת בבל.
- ב. שלא ימות ר' אלעזר ויפול עליו צרכי הציבור.
- ג. שלא ישלט בו אש הגיהנם.
- ריש לקיש - הוה מציין מערתא דרבנן, שלא יכשלו כהנים ע"י הצדיקים.
- ר' חייא - סידר את התוספתא.
- שמואל - היה בקי בסוד העיבור, ולכן נקרא שמואל ירחינאה. והיה הרופא של רבי.
- אסתירא בלגינא קיש קריא, לרש"י - כי הוא סלע אחד, אבל אם מלא סלעים לא היה משמיע קול.
- לתוס' - כי מונח בלגין, אבל אם היה בארנק לא היה משמיע קול.
- תוס': עיקר הברכה; לר"ת - בתחילתה, חוץ ממחיה המתים דאינה אלא ע"י טל.
- לתוס' - בחתימתה, חוץ ממשיב הרוח שאינו בחתימה.

פו

- סוף תקופת התנאים - בחתימת המשנה, ע"י רבי ור' נתן.
- סוף תקופת האמוראים - בחתימת הגמרא, ע"י רב אשי ורבינא.
- שיער לבן שקדם לבהרת טהור. ספק אם קדם; לפי הקב"ה - טהור (לפי מה שכתוב בתורה).
- למתיבתא דרקיעא - טמא.
- תוס': אין מורדין לפני התיבה למי שקורא לאלפין עיינין, מיהו אם אי אפשר מורדין.
- פסק מוזנות במקום שנהוג ליתן מוזנות - ע"כ בא להוסיף הרבה, דאל"ה למה פסק.
- בסעודת שלמה היו ברבורים אבוסים; לרב - שאובסין אותן בעל כרחן.
- לשמואל - שאבוסים ועומדים מאליהם.
- לר' יוחנן - שלא הוכרחו לטרוח בגידול אפרוחין.
- לתלמוד בבלי - המלאכים לא אכלו אצל אברהם אלא רק נידמו כאוכלין.
- תוס': לאל"ה רבה - אכלו ממש מפני כבודו של אברהם.
- שלושה מלאכים באו לאברהם: מיכאל - לבשר לשרה שתלד, ואח"כ הציל את לוט ביחד עם גבריאל.
- רפאל - לרפא את אברהם.
- גבריאל - להפוך את סדום.
- תוס': אין מלאך אחד עושה שתי שליחות, אא"כ עושה כל שליחות במקום אחר (מיכאל, לגמ' דידן).
- ואא"כ בא לרפא ולהציל (רפאל, לפי המדרש), דהוי ענין אחר.

פז

- "ויאמרו אליו איה שרה", נקוד על איו; לרש"י - שידעו, ושאלו מדרך ארץ, דכל נקוד עוקרת התיבה. לתוס' - ששאלו גם אותה 'איו אברהם', דכל נקוד לדרשה.
- אסור לשאול אשה בשלומה. וע"י בעלה מותר, לרש"י - לשאול אותו 'מה שלום הגברת'.
- לתוס' - לשאול אותו 'איה פלונית'. אבל בשלומה אסור.
- אמר לפועלין פת קטנית - נפשט שצריך ליתן להם פת עשויה מקטנית. תוס': אף שאין רגילין בפת כזו. פת וקטנית - צריך ליתן להם גם פת וגם קטנית.
- פועל אוכל מן התורה;
  - א. ככל שגידולו מן הארץ, ד"חרמש" לרבות כל דבר חרמש (קטנית), ו"קומה" כל דבר קומה (אילנות).
  - ב. כשתולשין אותו (ולא מנכש וכדו'), דכתי' "ואל כליך לא תתן" בשעה שאתה נותן לכליו של בעה"ב.
  - ג. עד שתגמר מלאכתו למעשר או לחלה, דכתי' "דיש" (כדלקמן בדף פט).
- תוס': גזל עכו"ם; בבב"ק פליגי בהפקעת הלואה אם מותר או אסור, וגזל גומר לכו"ע אסור. בהמקב"ל איכא מ"ד דאפילו גזל שרי (לקמן בדף קיא:), חוץ מהיכא שיש בזה חילול ה'.
- "כי תבוא" - יליף ביאה ביאה מ"לא תבוא עליו השמש" דמיירי דוקא בפועל.
- "בכרם רעך" - למ"ד גזל עכו"ם אסור - "רעך" ולא עכו"ם, דבשל עכו"ם מותר לפועל לתת גם לכליו. למ"ד גזל עכו"ם מותר - אתי למעוטי פועל בכרם של הקדש.
- "ואכלת" - ולא מוצץ (היין וזרק החרצנים).
- "ענבים" - ולא ענבים ודבר אחר, וכגון מלח, כדי לאכול הרבה.
- "כנפשך" - שאין "לא תחסום" בפועל, ולא ילפי' בקו' משור שאין אתה מצווה להחיותו (דף פח).
- "שבעך" - ולא אכילה גסה.

פח

- טבל חייב במעשר (תוס': מדאורייתא, אבל מדרבנן לכו"ע חצר קובעת למעשר, ואפי' באינה משתמרת);
- לר' ינאי - משנכנס לבית, מ"בערתי הקדש מן הבית". ודוקא שנכנס דרך הפתח, דכתי' "בשעריך".
- לר' יוחנן - משנכנס בשער החצר, דכתי' "בשעריך". ובעי' חצר המשתמרת, דכתי' "בית".
- לת' א' - פליגי גם בחטיין ושעורין.
- לת' ב' - פליגי דוקא בזיתים וענבים, דחטיין ושעורין בני גורן נינהו דהיינו מירוח בכרי (וחייב אפי' בשדה).
- ודוקא בזיתים וענבים העומדין לאכילה. תוס': דאל"כ חייבים משעת דריכה דכתי' תירוש ויצהר.
- מקח; לרש"י - קובע גם כשלא נגמרה מלאכתו, דמקח מחשיב ליה כגמר מלאכה.
- לתוס' - קובע רק כשנגמרה מלאכתו.
- עץ שנופו נוטה לחצר (או לבית, לר' ינאי) - לוקח (כשאוכל לפחות שתיים [תוס']) חייב במעשר, דעיניו במקחו. בעה"ב פטור, דעיניו בתאנתו, לרש"י - דאזיל בתר עיקר העץ שהוא בחוץ.
- לתוס' - דמיירי שרוצה ללקוט הכל. וה"ה אם כל העץ עומד בחצר.
- "תבואת זרעך" ולא לוקח. וחייב מדרבנן. ופועל פטור אפי' מדרבנן.
- תוס': לר"ת - מה"ת פטור בלוקח לאחר מירוח, דקודם הרי היא אצל הלוקח "תבואת זרעך".
- לריב"ם - מה"ת פטור בלוקח קודם מירוח, דלאחר מירוח כבר נתחייב.
- ובלוקח מעכו"ם, לכו"ע; לקח קודם מירוח - חייב למ"ד אין קנין לנכרי להפקיע מיד מעשר, ומעשר והן שלו, דבא מכח פטור. לקח לאחר מירוח - פטור, ד"דגנך" ולא דיגון נכרי.
- תוס': חטיין ושעורין - אם נכנסו לבית כשאינן ממורחין, שוב אין מתחייבים במעשר אף אחר מירוח.
- קישואין ודלועין - מתחייבים, דרגילות להכניסן לבית עם הפיקוס (הפרח שנופל, שהוא גמר מלאכתו).
- שור שחסמו חייב, ואדם (פועל) שחסמו פטור מ"כנפשך". אולם בין אדם ובין שור אוכלין בין בתלוש ובין במחובר. אדם במחובר ושור בתלוש אשכחן קרא בהדיא, והשאר ילפי' מדרשא;
- לת' א' - שור במחובר ושור בתלוש אשכחן קרא בהדיא, והשאר ילפי' מדכתי' "קמה" ב"פ באם אינו ענין למחובר.
- לר' אמי - אדם בתלוש ילפי' מרכתי' "כי תבא בכרם רעך" ומי לא עסקינן (גם) ששכרו לכתף.
- לרבינא - דילפי' שור שור משבת לרבות שאר בהמות לחסימה, וכת' שור להקיש חוסם לנחסם.

פמ

- נחשבים גידולי קרקע כיון שהבהמה ניוזנית מן הקרקע, אולם אין פועל אוכל בהם כיון שאינן דומין ל"דיש".
- "דיש"; דוקא דבר שגודל וצומח מן הקרקע. לאפוקי חלב וגבינה. תוס': אע"ג דנחשבים גידולי קרקע כי הבהמה ניוזנית מן הקרקע.
- דוקא שגומר מלאכתו, דהיינו תולש. לאפוקי מנכש בכצלים, ואף שתולש קטנים מביין גדולים, לא מיקרי גמר מלאכה דעיקר דעתו לתקן מקום לגדולים המחוברים.
- דוקא שלא נגמרה מלאכתו למעשר, ובדבר שיש חלה אוכל עד שלא תגמר מלאכתו לחלה.
- אף כשאין מעשר (או חלה) כגון בז' שכיבשו וז' שחילקו וכגון חו"ל (תוס': וכגון כל שאינו דגן תירוש ויצהר, שמעשר שלהם מדרבנן בלבד) - אין אוכל לאחר שנגמרה מלאכתו, כי לא המעשר גורם אלא גמר המלאכה.
- בודל (מפריד) בתמרים - לא אוכל, דכבר נגמרה מלאכתו. ובתוחלני (לא מבושלות) - אוכל.
- בחלה - נתחייבו מיד כשנכנסו לארץ, דלא נא' 'כי תבואו' אלא "כבואכם אל הארץ" דמשמע מיד.
- במעשר - לאחר ז' שכיבשו וז' שחילקו, דכתי' "במקום אשר יבחר" דהיינו משכן שילה.
- פועל לא יאכל בענבים ודבר אחר; לרש"י - בכל גווי.
- לתוס' - רק בשלא ראוי לאכול בלי דבר אחר.
- מלח: הוי כדבר אחר (אע"ג שאינו בפני עצמו). ואם קצץ (התנה) מותר, אא"כ קבע למעשר כדלקמן.
- הבהוב באור: ספק, לרש"י - בכל גווי הוי ספק.
- לתוס' - אם ראוי לאכול בלא זה - מותר.
- פועל לא ימתק ע"י הבהוב באור, דיש בזה ביטול מלאכה. והספק דלעיל הוא באשתו ובניו שעושיין לו.
- אם קצץ מותר במלח, לרש"י - מיירי כשלא אמור לאכול וקצץ שיאכל, והוי כעין מקח.
- לר"ח - מיירי שאמור לאכול וקצץ שלא יאכל יותר מעשר וכדו'.
- לענין מעשר; לאב"י - בארץ - קבעה ספיתא במלח, ואסור בכל גווי.
- בחו"ל - לא קבעה ספיתא, ושרי בכל גווי. דמעשר בחו"ל דרבנן.
- לרבא - בין בארץ ובין בחו"ל, אחת אחת - שרי אף במלח ובמקח (וקצץ הוי כמקח).
- שתים שתים - במלח או במקח - קובע מדרבנן ואסור.
- בלא מלח ומקח - שרי.

צ

- פרות המרכסות בתבואה (שדשין אותה אחר שררה במים ויבשה);
- תבואה העומדת לקליות - אין עובר ב"כל תחסום", דכבר נגמרה מלאכתו למעשר. ומפני מראית העין תולה לה בטרסקלין (סל שתולין בצוארה) מאותו המין, ולרשב"ג תולה כרשינין.
- תוס': תבואה העומדת לחם - עובר ב"כל תחסום", דלא נגמרה מלאכתו לחלה.
- פרה הדרשה בתרומות ומעשרות (כגון שהקדים להפריש כשהיא בשיבולין);
- בתרומה - מותר לחסום, לרש"י - דסתם "דיש" אינו בתרו"מ שהם בדרך כלל אחר מירוח.
- לתוס' - ד"דישו" משמע שראוי להאכילה.
- במעשר ראשון - אסור, דהוי ממון הדיוט.
- במעשר שני - לר' מאיר - מותר, דהוי ממון גבוה.
- לר' יהודה - ממון הדיוט, ובתוך חומת ירושלים - אסור.
- חוץ לחומת ירושלים שאינו ראוי לאכול שם - שרי לחסום.
- בגידולי תרומה ובדמאי - אסור לחסום, דמאורייתא הוי חולין.
- גידולי תרומה - תרומה, גזירה שמא יזרע כדי ליפטור מלתת לכהן, א"נ שכהן ישעה תרומה טמאה.
- גידולי מע"ש - חולין. תוס': ולא חיישינן שישעה כיון שיש פדיון.
- גידולי טבל - חולין. ושרי לאוכלן עראי אף שלפני שזרע מירח וכבר נתחייבו במעשר, דזרעו כלה.
- נפשט שמותר לחסום פרה שהאוכל מוזיק לה.

- אמירה לנכרי: עשה מלאכה בשבת - אסור מדרבנן, דשבת הוי איסור סקילה. תוס': וה"ה יו"ט וחווה"מ, דגזרו אטו שבת.
- חסום פרתי ודוש בה - תבואה שלך: לרש"י - ספק בגמ', האם בלאו יש איסור אמירה. לתוס' - מותר, כמו שמותר לומר לו לאכול נבילה.
- תבואה שלי: לרש"י - אסור. לתוס' - ספק בגמ'.
- נכרי סירס בהמת ישראל - למ"ד לא מצווין על הסירוס - ספק אי שרי, דהוי לאו, וכחסימה דלעיל.
- למ"ד מצווין על הסירוס - הוי לפני עיור וקנסוהו שימכור הבהמה לאחר. ומחלוקת אי בנו קטן הוי כאחר.
- אין לדרוש בפרה חסומה, ואפי' בפרה של נכרי. ואפי' חסמה מבחוץ.
- ואפי' חסמה אדם אחר, והדש חייב והחוסם פטור.
- ואפי' הושיב לה קוץ בפיה, הרביץ לה ארי, וכדו'. ישב מאליו - ספק. העמיד בנה בחוץ; לגי' שלנו - אסור. עמד בנה בחוץ - ספק.
- תוס': ויש גורסים - ספק, דאינה מנחת כ"כ מלאכול.
- מותר לתת לה אוכל קודם הרישה כדי שלא תאכל מהדישה.
- ספק אם מותר לתת קטבליא (עור שלוק) על התבואה שלא תראה.
- נעשה מעשה ע"י דיבור - לר' יוחנן - עקימת פיו הוי מעשה. כגון חסמה או הנהיג בכלאים בקול, לוקה.
- לריש לקיש - לא הוי מעשה. תוס': מיהו ר"ל ס"ל כר' יהודה דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו.
- תוס': דיבור בלא מעשה - לכו"ע לא הוי מעשה. ופליגי תנאי אי לאו שא"ב מעשה לוקין עליו, חוץ מנשבע ומקלל חבירו דלכו"ע לוקה.
- תוס': עדים זוממין, אף בדדיבור מתעבד מעשה שמתחייב הנידון, חשיב דיבור בלא מעשה דישנן בראייה.

צא

- החוסם; לר"מ דלוקה ומשלם - חייב מלקות, ומשלם לבעל הפרה ד' קבין, וג' לחמור.
- לרבנן דאין לוקה ומשלם - לרבא - לוקה, וחייב לשלם או כדי לצאת ידי שמים.
- או דאי תפיס לא מפקינן מיניה.
- לרב פפא - לוקה ומשלם, דמתחייב מלקות בחסימה ומוזנות כבר במשיכה.
- אתנן אסרה תורה אפילו בא על אמו דהוי קלב"מ, וע"כ דחייב בדיני שמים דאל"ה הוי מתנה.
- אין לשין עיסה בחלב ולא טשין תנור באליה שהפת נעשית בשרית - שמא יאכל עמה בשר או חלב.
- ואם לש או טש הפת אסורה, והתנור אסור עד שיסיקנו (תוס': וצ"ע למה לא סגי בקינוח דהוי כנ"ש בר נ"ט).
- זכר ונקבה; מין ושאינו מינו - אסור להכניס מכחול בשפופרת, משום כלאים. אבל להכניס לדידי מותר.
- מין במינו - מותר להכניס מכחול בשפופרת, דבעידיתיה טריד.
- מין ומינו ושאינו מינו - מותר להכניס לדידי. ולעבדים אסור, שפרוצים.
- עושה בידיו ולא ברגליו או הפוך; לרבנן - אוכל, דכתי' "כי תבוא בכרם רעץ" כל דהו.
- לר' יוסי בר"י - אינו אוכל, דומיא דשור. תוס': ולית ליה שור שור משבת.
- לר' יוסי בר"י, ספק בתרנגולין וכדו' שדשין בידיהם, האם סגי במה שהוא בכל כחם.
- תוס': או שכנפיהן אינן כרגלים, שא"ש לדרוש בהם.
- או שכנפיהן כרגלים, והספק הוא אפי' דשין בכנפיהן, האם בעי' דומיא דשור ממש.
- משהתחיל לדרוך - מותר לאכול בענבים ואסור בשתיית יין, דעד שלא הלך הפועל שתי וערב בגת לא ימקרי תחילת מלאכה ביין דאין הפעולה ניכרת ביין אלא בענבים.
- עושה במין זה (תאנה) לא יאכל ממין אחר (גפן), ואפי' אם מודלית עליו. ספק אם פועל אוכל מאותו מין במקום אחר. ואין להסתפק; א. אם יש ביטול מלאכה. והספק הוא באשתו ובניו מביאים לו.
- ב. בתבואה ארוכה (שרכא), דאוכל מקצה אחד אף שעושה מלאכה בקצה השני.
- ג. במודלה, שאם עושה בגפן המודלה על גפן אחר, אוכל משניהם.

- ספק אם מהלך כעושה מעשה או לא.
- חכמים תקנו שיכול לאכול כשהולך מגפן לגפן כדי שלא יבטל ממלאכתו.
- או שתקנו משום דעושה בגפן אסור מגפן אחר, דאל"כ היה מותר כי מהלך כעושה מעשה דמי.
- או שתקנו משום דמהלך לאו כעושה מעשה דמי, דאל"כ היה מותר כי עושה בגפן זה מותר בגפן אחר.

צב

- חמור אוכלת מתבואה שעל גבה. תוס': אע"ג שאינה רואה את האוכל.
- פועל ששכרוהו לבצור אשכול אחד:
- לתנא קמא - אוכל את כולו, ואפי' שווה הרבה, ואפי' דליכא למיתב לכלי בעל הבית.
- לר"א חסמא - לא יאכל יותר מכדי שכרו, ד"כנפשך" ברבר שמוסר נפשו עליו דהיינו שכרו.
- לחכמים - י"א דאף שאוכל יותר מכדי שכרו מ"מ אין אוכל את כל מלאכתו.
- לחכמים, אף שאוכל יותר מכדי שכרו, מלמדין אותו שלא יהיה רעבתן, כדי שישכרוהו.
- לאיסי בן יהודה, כל אדם רשאי לבוא לכרם ולאכול - והיינו רק אם יעשה מלאכה כפועל.
- פועל; לברייטא - משלו אוכל, לרש"י - דזכי ליה רחמנא בשכר פעולתו.
- לתוס' - דכששכרו כאילו התנה עמו שיאכל.
- למתניתין - משל שמים אוכל, לרש"י - דלא זיכה לו קרא אלא מה שבא לידו.
- לתוס' - דלא זיכה לו קרא אלא מה שהוא לועס ואוכל.
- ונפק"מ, אי מצי ליתן לאשתו ובניו, ואי מצי לקצוץ שישלם לו עבור מה שלא יאכל עבדו קטן שעובד.
- לכו"ע א"א לקצוץ: א. בעבד קטן שרבו לא מעלה לו מזונות, למ"ד אין יכול לומר עשה עמי ואיני זנך.
- ב. בכנו ובתו הקטנים, דצערייהו לא זכי ליה רחמנא.
- אבל קוצץ על עצמו ועל אשתו ועל בניו ועבדיו הגדולים, שיש בהן דעת ויודעין ומוחליין.
- פועל שהוא נזיר - לכו"ע לא יתן לאשתו ובניו, דקנסוהו כדי שלא יעבוד בכרם כדי שלא יבוא לאכול.
- תוס': פועל חולה - לא יתן לאשתו ובניו, ואפי' למ"ד משלו הוא אוכל, כיון שלא תאב לאכול.
- שכר פועל לקצות בתאנים (לייבשן בשדה) - אוכל, דכיון שעומדות לקצות לא נגמרה מלאכתן.
- תוס': לתי' א' - מיירי דוקא במקום שנהגו לקצות.
- לתי' ב' - סגי במחשבתו, דכשם שמועילה למעשר מועילה לדיש.
- התנה שיאכל בנו (לרש"י - עם האב, בשכר פעולת האב. לתוס' - הוי מקח גמור. אלא במקום אב) - הבן חייב לעשר;
- למ"ד משלו אוכל - דמיחזי כמקח.
- למ"ד משל שמים אוכל - כיון דמה שבנו אוכל לא זכי הוי מקח ממש.
- שכן לעשות בנטע רבעי - לא יאכלו. ואם לא הודיעם, יפדה ויאכלו, או כי משלו אוכל (דהוי כשכרו).
- או כי מיחזי כמקח טעות.
- גמר מלאכה למעשר ביין; יש אומרים: לרבנן - משירד לבור.
- לר"ע - משיקפה (משליך את החרצנים שצפים על פי הבור).
- לדבי ר' הושעיא: לרבנן - משיקפה.
- לר"ע - משנתן בחביות וישלה (מוציא את הרתיחות לקצף).

צה

- קוצץ האב או האדון עם בעה"ב שישלם לו עבור מה שלא יאכלו בנו או עבדו שעובדים אצלו, ויתן להם מזונות הרבה לפני העבודה. תוס': לתי' א' - ויכול לקצוץ כן אפי' על בנו ובתו הקטנים.
- לתי' ב' - לא יצערם כלל, דלאו בני מחילה נינהו.
- שומרי פירות; לרב: במחובר - אוכלין מהלכות מדינה (כבר נהגו כן).
- בתלוש - אוכלין מן התורה, דמשמר כעושה מעשה.
- לשמואל: במחובר - אין אוכלין כלל.
- בתלוש - אוכלין רק מהלכות מדינה, דמשמר לאו כעושה מעשה.
- וכן פליגי בעושה במחובר, כגון המנכש בכצלים וכדו', אם אוכל מהלכות מדינה או שאינו אוכל כלל.

- משמר פרה אדומה - טמא. או מה"ת, דמשמר כעושה מעשה. או מדרבנן, גזירה שמא יזיוו בה אבר.
- ש"ש דנטר כדנטרי אינשי, או שעלה לעיר (והניח עדר) בשעה שאנשים עולים, או שישן בזמן שישנים; לרבה - פטור, דהוי אונס, חוץ מחזני מתא (שומרי העיר) דחובתם בנטירותא יתירא דסמכי עלייהו.
- לרב חסדא - חייב, דלהכי יהיב ליה אגרא לנטורי נטירותא יתירא.
- שמע קול אריה וברח - הוי אונס, אלא שאומדין אותו, שאם היה יכול לקדם ברועים ובמקלות, ש"ח בחינם וש"ש בשכר עד כדי דמיהן (וחזור ונטל מבעה"ב, ונפק"מ לכושרא דחיותא או לטרחא יתירא), חייב.
- תוס': תחילתו כעין גניבה ואבידה וסופו באונס - פטור אף למ"ד תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב.
- נגנב באונס (לסטים מזוין) והוכר הגנב; שומר שכר - משלם ואינו נשבע, דעליו מוטל להוציא מהגנב.
- שומר חנם - רצה נשבע, רצה משלם ואינו נשבע.
- תוס': ולרבא בב"ק, אף ש"ח משלם, אא"כ קדם ונשבע.
- אינו אונס: א. זאב אחד. חוץ מכשהוא בא בשעת משלחת זאבים לר' יהודה.
- ב. שני כלבים. חוץ מכשהם באים משני רוחות לר"מ.
- ג. לסטים. חוץ מלסטים מזוין, דהוי אונס אפי' אם הרועה מזוין, דגולן מסר נפשיה לקטלא.

צד

- הולכה למקום לסטים, או שהתגרה בלסטים, או כשנגנבה היו שם שוטרים ולא הזעיקם - הוי פשיעה.
- שואל - מתנה להיות כש"ח, ואפי' לר"מ דאין מתנה ע"מ שכתוב בתורה, דמעיקרא לא שיעבד נפשיה.
- ש"ח - מתנה להיות כשואל, לשמואל - ובעי קנין.
- לר' יוחנן - א"צ קנין, דבהנאה שסומכין עליו גמר ומקני.
- תוס': מעשה קודם לתנאי, לתוספות - לר"מ לא הוי תנאי, לרבנן הוי תנאי.
- לרש"י בקידושין - לכו"ע לא הוי תנאי.
- תנאי שאי אפשר לקיימו, לרבנן - הוי תנאי.
- לר' יהודה בן תימא - לא הוי תנאי. « וכן הלכה.

פרק שמיני - השואל את הפרה

- שאל פרה והיו הבעלים שואל או שכור לו באותה שעה - איכא פטור ד"בעליו עמו". בין שנשתעבד קודם, ובין שנשתעבד יחד עם הפרה, דהיינו; או שהבהמה בחצירו ונשתעבדו יחד.
- תוס': צריך שיתחיל במלאכה או שילך לעשות המלאכה כדי שיחשב שואל לבעלים, ולא סגי באמירה.
- שואל חמור מש"ח. והיינו באגם שא"צ להאכילה ושמורה ע"י שומר העיר, דכל הנאה שלו. או גם בבהמה שמאכילה, דרוב הנאה שלו.
- או בכלים, דלא בעי מזוני ונשמרים בביתו, דכל הנאה שלו.
- ש"ש חייב באבידה; או מריכויו ד"גנוב יגנב", וכמ"ד לא ד"ת כלשון ב"א.
- או דגניבה שקרובה לאונס חייב ק"ו אבידה שקרובה לפשיעה.
- "אביו ואמו קלל"; לר' יאשיה - אפי' בסתמא בעי לחלק אביו מאמו.
- לר' יונתן - לחלק ילפי' מדסמך קלל לאביו ולאמו. דאל"כ משמע כ"א בפ"ע עד שיפרט הכתוב יחדו; לרש"י - כדמצינו בשור וחמור.
- לתוס' - מסברא משמע ליה כל אחד בפני עצמו.
- ד"יחדו" דשור וחמור לומר שיהיו קשורים יחד במחרישה.

צה

- שואל חייב בשבויה, מ"ונשבר או מת". ולכו"ע הכא א"צ או לחלק, דמ"ל קטלא כולה מ"ל קטלא פלגא.

- שואל חייב בגניבה ואבידה; אַן מק"ו דש"ש שפטור בשבורה ומתה, ובבעליו עמו פטור משום דיו. וזהו ק"ו שאין עליו תשובה, דליכא למיפרך מה לש"ש שחייב כפל בטוען טענת לסטים מזויין, אַן כי קרנא דשואל עדיפא. אַן כמ"ד לסטים מזויין גזלן הוא.
- אַן מו' מוסיף ד"וכי ישאל" מש"ש שחייב בגניבה ואבידה ופטור בבעלים. תוס': למסקנת הגמ' בב"ק, היכא דמיפרך ק"ו לכו"ע אמרינן דיו.
- פשיעה בבעלים: פליגי ר' אחא ורבינא האם מקרא נדרש אלפני פניו דהיינו ש"ח ופטור או לא וחייב. תוס': « ר"ח פסק דהלכה כמיקל, ופטור, דספק ממונא לקולא היינו לפטור המוחזק.
- בעליו עמו; לרב המנונא - בעי' משעת שאילה עד שעת שבורה ומתה, ושיעשה באתה מלאכה. ואיתותב מבריתא - דצריך שיהיה עמו דווקא בשעת שאילה, ואפילו במלאכה אחרת.
- "אם בעליו עמו לא ישלם": לר' יאשיה - משמע שפטור רק אם בעליו עמו בשניהם, בין בשעת השאלה בין בשעת האונס, דסתמא משמע יחדו. לר' יונתן - משמע שפטור אם באחד מהם בעליו עמו.
- "בעליו אין עמו שלם ישלם": לר' יאשיה - משמע שאין בעליו עמו בשניהם, ואם ישנו באחד מהם פטור. לר' יונתן - משמע שאם אין בעליו עמו אפילו בשעה אחת חייב.
- אלא י"ל דאזלינן בתר שאילה בלבד. לתי' א' - דשעת שאילה עדיפא דמחייב במוזנותיה. לרב אשי - מ"וכי ישאל איש מעם רעהו" ולא רעהו עמו.

צו

- ספק אם חייב באונסין: א. שאל פרה לרבעה, דלא שילי הכי אינשי. ב. שאל ליראות (עשיר), דאין לו הנאה בבהמה עצמה. ג. שאל לשימוש של פחות משו"פ. ד. שאל שתי פרות לשו"פ אחד, דאין ממון בכל אחת בפנ"ע.
- ספק אם יש פטור של בעליו עמו:
  - א. שאל פרה משני שותפין ונשאל לו אחד, דליכא בעליו אלא בפלגא
  - ב. שאלו שני שותפין ונשאל הבעלים לאחד, דליכא כולו שואל אלא בפלגא.
- שאל מאשה (תוס': דאין הבעל יכול להשאיל בלא רשותה, א"כ ששאל מהבעל נכסי מלוג של אשה) ונשאל לבעל:
  - לר' יוחנן - הוי שאילה בבעלים כיון דהוי שלו דקנין פירות כקנין הגוף.
  - לריש לקיש - לא הוי בבעלים דקנין פירות לאו כקנין הגוף.
- שאל מן הבעלים ונשאל לו שלוחו: לר' יאשיה - לא מהני. תוס': אַן מוכתי' תרי זימני "בעליו". אַן דלשון "בעליו" משמע דוקא הוא. לר' יונתן - מהני, דשלוחו של אדם כמותו.
- עבד שנשאל - נפשט שיד עבד כיד רבו והוי שאילה בבעלים. תוס' צט ע"א: וה"מ כששאל את הרב ובא העבד במקומו, אבל שאל את העבד מעיקרא, לא הוי בבעלים, דהוי כשואל ב' פרות דעברו כבהמתו.
- נפק"מ אי בעל שואל הוי או שוכר - בשכרה פרה ונישאת אליבא דר' יוסי שהבעל נחשב כשומר של הבעלים, דאי כשואל, משלם באונס. ומסקינן דהוי כלוקח ופטור. תוס': ומ"מ הוי כש"ח וחייב בפשיעה.
- תוס': בעל בנכסי אשתו; כשיש פסידא לאלמנה - נחשב כשומר.
- כשיש פסידא דאחרניין וכגון משאיל - כלוקח, דהוי כאפסיד אנפשיה, שאם ירצה לא ישאילנו.
- בעל שהכניסה אשתו הקדש בנכסי מלוג - לא מעל עד שיציא, וגם היא וב"ד (שבאותו הדור) לא מעלו; בעל - דאיסורא לא ניחא ליה דליקני. תוס': אפי' לקח המעות, דאל"כ פשיטא דלא מעל בלא מעשה.
- אשה - דלא ברצונה הכניסה. תוס': ואפי' לקחתם ונתנתם לו, דסבורה דשלו הן ולא מתכוונת להוציא. ב"ד - דתקנו שהוא כלוקח דוקא להיתרא ולא לאיסורא.
- תוס': למ"ד אין שמין לגנב; לרש"י - אין שמין לו השברים כלל וצריך לשלם כלי שלם. לר' שמואל - א"צ לשלם כלי שלם, אלא שאם הוזלו השברים מפסיד השואל. לריב"ם - כר"ש, ויכול לשלם בשברים אבל לא מגלים לו שאפשר.

צ"ז

- מזיק ושואל - מחזיר לבעלים את הנבילה או השברים (ושמין אותם), ומשלם את השאר.
תוס': גנב וגזלן - לשמואל - אין שמין לו, וכדלעיל. גנב - מדכתי' "חיים... ישלם" ולא מתים.
גולן - מ"והשיב את הגזלה אשר גזל".
- לר"א - שמין לו, ומשלם את השאר. דס"ל שינוי לא קני; לתי' א' כל שינוי.
לתי' ב' רק שינוי דממילא.
- רב ותלמידים; אם ביד התלמידים לבחור מסכת (ביומי דכלה) - הרב נחשב שאול.
אם ביד הרב לבחור מסכת (בשאר יומי) - מוגדרים התלמידים שאולים.
- משנה: שאלה חצי יום ושכרה חצי יום או ששכר יום ושאל יום או ששכר אחת ושאל אחת, ומתה (אחת) כדרכה; בכרי וברי - חייב שבועה.
בכרי ושמא - חייב לשלם כדלקמן.
בשמא ושמא - יחלוקן.
בשמא וברי - פטור מלשלם ומלישבע.
- תוס': גלגול שבועה - רק בנתבע טוען ברי, ואין מיגו שיכול לטעון שמא דכשאומר שמא נראה כמשקר.
והא דלא מתחייב לישבע במשנה (בשמא וברי) ע"י גלגול ומתוך שאין יכול לישבע משלם;
אן משום דמייירי שמאמינו (במקום שאין חושבו למשקר).
אן משום דאין מגלגלין אם התובע טוען שמא. אא"כ הוא דבר הדומה קצת שהוא אמת.
- תוס': מפקיד משיבע את שומר גם כשהמפקיד שמא - ובלבד שיהיה ברי שהוא שומר שלו, אבל כשיש ספק אם הוא שומר - פטור, ולכך באינו יודע אם מתה שאלה או שכורה פטור.
- תוס': גם לסומכוס אזלינן בתר חזקה דממונא היכא דליכא דררא דממונא.
- ברי ושמא; לרב יהודה ור"ה - ברי עדיף.
לר' יוחנן ור"ג - לאו ברי עדיף. תוס': וישבע שבועת היסת שאינו יודע, דאל"כ כל נתבע יאמר איני יודע ויפטור.
- תוס': וה"מ בכרי טוב ושמא גרוע (גרוע - שהיה לו לידע. 'טוב' - שלא היה לו לידע), אבל בכרי גרוע ושמא טוב - לכו"ע לאו ברי עדיף. ולאביי לר' יהודה גם ככה"ג ברי עדיף.
- למ"ד לאו ברי עדיף, מתני' דאיני יודע חייב, מייירי שיש עסק שבועה ביניהם, דהיינו שהודה במקצת ולרמב"ח דלקמן גם שטען נאנסו על מקצת, ומתוך שאינו יכול לישבע משלם.
- תוס': רב ושמואל; לר"י: לא אמרינן מתוך שאינו יכול לישבע משלם (אלא מפסיד). ופליגי אר' אבא דאמר מתוך שאין יכול לישבע בין תובע בין נתבע, משלם הנתבע.
לר"ת: בשבועה דאו' - לכו"ע אמרי' מתוך, ואם התובע אינו יכול לישבע מפסיד.
בשבועה דרבנן - לכו"ע לא אמרי' מתוך.
- ביתומין מיתומין - מתוך שאי"ל מפסיד, דביתומין בעלילה מועטת לא מוציאין.
בשניהם חשודין, לר' יוסי - יחלוקן. לר"י דס"ל דלא אמרינן מתוך, ולר"ת יחלוקו מטעם מתוך.
לר' מאיר - לר' אבא - חייב, דאמרינן מתוך.
- לרב ושמואל - פטור, לר"י כי לא אמרינן מתוך, ולר"ת פטור אפי' בשבועה דרבנן, כי השבועה באה מחמת הנתבע שהיה חייב מדאורייתא.

צ"ח

- תוס': חשוד שמחויב שבועה - תקנו שכנגדו ישבע כדי שלא יבואו לתובעו ולחייבו ממון ע"י מתוך.
שבועת השומרים (כגון ש"ח לישבע שנגנבה, וש"ש לישבע שנאנסה);
- לרמי בר חמא: בעי ג' פרות חדא דהודאה וחדא דנאנסו וחדא דכפירה, ד"כי הוא זה" קאי אפקודן.
לר' חייא בר יוסף: א"צ הודאה וכפירה, ד"כי הוא זה" קאי אמלוה, דעירוב פרשיות כתי' כאן.
תוס': בטענת כפירה - בעי גם הודאה (להתחייב שבועה על הכפירה).
- בטענת נאנסו - לר"ת - בעי גם הודאה. ומדרבנן נשבע גם בלי הודאה.
לרביב"א - חייב גם בלי כלום.

- ברי וברי ישבע, וכגון משכיר אומר שאולה מתה ושוכר אומר שכורה, ואע"ג דמה שטענו לא הורה לו, מיגו שנשבע שוכר שמתה באונס מגלגלין עליו שבועה ששכורה מתה.
- תוס': שכר וחזר ושכר - גזיה"כ היא שאם אחד מהם היה בבעלים פטור.
- שאלה בבעלים ושכרה (שלא בבעלים) - ספק, האם קנין השכירות הוא מחמת משיכה הראשונה, דחיובי שוכר דגניבה ואבידה מישך שייכי בשאלה, וחשיב שכירות בבעלים, א"ד שכירות קנין אחר הוא, ומ"מ א"צ משיכה דקני חצירו באמירה.
- את"ל מישך שייך, שכרה בבעלים ושאלה - ספק, דלא שייכא לגבי חיובי אונסין, א"ד סגי שייכא במקצת. שאלה בבעלים ושכרה ושאלה, שכרה בבעלים ושאלה ושכרה - ספק, האם הדרא לדוכתא או הוי הפסק.
- לרש"י - ספק זה הוא באת"ל שייכא במקצת אינה כמאן דשייכא בכולה.
- לתוס' - ספק זה הוא באת"ל שייכא במקצת כמאן דשייכא בכולה.
- משאיל שלח שליח להביא לשואל את הפרה, ומתה בדרך; אם א"ל השואל לשלוח על ידו או שהמשאיל אמר והשואל הסכים - חייב. וכן בשעה שמחזירה. עשה השואל שליח בעדים; לרב חסדא - חייב. לרבה - פטור.

צט

- א"ל השואל שישלח ביד עבדו (של המשאיל); בעבד עברי - חייב.
- בעבד כנעני - פטור, דיד עבד כיד רבו.
- א"ל הכישה במקל והיא תבוא, לרב - חייב (באונסיה) משעה שהכישה ויצאה מרשות משאיל.
- תוס': לתי' א' - מיירי שיצאה מיד לסימטא, דמשיכה ברה"ר לא קונה.
- לתי' ב' - לענין חיוב אונסין קונה גם ביצאה לרה"ר.
- לשמואל - פטור. « וכן הלכה (תוס'). »
- ומודה שמואל בהיתה חצר השואל לפנים מחצר המשאיל, דסמכא דעתיה, ואפי' יכולה להשמט לפינות.
- תוס': קנין בסימטא: כגון שהמוכר הניח בכליו של קונה והכניס כליו לסימטא (דלה"ר לא מהני).
- וכגון שהמוכר הניח ע"ג קרקע של סימטא לשם קנין.
- שומרים; לענין חזרה: לרב הונא - מתחילת שימוש.
- לר' אמי - מדאורייתא מהניא משיכה.
- לר' אלעזר - תיקנו משיכה שלא יוכל לחזור.
- תוס': לענין חיוב שמירה: ש"ח וש"ש - משעת אמירה. וכגון הנח לפני.
- שוכר ושואל - במשיכה (גם מדאורייתא).
- משאיל לחבירו קורדום של הקדש - לרב הונא - לא מעל המשאיל עד שיבקע בו השואל.
- לר' אמי - מעל משעת משיכה.
- ומעל לפי טובת הנאה דשאלה. וחבירו מותר לבקע בו לכתחילה, דמעת שמעל יצאה הנאתו לחולין. תוס': מותר רק בימי השאלה, דהקורדום לא יצא לחולין אלא להנאת ימי השאלה.
- תוס': נתנו לחבירו שיהיה שלו לגמרי - מעל (הנותן) לפי כולו, ויצא כולו לחולין.
- גזברים שבקעו בקורדום הקדש - כ"א מעל, דאינו יוצא לחולין דלא התכוונו להוציא מרשות הקדש.
- שכירות מטלטלין נקנית במשיכה (חוץ מלרב הונא), שכירות קרקע נקנית בכסף שטר וחזקה.
- מזיק הקדש - פטור מחומש, דילפי' חטא חטא מתרומה דכתי' ביה "כי יאכל" פרט למזיק.
- תוס': ומשלם קרן מדרבנן, דמדאורייתא פטור לגמרי מ"כי יאכל".
- שמין בית סאה; לרש"י - שמין שדה של סאה (זרע) כמה שווה לפני האכילה וכמה אחרי (להקל על המזיק).
- לתוס' - שמין סאה (תבואה) שאכלה, ושמין אותה בשדה של שישים. ולרש"י יש עוד שומה, ששמין את השדה לפי שדה גדולה של שישים סאה (זרע).
- הזיק חבילה של תמרים, שנמכרת במ"ט וכשמפריד מוכר כל אחד בזוז ויש בה נ'; להקדש - משלם נ' דא"ל חדא חדא מזבנינא.
- להדריט - משלם מ"ט דמקלינן ביה לשום אגב השאר.

- הזיק חבית יין שביום השוק שווה יותר; לפני יום השוק: מחזיר לו חבית יין כמותו.
- אחרי יום השוק: אם הניזק לא מכר יין בשוק - משלם כשווי עתה, דגילה בדעתו שלא נצרך לו בשוק.
- לא היה לו יין אחר למכור בשוק - משלם כשווי של יום השוק, בניכוי הוצאות שחשך.

ק

- תוס': חזקת ממון בכל דוכתי מהני נגד חזקת מרא קמא ואפילו בשמא. חוץ מגודרות, דמהני רק כשיש תרתני; דררא דממונא (ספס בלא טענותיהו), וגם טענת כרי.
- או שהוחזק בודאי שהיה לו חלק בה מעיקרא (כגון מוכר).
- תוס': חזקת מרא קמא עדיפא מחזקא דמעיקרא (חזקת מעוברת).
- המחליף פרה בחמור וילדה, ואין ידוע אם ילדה לפני שמשך את החמור או אחרי - לסומכוס לא אזלינן בתר חזקת מרא קמא (כשיש דררא דממונא), אלא יחלוקו, לרבה בר רב הונא - ואפי' בכרי וברי.
- לרבא - רק בשמא ושמא.
- תוס': לרבינו שמואל - ה"מ כשאין מוחזק, וכגון שעומדת באגם, אבל כשיש מוחזק לכו"ע הממע"ה.
- לתוספות - יחלוקו גם כשיש מוחזק, אא"כ יש למוחזק גם חזקא דמעיקרא (חזקת מעוברת).
- מודה סומכוס דאמרינן הממע"ה, כשיש שבועה דאורייתא, וכגון שהודה במקצת.
- א. טענו דמי (או כסות) עבר גדול והודה לו בדמי קטן - חייב שבועת מודה במקצת.
- ב. טענו עבר גדול והודה לו בקטן - חייב, רק אם ס"ל כר"ג דמחייב בטענו חטין והודה לו בשעורין.
- ואם ס"ל כר"מ דנשבעים על העבדים.
- ואם ס"ל כמ"ד הילך חייב, או בקטע את יד העבד הקטן.
- ג. לרבנן (דר"ג ודר"מ), טענו עבר גדול בכסותו והודה לו בעבד קטן בכסותו; בכסות רגילה - פטור משבועה, דמה שטענו לא הודה לו.
- בכסות גדולה (שאפשר לחתוך ויש ויכוח כמה חייב) - ישבע שבועה דאורייתא על הכסות ובגלגול על העבדים. וקמ"ל שאין הבגד בטל לעבד.
- על קרקע אין נשבעין. על עבדים; לר"מ - נשבעין דהו כמטלטלין. תוס': דריש ריבוי ומיעוטי.
- לרבנן - אין נשבעין גם על עבד, דהוקש לקרקע.
- תוס': ומודה ר"מ שעבדים נקנין בכסף כקרקע, דלענין זה הוקשו.
- ענבים העומדות ליבצר; לענין שבועה: לר"מ - כבצורות דמיין.
- לרבנן - כקרקע.
- תוס': לענין בעל חוב: לכו"ע כבצורות.
- לענין שבת: לכו"ע כקרקע, והתולש חייב.
- מוכר זיתיו לעצים; אמר לו קוץ לאלתר: כל מה שגדל למוכר.
- אמר לו כל היכא דבעית קוץ: ללוקח.
- לא אמר לו כלום: עשו פחות מרביעית - ללוקח, דבכה"ג לא קפדי אינשי.
- עשו רביעית לאחר ניכוי ההוצאה - יחלוקו.

קא

- עצי זיתים שנעקרו ונשטפו לשדה אחר וגדלו שם, אינו יכול ליטול זיתיו, משום ישוב א"י. (תוס': אולם נוטל דמי זיתיו כמו ששום למכור לנטיעות לפירות). ויחלוקו בפירות;
- לעולא - מיירי לאחר שגדלו שם ג' שנים, אבל בתוך ג' (וכגון שנעקרו בגושיהו, דליכא ערלה) הכל לבעל הזיתים, דנאכלין מחמת גושין דבעל זיתים.
- לרבינן - מיירי בתוך ג', אבל לאחר ג' הכל לבעל הקרקע, שאם היה נוטע שם היה אוכל לאחר ג'.

- חוכר שדה (בכך וכך כוריה) מעכו"ם: צריך לעשר גם מה שנתון לנכרי. תוס': למ"ד יש קנין לעכו"ם בא"י, מעשר מדרבנן. ובסוריא אין צריך, דפטור אפי' חלקו של ישראל.
- מקבל שדה (למחצה) מעכו"ם: א"צ לעשר, לרש"י: או כמ"ד יש קנין לעכו"ם בא"י. אן כי מקבל לאו כחוכר, דלא זכה בחלק הנכרי.
- לתוס': כמ"ד יש קנין, ולכן אין להחמיר במקבל כחוכר.
- מקבל שדה אבותיו מאנס עכו"ם: אף למ"ד יש קנין צריך לעשר, דחביבא עליה, וקנסוהו כדי שתהיה ברה בידו. לרש"י - 'ברה' היינו ברורה, שמתוך שיקשה לו המעשר ירצה לקנותה מהעכו"ם. לר"ח - גרסי' 'בורה', שתהיה בטילה אצל העכו"ם וימכרנה בזול.
- יורד לשדה חבירו; עשויה ליטע - נתן שכרו כפועל (אריס).
- אין עשויה ליטע - ידו על התחונה ונתן לו מה שפחות - שבח או יציאה.
- בנה חורבת חבירו: לרב ששת: לב"ש - יכול ליטול עציו ואבניו.
- לב"ה - לא יכול.
- לרב נחמן: לר"ש ב"א - יכול ליטול.
- לרשב"ג - מחלוקת ב"ש וב"ה.
- לר' יוחנן: בבית יכול ליטול. בשדה לא; י"א משום כחש ארעא, ואפי' בחו"ל.
- י"א משום ישוב א"י.
- כלו ימי השכירות, והמשכיר או השוכר לא רוצה להאריך את זמן השכירות;
- בית: כלו בימות החמה - יודיע לו ל' יום קודם.
- כלו בימות הגשמים - יודיע לו ל' יום קודם שמסתיים ימות החמה. הודיע לאחר ט"ו אלול, כיון שהשלושים יום מסתיימים בימות הגשמים - אין יכול להוציאו עד פסח.
- בכרכים: יודיע לו י"ב חודש קודם, שכולם רוצים לגור במקום שווקים ואין מצוי לשכור.
- חנות: י"ב חודש, שימצאוהו המקיפים. חוץ מחנות נחתומין וצבעין, שיודיע ג' שנים, דהיקפן מרובה.
- אף כשלא הודיעו, משיגיע זמנו יכול להרבות את תשלום השכירות, אם נתייקרו הבתים והפסידו ניכר.
- הגיע זמנו ונפל ביתו של המשכיר - רשאי להוציא את השוכר בלי שהודיעו.
- מכר או הוריש או נתן את הדירה - הבעלים החדש לא יכול להוציאו בלי להודיע.
- המשכיר חיתן בן וצריך לבית חתנות - אם לא היה יכול להודיעו יכול להוציאו.
- כל דבר שמעשה אומן - על המשכיר, כגון דלת ומנעול.
- אינו מעשה אומן - על השוכר, כגון סולם ומעקה. וכן מקום המזווה, דאפשר בגובתא דקניא.
- מזווה - על השוכר, דחובת הדר היא. וכשיוצא לא יטלנה, מפני המזיקין. ובשוכר מעכו"ם יטול.

קב

- תוס': לרש"י - מזווה מעומד.
- לר"ת - מיושב. ומ"מ מכניסה בתוך קנה, כדי שלא תכלה מלחלוחית הכותל.
- שכר בית והחצר שכורה לו - הזבל שבחצר לשוכר.
- אם החצר אינה שכורה לו - למשכיר, ואפי' בתורי דאתו מעלמא, דחצר המשתמרת קונה שלא מדעתו.
- לאב"י - אא"כ השוכר הדביק כלי בשולי פרה.
- לרבא - הוי לשוכר אפי' נתן כלי באויר.
- לרבא, אויר שאין סופו לנוח; כשאין דבר שמפסיק בין החפץ לקרקע - ספק אם כמונח. כשיש דבר שמפסיק - כמונח דמי.
- אמר בחצר שאינה משתמרת 'כל מציאות שיבואו לתוכה תקנה לי חצר' - לא אמר כלום, אא"כ יש קול שבא לחצירו צבי שבור וכדו', דכיון שיצא לו שם מציאה בעיר, בדילי אינשי מינה והוי כחצר המשתמרת.
- יוני שובך - אסורות בגזל מפני דרכי שלום.
- אן אפי' באמא (ולא רק בביצים), דדעתו של בעל השובך עליהם שיחזורו.
- אן בביצים, וחצרו לא קנתה לו, דאסור לזכות בביצים כשהאם רובצת עליהם, ד"שלח תשלח" והדר "הבנים תיקח לך". ולקחן קודם שילוח, אן דמיירי בקטן, ואביו יחזיר מפני דרכי שלום.
- תוס': אן בגדול שנתן ידו תחת הביצים ואח"כ שילחה.

- שכר בית לשנה ונתעברה - ממשיך השוכר לדור.
- שכר ל"ב חודש ונתעברה - אינו ממשיך לדור.
- שכר ב"ב דינר לשנה, דינר לחודש:
- לר' יוסי - יחלוקו, דספק אי תפוס לשון ראשון או לשון אחרון.
- לרב - תפוס לשון אחרון ואין השוכר ממשיך לדור.
- לשמאל - ספק, וזמעידיים אצל המוחזק בשעת התביעה, ו'יחלוקו' - בבא באמצע החודש.
- לרב נחמן - ספק, וזמעידיים בחזקת מרא קמא דהיינו המשכיר (ואפי' הפך דבריו), כי הספק בקרקע.
- תוס': ר' יוסי ס"ל שאם אפשר אומרים תפוס לשון שניהם, ואם א"א הוא ספק.
- ואם אפשר לומר שמפרש דבריו אמרינן דבגמר דבריו נתפס.
- אי מהתם הו"א פירושי קא מפרש:
- לרש"י - 'איסתרא מאה מעי' - פי' איסתרא חשוב שווה ק' מעות, ולא משום שבגמר דבריו נתפס.
- לר"י - הו"א שבשוכר מפרש. וכן הו"א שבאיסתרא מפרש וניזיל בתר פחות שבלשונות.
- לר' שמואל - הו"א שכאן מפרש ומתכוון לומר שאם תתעבר השנה לא אשלם יותר.
- פדיון הבן; לפני ל' יום - אין נאמן לומר שפדה. תוס': אף למ"ד אדם פורע תוך זמנו, דהכא ירא שימות.
- אחר ל' יום - נאמן לומר שפדה.
- ביום ל' עצמו - נאמן בשבועת היסת.
- שוכר לפני שעבר זמנו הוא כלפני ל', שירא שיפול הבית. ביום סיום השכירות הוא כיום ל' עצמו ופטור בשבועה. ושכיר ביום שסיים - גשבע ונוטל, דבעה"ב טרוד בפועליו.

קג

- שכר בית מחבירו לעשר שנים ואמר לו נקיטת חמש שנים - נאמן;
- לרש"י - המשכיר אומר כבר גרת חמש שנים, ומיירי שלא כתוב בשטר תחילת השנים וסופן.
- לתוס' - השוכר אומר שכבר שילם על חמש שנים, והשטר ביד המשכיר, ונאמן בשבועה.
- ושאני משטר הלוואה שמוכח שלא פרע, דהכא עשה שטר רק כדי שלא יוכל לומר לקוחה בידי.
- תוס': ולרש"י, אע"ג שהשטר ביד השוכר, ע"י השטר יש קול שהוא בשכירות אצלו.
- א"ל השאילני בטובו (לרש"י - כל זמן שהחפץ טוב. לערוך - בטובה שמחזיק לו השואל למשאל) - שאול לו לעולם כל זמן שהוא ראוי למלאכה. ואם עשו קנין, אפי' החזירו, חוזר ונוטלו. וכשאינו טוב, יחזיר לו שבריו.
- שאל קורדוס ל'פרדסי' - שאול לו לכל פרדסיו, ולא אמרינן תרי פרדסי.
- לרש"י - המשמע כל פרדסיו. תוס': כי שואל בעיני יפה נותן.
- לתוס' - דהוי ספק אם הכל או רק שנים, ושואל הוי מוחזק (משא"כ בקרקע דאולינן בתר חזקת מרא קמא).
- משכיר בית ונפל; אמר בית זה - לא חייב כלום.
- בית סתם - חייב ליתן לו בית אחר איזה שירצה משכיר.
- בית כזה - חייב ליתן לו בית אחר ששווה לו בגודל ובחלונות ובמיקום. ואפי' היה במקום חשוב, וכגון על שפת הנהר, דהו"א שהקפיד רק על מקומו.

פרק תשיעי - המקבל שדה מחבירו

- תוס': תבן - הוא הנקצץ. קש - הוא הנשאר בארץ.
- בעל הקרקע - פעמים נוח לו בקש שיהפך לזבל, ופעמים נוח לו שלא ישאר קש ותשאר נקיה.
- פועל - פעמים נוח לו לנכש שרוצה קש, ופעמים נוח לו להשאיר הקש שיותר קל לקצור.
- לפיכך לעולם יעשו כפי המנהג.
- תוס': כשבעה"ב נותן זרע - מקבל האריס פחות מבעה"ב (שליש). וכן בכרמים ופרדסים שא"צ זרע.
- כשהאריס נותן זרע - מקבל האריס יותר מבעה"ב (שני שלישי).
- גם כשהוסיף בעה"ב לאריס או אריס לבעה"ב, לא מקבל אלא לפי המנהג, אא"כ התנו בפירוש.

- על בעה"ב לעשות - את עיקר שמירת השדה, וכגון בוכרא וטפתא, לרש"י - העפר הראשון מסביב, והשני שמוסיף לאחר זמן.
לתוס' - חריץ ובן חריץ.
- על האריס לעשות - את התוספת להקל בטירחא, וכגון קוצים שאורגין בגדר סביב.
- שניהם מספקין את הקנים המעמידים את הגפנים, ושניהם חולקין בהם.
- בחכרנות; יבש הנהר הגדול - מנכה לבעה"ב מן חכורו, דמכת מדינה היא.
- יבשה אמת המים - אינו מנכה, משום דיש לו לדלות מהנהר. תוס': ואפי' יבשו כל אמות המים.
- תוס': ומשום דאינו מכת מדינה, ואפי' א"א לדלות מהנהר.
- אבל בקבלנות אינו מנכה אפי' במכת מדינה, אא"כ א"ל בית השלחין זו כדלקמן (ע"פ תוס').

קד

- אמר בית השלחין זו; לשמואל: אמר מחכיר - אינה קפידא, ושמה בעלמא קאמר ליה.
אמר חוכר - הוי קפידא, ואם יבשה מנכה לו.
- לרבינא: הוי קפידא רק כשהם בתוכה, דלא היה לו לומר. תוס': גם באמר חוכר.
- המקבל שדה מחכירו ולא עבד כלל - שמין אותה ומשלם כפי מה שהיתה ראויה לעשות, דנהגו לכתוב אם אוביר ולא אעביר אשלם במיטבא. תוס': ואפי' כשלא כתב, דכאלו כתב.
- קרבן שהאשה חייבת - בעלה חייב להביא (כגון זיבתה וחסאת ואשם), ואף במה שנתחייבה קודם שנישאת כיון שנהגו לכתוב 'אחריות... מן קדמת דנא'. תוס': ואפי' לא כתב.
- נדריה ונדבותיה - לרש"י ותוס' - אינו חייב. תוס': דאל"כ תידור כל פעם שיקניטנה ויתחייב (שתידור ותפרע מממונו קודם שישמע, או שישמע ולא ישים על ליבו להפר).
- לרב אחאי גאון - חייב, כי נהגו לכתוב הא דלעיל.
- באלכסנדריא שכתבו בכתובה 'לכשתכנסי לחופה הוי לי לאינתר', לא חלו הקידושים אם לא כנסה בסוף.
- השיב המשכון ומת הלוח - גובה המלוה את המשכון מבניו (ולא הוי כשאר מטלטלי), דבע"ח קונה משכון.
- נשתמש הלוח במשכון - המלוה גובה גם את הפחת שפחת המשכון, דנהגו שהלוח כותב לו כן בשטר.
- תוס': ואין כאן מצוות השבת העבט; או שהלוח מדעתו מקנה לו, כי מחזירו לו לימים רבים.
- או דחכמים תקנו שיכתוב כדי שלא ימנע מלהשיב המשכון.
- גובין כתובה כפי המנהג באותו מקום, למחצה לשליש או הכל. ואם עשו קנין, תמיד גובה הכל.
- במקום שגובין מחצה, אמר שכ"מ לתת לכתו כתובה של ד' מאות זו;
- ו"א דאם אמר 'תנו לה' - יכתבו ח' מאות, ואם אמר 'כתבו לה' - יכתבו ד' מאות.
- ו"א דאם אמר 'לכתובתה' - יכתבו ח' מאות, ואם אמר 'בכתובתה' - יכתבו ד' מאות.
- ו"א דכיון שהזכיר כתובה יכתבו ד' מאות. « וכן נקטינן.
- אריס שאמר שאם יוביר ישלם אלף זו; לנהרדעי - אם הוביר שלישי ישלם שלישי מאלף זו.
- לרבא - פטור, דכיון שהוי גוזמא הוי אסמכתא.
- קבלן שקיבל שדה, לזרוע שומשמין וזרע חזיטין (ומכחיטין פחות את הקרקע);
עשו החזיטין כשומשמין - אין מנכה לו (מה שלא הכחישה), שנוח לו שתכחיש הקרקע ולא יפסיד כסף.
- עשו יותר משומשמין - לא יקבל הקבלן את כל הריוח שעשו יותר, דגם הקרקע השביחה.
- עיסקא, דהיינו שמוכר עבור חבירו לחלוק ברווחים, לענין אחריות אונסין - פלגא מלוה פלגא פיקדון.
- ובחצי של המלוה; ו"א - דמצי לשתות שיכר. וגם אין גובין מבניו דהוי כמטלטלין, דאין סומך שיחזור לו.
- לרבא - אין יכול לבזבזו, וגובין מבניו, דלהכי קרו לה עסקא.

קה

- סתם עיסקא - הבעלים מקבל שלישי מהשכר (וחצי מההפסד), ולא מקבל חצי דמיחזי כריבית, דנראה שטורח בחצי של הפקדון בגלל שקיבל חצי כהלואה.
- ב' שקיבלו עיסקא - לא מצי חד למיהדר לפני הזמן שסיכמו, ואף אם יתן לו הפסדו, דמזלא דתרי עדיף.
- תוס': מקבל עיסקא - יכול לחזור בו, דפועל חוזר אפילו בחצי הירום.
- נותן עיסקא - לא מצי למיהדר ביה, דנתן לו זכות והשליטו על זה.

- חייב המקבל והחוכר לנכש. ואפי' חוכר, שבין כך משלם, לא יכול לומר אחרש אחר הקצירה, כיון שהקרקע מעלת עשבים וזרע שנפל נקלט ויצמח אח"כ.
- המקבל שדה ולא עשתה אלא מעט (אבל חוכר אין צריך לעבוד כיון שבין כך משלם):
- לרבנן - חייב להמשיך לטפל בה א"כ עשתה פחות משיעור כרי. שיעור כרי; לר' יוסי בר"ח - שתעמוד בו הרחת, וצדדיה לא יראו פני חמה. ללוי - ג' סאין.
- לדבי ר' ינאי - ב' סאין, חוץ מן ההוצאה.
- לר' יהודה - חייב אם עשתה כדי נפילה (זרע שמפורים), דהיינו שצמח בכדי לזרוע בשנה הבאה, והוא שצמח ד' סאין לכור (לרש"י - שדה בגודל בית כור. לתוס' - שדה שצומח בה כור תבואה), ובשנים שהארץ כחושה ח' סאין (והגר"א גורס קבין).
- זיתים שאין בהם יותר מד' קבין שמן לכור: לב"ש - הוא אוכל לקבלת טומאה.
- לב"ה - אינן אוכל.
- כל מה שכוחו רע מביא את הטומאה ע"י היסט. וכגון; אילן - שאין בעיקרו לחוק רובע קב.
- ענף - שנכנס בכף יד של אדם.
- אדם - שכשורכב עליו ארכובותיו נוקשות. תוס': ומיירי בנכרי או בישראל עם הרבה בגדים, דאל"ה טמא אף אם אין כוחו רע דנטמא מהתחתון או ע"י טומאה בחיבורים.
- במהה - שמנזות גללים כשורכבים עליה.
- תפילין של ראש; לתנא קמא - אסור להניח עליהן משאוי של ד' קבין, שמתמעכות.
- לר' שילא - אסור אפילו מטפחת, והיינו כריבעא דריבעא דפומבדיתא (שיעור מועט).
- משאוי בזמן התפילה - פחות מד' קבין מפשילו לאחוריו, ד' קבין מניח ע"ג קרקע שהכובד מונע כוונה.
- רוח שפיוזה עומרין וכיסו את הלפט; לת"ק - אומדים כמה לקט עושה שדה זו כל שנה ונותן לעניים.
- לרשב"ג - א"צ אומד, ונותן לעניים כדי נפילה, דהיינו ד' קבין לכור זרע. ספק אם היינו במפולת יד או שוורים.

קו

- חכר והיה מכת מדינה של שדפון וכדו'; לרב יהודה - דהיינו שנשדפו ד' שדות שסביבו.
- לעולא - נשדפו רוב השדות שבאותה בקעה.
- לרבנן - מנכה לו מחכורו אפי' אם חכר במעות. « וכן הלכה.
- לדבי יהודה - אם חכר במעות חייב (אינו מנכה לו מחכורו), שעל מעות לא היה גזירה ואין מכת מדינה.
- וה"מ שזרע וניוק, אבל אם לא זרע - חייב, דאמרינן אם היה זורע לא היה נשדף.
- וה"מ שנשדפו חלק משדותיו, אבל אם נשדפו גם כל השדות של החוכר, מזלו גרם וחייב.
- וה"מ שזרע מה שסיכמו, אבל זרע מין אחר - חייב, דא"ל נתפללתי למין זה והייתי נענה.
- וה"מ מכת מדינה, אבל אם רק שדה נשדפה - חייב, דא"ל מזלך גרם. ואפי' נשדפו כל שדות המחכיר, דא"ל אי משום מזלי הוה משתייר לי פורתא.
- ספק האם הוי מכת מדינה: א. נשדף מהשדות שמסביב רק תלם אחד (על פני כולה) שסמוך לה.
- ב. נשדפו השדות שמסביב חוץ מתלם אחד (על פני כולה) שסמוך לה.
- ג. בינו לשדות שנשדפו הפסיק שדה בור, או אספסתא, או זרע אחר. הפסיק חייטים לגבי שעורים, האם הוי כזרע אחר או לא.
- ד. כל העולם בשדפון ושלו בירקון, או כל העולם בירקון ושלו בשדפון.
- מוכר שדה בזמן היובל יכול לפדות בתוך שנתיים;
- שנת מכת מדינה - עולה מן המנין, דכתי' "במספר שני תבואות" שנים שיש תבואה בעולם.
- שביעית - אינה עולה מן המנין, דלא מיקרי שנת תבואה דהוי אפקעתא דמלכא. ומ"מ עולה לו מן הגירוע, דחזי למישטח בה פירי.
- רועה שהניח עדרו ובא לעיר, ובא ארי ודרס ואילו היה שם לא היה יכול להציל - פטור, ולא אמרינן דהיה מתקיים בו "גם את הארי ואת הדוב הכה עבדך".

- חכר שדה ויש מכת מדינה; לרבי - זורעה פעמיים, רב' פעמים הוי חזקה. לרשב"ג - ג' פעמים, דג' הוי חזקה.
- חכר שדה ולא צמחה כלל; בחרפי - דהיינו חיטין ושיפון; זורע עד תחילת החורף.
- באפלי - דהיינו שעורין וקטניות: לרש"י - עד תחילת אדר.
- לתוס' - עד תחילת שבט.
- א"נ - עד תחילת שבט של חמה.
- מקבל שדה בקבלנות - ענביה שהתליעו - נותן לבעלים את חלקו מהם, דארעא לא עבדא שליחותא.
- ואפי' התליעו בין בציר לדריכה, דעדיין צריכין לקרקע.
- עשה יין והחמיץ - אין נותן לו מתוכו, דעשתה ענבים טובים, ומזל המקבל גרם.

קז

- מקבל שדה; בקבלנות: רשאי לוורעה גם במידי אחרוני, דליכחוש ארעא ולא ליכחוש מרא.
- בחכירות: לת"ק - לא יזרע דברים שמכחישים יותר, דהיינו במקום שעורין חיטין, ובמקום תבואה קטנית (כא"י, דבבבל אין לחשוש לכחש ארעא).
- לרשב"ג - אם לא חרש פעם נוספת, לא ישנה ממה שאמר לו;
- לרש"י - דאין טוב לקרקע שיזרע שנה שעורין ושנה חיטין.
- לתוס' - דאין טוב לקרקע שיזרע ב' שנים רצופין אותו דבר.
- תוס': יהושע התנה דרשאין לקטוף עשבים משדה של אחר, דוקא כשאין ראוין למאכל אדם.
- אילן שעל המיצר: לרש"י: לרב - אזלינן בתר מקום השרשים. ואם השרשים בשני השדות, יחלוקו.
- לשמואל - תמיד חולקין, דאין הולכים אחר שרשין.
- לתוס': מיירי שהשרשין שוים כאמצע ופליגי רק אי אזלינן בכה"ג בתר נוף או לא.
- לרב - אזלינן בתר נוף (ובשתי גינות שכל השרשין אצל אחד אפשר דלא אזיל בתר נוף).
- לשמואל - לא אזלינן בתר נוף (ובשתי גינות כיון שדרך למלאות בעפר אפשר דאזיל בתר נוף).
- אילן הסמוך למיצר: לרש"י - דינו כאילן שעל המיצר.
- לתוס' - לכו"ע שייך לבעל השרשין.
- בית הכסא: לכו"ע טוב סמוך לעיר.
- בית הכנסת: לרב - עדיף סמוך לעיר.
- לר' יוחנן - עדיף רחוק משום שכר פסיעות.
- שדה: עדיף רחוק משום עין הרע, אא"כ מוקפת בגדר שאז עדיף קרוב משום טורח הכנסת הפירות.
- "והסיר ה' ממך כל חולי"; לרב - עין הרע. שרובן מתים בו (תוס': ולבני יוסף שאין עין הרע מתו בחוליים אחרים).
- לשמואל - רוח (בלא קור). שכולם מתים ע"י רוח.
- לר' חנינא - צינה.
- לר' יוסי בר"ח - צואת האוזן והחוטם.
- לר' אלעזר - מרה. שפ"ג חלאים תלויין בה.
- במאורעות: הכל בידי שמים חוץ מצנים פחים, לרש"י - קור הנופח.
- לתוס' - קור וחום.
- תוס': במידות: הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים.
- "ועבדתם את ה' אלוהיכם" - זו קריאת שמע.
- "וברך את לחמך" - זו פת שחרית. מכאן ואילך "והסירותי מחלה מקרבך".
- צריך לדקדק במדידת קרקע כיון שכל משהו ראוי לזריעת כרכום.
- אולם במדידת ד' אמות שלייד אמת המים, לרש"י - אין צריך לדקדק להרחיבן.
- לתוס' - אדרבא צריך לעשותן שוחקות ולא מצומצמות.
- לתי' א' בתוס' - ובעי' ד' מכל צד, דמיירי ביאור גדול להשקות כל הבקעה, אבל באמה של אדם אחד סגי באמה מכל צד.
- לתי' ב' בתוס' - ד' אמות דהכא היינו ב' אמות של תוכה ואמה מכל צד.

- עצים שבשפת הנהר; לר' אמי - קוצצים כמלא כתפי בשני עבריו, כדי שיוכלו למתוח חבלים לספינה.
לר' נתן בר הושעיא - בעי' ט"ז אמות, כרשות הרבים.

קה

- לאיגלי גפא (חומת העיר ושעריה) - רבנן פטורים, דרבנן לא צריכי נטירותא.
- לכריא דפתיא (לכרות בור לשתות) - חייבים, ובלבד ששוכרין לזה פועלין, אבל לא יוצאין בעצמם לכרות.
- האידנא דכתבי פרסאי קני לך עד אמצע הנהר, מסלקינן;
לרש"י - דמיירי בבא אדם אחר לתפוס ומסלקינן כיון ששייך לראשון שקנה מהמלך.
- לתוס' - מיירי בראשון שבא להחזיק בשפת הנהר, דמסלקינן שלא יפריע לספינות.
- קיבל שדה מהמלך בטסקא;
- לרב יהודה - אפי' קיבל שדה ששוכנת בין אחים (או שותפים) לא מסלקינן ליה.
- לרב נחמן - בין אחים מסלקינן, בין מצרנים לא מסלקינן, לרש"י - דלית ליה דינא דרבר מצרא כלל.
- לתוס' - כי יכלו לקבל מהמלך ולא חשו.
- לנהרדעי - אפי' בין מצרנים מסלקינן, משום דינא דרבר מצרא דכתי' "ועשית הישר והטוב".
- בר מצרא שהסכים שאחר יקנה, לרבינא - אין צריך לקנות מידו.
- לנהרדעי - צריך לקנות מידו, ואם לא קנו מצי הדר ביה. « וכן הלכה.
- קנה קרקע במצרי אחר, אם קנה בחצי מחיר: אם הוזיל רק לו - יתן המצרן מחיר מלא כשלוקח ממנו.
- הוזיל לכולם - נותן המצרן חצי מחיר.
- אם קנה במחיר כפול: צריך ליתן לו כפול דאין אונאה לקרקעות.
- קנה קרקע באמצע קרקע חבירו - אם אינה עידית או זיבורית - מסלקינן ליה, דמוכח שקנה אותה כדי שאח"כ יוכל לקנות את הקרקע מסביב.
- בעכו"ם אין דין בר מצרא, כשקנה מעכו"ם - דא"ל ארי אברחי לך.
- כשמכר לעכו"ם - דעכו"ם אינו בר "ועשית הישר והטוב". ומ"מ משמתינן ליה עד שיקבל עליו אחריות כל נזק שיבוא מהעכו"ם.
- תוס': ואם עכו"ם נותן יותר כסף מישראל, מותר למכור לו ואין מקבל אחריות.
- אין דינא דרבר מצרא: א. במתנה שאין בה אחריות.
- ב. במוכר כל נכסיו לאחד, דאל"כ לא יקנה ואיכא פסידא למוכר.
- ג. במוכר לבעלים הראשונים.
- ד. במשכנתא (שהלוה משכן שדה זו למלוה).
- ה. למכור במקום רע או רחוק ולקנות יפה או קרוב, שמא אם ימתין למצרן שיקנה ממנו יפסיד את היפה או הקרוב.
- ו. במוכר לכרגא ולמזוני ולקבורה.
- ז. במוכר לאשה וליתמי ולשותפי.
- ח. כסף צרור עדיף. וכן כסף שמשקלו טוב יותר.
- ט. כשיש הפסק בין השדות וא"א להעביר שם תלם.
- תוס': י. בבתים סמוכים, או בקרקע שאינו עומד לזריעה.
- לכרגא ולמזוני (דאשה ובנות) ולקבורה - ב"ד מוכרין בנכסי יתומים בלא הכרזה.
- תוס': ולמזונות יתומין פשיטא, דלכל צורך יתומין א"צ הכרזה. ולקבורה פשיטא שאין מכריזין כשהמת מוטל, והכא או כשלוו וקברו דא"צ אח"כ הכרזה.
- או דהו"א שמשכנין מחפצי יתומים עד שמכריזין.
- עדיף למכור: א. לת"ח. ב. לשכן. ג. לקרוב. ושכני העיר עדיפי משכני שדה.
- לרש"י - מיירי במוכר בעלמא, אבל לענין מצרנות אין עדיפות, ואפי' שניהם מצרנים.
- לתוס' - מיירי לענין מצרנות, וכששניהם מצרנים.
- מצרן שלא מביא כסף מזומן, אם הוא אמיד - מחכים שיביא.
- אם הוא לא אמיד - אין מחכים ואין דינא דרבר מצרא.

- בית על גבי קרקע - בעל הקרקע מעכב מבעל הבית שע"ג, לרש"י - שימכור לו את הבנין.
- לתוס' - שימכור לו עציו ואבניו.
- תוס': בית אצל קרקע - אין דינא דבר מצרא בבתים, אלא בשדה שיכול לחורשה בבת אחת.

קט

- מקבל שדה בקבלנות - רשאי לזרוע פשתן דגם הבעלים מרוויח בזה.
- בחכירות - לא יזרע פשתן דמכחיש לקרקע, ובקיבל לז' שנים רשאי לזרוע פשתן בשנה א'.
- מקבל שדה; קורת שיקמה: אין לו, דאינו חוזר וגדל אלא בז' שנים. ואם קיבל לז' שנים זרוע בשנה א'.
- שבח שיקמה (לשום לו מה שהתרחבה, כשיוצא): לאביי - יש לו.
- לרבא - אין לו.
- ומודה רבא בקונה שדה וחזרה ביוכל דיש לו שבח שיקמה, דכתי' "ויצא ממכר בית" ולא שבח.
- ומודה רבא באיכא פסידא, וכגון צמח בה אילן חדש שמונע ממנו חרישה וזריעה, דנוטל כל דמי האילן.
- ומודה אביי בדקל וכדור, דנחית לפירות, משא"כ שקמה דליכא פרי אלא שבח גידול ענפים.
- צמח בה אילן חדש ואמר שהיה זרוע במקום שלו כורכום - גילה בדעתו שלא ירד ליטוע בה אילנות נוטל דמי עצים בלבד. תוס': לתי' א' - מיירי שאינו ראוי לנוטעו במקום אחר, דאל"כ יטלו ויטע במקו"א.
- לתי' ב' - לא יכול ליטלו, דגילה בדעתו שלא ירד אדעתא דהכי.
- שתל, דהיינו שנוטע ואח"כ עובר בה למחצית שכר, והוי כאריס אלא שא"א לסלקו מהכרם לעולם - אין בניו ממשיכים לעבוד אחריו כשהם כמה, דסמכי אהרדי ויפסידוהו. ומסתלקים ונוטלים שבח.
- שתל שאמר אם אפסיד אסתלק: לרב יהודה - מסתלק בלי שבח.
- לרב כהנא - מסתלק ונוטל שבח.
- אם אפסיד אסתלק בלא שבח: לרב יהודה ורב כהנא - מסתלק בלא שבח.
- לרבא - הוי אסמכתא, ומנכה את ההפסד מחלקו.
- היכא דהוי פסידא דלא הדר הוי כמותריין ועומדיין ומסלקינן להו בלא התראה;
- א. מקרי דרדקי, לרש"י - דשבשתא כיון דעל על.
- לתוס' - דאותה שעה שמלמד להם טעות, לא תחזור לעולם.

ב. שתלא (נוטע כרמים למחצה).

ג. טבחא (שוחט).

ד. אומנא (מקו"ד).

ה. ספר מתא. [וסימנך: מס"ט א"ש]

- שתל שעלה לא"י והפסיק עבודתו - נוטל רבע ולא חצי, בגלל ההפרש שבעה"ב יפסיד כשיביא אריס.
- גפן שהזקינה - נוטל השתלא חצי ככל שתלא, דבהכי אורחיה דגפן.
- שטפה נהר - נוטל רבע כשתל שמסתלק שלא בזמנו, דלאו אורחיה שנהר שוטף.
- משכון שנפרע בו ע"י שימוש, כשמשכן כרם והזקין; לאביי - הוי פירא ונוטל המלוה את העצים.
- לרבא - הוי קרן וילקח קרקע והמלוה אוכל.
- ומודה אביי: א. בהזקינו שלא בזמנן דהוי קרנא, דלאו אדעתא דהכי נחית.
- ב. באשה שנפלו לה עצים בירושה לאחר שניסת והזקינו, שאם הבעל יטול עצים כליא קרנא.
- תוס': הזקינו ועדיין עושין מעט פירות; לרבנן - הדין כנ"ל הואיל ובקרוב יפסיקו.
- לר' יהודה - לא ימכור הבעל משום שבח בית אביה.

קי

- במשכנתא דסורא (שהמלוה אוכל פירות כך וכך שנים) שלא פירש בשטר כמה שנים, מלוה אומר קבענו לג' שנים ולוה אומר ב' - לוה נאמן דקרקע בחזקתו. קדם מלוה ואכל פירות שנה ג'.
- לרב יהודה - קרקע בחזקת הלוה ומוציא ממנו.
- לרב כהנא - פירות בחזקת אוכליהן קיימי, דכיון שאפשר לברר אצל עדי השטר, לא מטריחים את ב"ד להוציא מידו דשמא יצטרכו לחזור ולהוציא. « וכן הלכה.

- במשכנתא דסורא, מלוה אומר ה' שנים ולוה אומר ג' שנים ואין שטר בידו; לרב יהודה - מלוה נאמן במיגו שיכול לומר לקוח.
- לר' זביד ור' עזירא - אין מלוה נאמן, דכיון שרגיל ליוהר בשטר ע"כ שמחביאו וכתוב בו ג'.
- במשכנתא דסורא, שהמלוה אוכל פירות - תיקנו חכמים שהלוה נותן טסקא (מס למלך) ומתקן החרין שסביבה, שלא יוכל המלוה לומר לקוחה היא בידי.
- ובקרקע שאין טסקא ואין לה חריץ - עליו למחות. ואם לא מיחה הפסיד.
- למסקנת התוס', גם להו"א בגמ', פשוט שיש חזקה גם במשכנתא דסורא, אלא דבעי' מה תקנה יעשה.
- אריס אומר למחצה ירדתי ובעה"ב אומר לשליש הורדתי; אם דרך לרדת למחצה: לר"צ - אריס נאמן.
- לרב יהודה - בעה"ב נאמן, דאי בעי אמר שכירי ולקיטי הוא שלא נוטל חלק בשדה.
- אם דרך לרדת לשליש: לכו"ע בעה"ב נאמן.
- יתומין אומרים אנו השבחנו ושלנו השבח, ובע"ח אומר אביכם השביח; בקרקע אפותיקי - בע"ח נאמן, דהוא מוחזק כיון שעומד לפירעון. ואם היתומים הביאו ראייה, משלם ליתומים בכסף ולא בקרקע כדין יורד.
- באינה אפותיקי - יתומין נאמנים, שהקרקע בחזקתם.
- אם ההלוואה בשיעור ארעא ושבחה - בע"ח טורף (בחינם) מלוקח אף שבח המגיע לכתפים (עומד ליקצר).
- ההלוואה בשיעור ארעא בלא שבחה - טורף, ומשלם ללוקח את דמי השבח (שהשביח לוקח); אן דהוי כמ"ד דלוקח לא מצי מסלק בזווי, דאל"כ א"ל הב לי גריוא דארעא שיעור שבחאי.
- אן דמיירי באפותיקי, דלכו"ע לא מצי מסלק ליה בזווי.

ק"א

- שכיר יום - גובה כל הלילה, דשכירות משתלמת בסוף. וכן שכיר לילה גובה כל היום (עד השקיעה).
- שכיר שעות - אם סיים עבודתו ביום גובה כל היום. סיים בלילה; לר' יהודה - גובה כל הלילה.
- לר' שמעון - גובה כל הלילה וכל היום, לרש"י - שהיום הולך אחר הלילה.
- לתוס' - דלינה משמע כל הלילה.
- וכן פליגי בשכיר שבת או חודש וכדו' שסיים בלילה.
- עושק וגזל דכתי' בשכר שכיר (דגול ממש ילפי' מריבית ואונאה);
- לרב חסדא - לך ושוב זהו עושק, יש לך בידי ואיני נותן זהו גזל. ונדחה.
- לרב ששת - נתתו לך זהו עושק, יש לך בידי ואיני נותן זהו גזל. ונדחה.
- לאב"י - לא שכרתוך מעולם זהו עושק, נתתו לך זהו גזל.
- לרבא - זהו עושק זהו גזל, וחלקן הכתוב לעבור עליו בשני לאוין.
- אין בו משום בל תליץ:
  - א. לאחר בוקר ראשון, מיתורא ד"לא תליץ... עד בוקר".
  - ב. בעשה שליח לשכור לו פועלים.
  - ג. בסורא, שידועים הפועלים שיהיה לבעה"ב מעות רק כיום השוק, ובכולם עובר בכל תשאה (ובסורא עובר לאחר יום השוק), דכתי' במשלי: "אל תאמר לרעך לך ושוב ומחר אתן ויש אתך". תוס': ולא עובר בכל תשאה אם עסוק במלאכה אחרת.
  - ד. אם לא תבעו, דכתי' "אתך" לדעתך.
  - ה. אם לבעה"ב אין מעות, דכתי' "אתך" שיש אתך.
  - ו. אם אמר לחנוני או שולחני לשלם לפועל, דכתי' "אתך".
- "לא תעשוק שכיר... מאחיך" - פרט לעכו"ם. וכתו' "רעך", דחד לעושק שכיר וחד לגזילה ממש.
- "או מגרך" - לרבות גר צדק. תוס': אן דאל"כ הו"א "מאחיך" ממובחר שבאחיך.
- אן דאל"כ הוי דרשי' "מאחיך" ולא כל אחיך.

- כתי' בחומש דברים: "לא תעשוק שכיר... אשר בארצך" לרבות כל שבארצך דהיינו שכר בהמה וכלים. "בשעריך" לרבות אוכל נבילות, דהיינו גר תושב (קיבל לא לעבוד ע"ז). וקאי גם על "ביומו תתן שכרו וכו'" דסמך ליה בפסוק הבא. בחומש ויקרא כתי' "לא תעשוק" ו"לא תגזול" ו"לא תלין".
- לתנא קמא - עובר בגר תושב ובבהמה וכלים בהכל, דילפי' שכיר שכיר דחומש דברים מדויקרא.
- לר' יוסי ברי' - לא ילפי' שכיר שכיר (תוס': דאינו מופנה). ו"ביומו תתן שכרו" ליכא בבהמה וכלים דכתי' בספיא "כי עני הוא" ובהמה וכלים אינן בעשירות ועניות.
- לר' ישמעאל - לא ילפי' שכיר שכיר. ובבהמה וכלים עובר גם באיסורי דויקרא, דכתי' בהו "אתך" (מיותר) לרבות כל שפעולתו איתך, משא"כ גר תושב דכתי' "רעך".
- לסיכום בקצרה: בבהמה וכלים - עובר בהכל, חוץ מלר' יוסי ברי' שעובר רק בלא תעשוק. גר תושב - עובר רק באיסורי חומש דברים, חוץ מלת"ק שעובר בהכל.
- תוס': גם בחו"ל איכא לאוי דשכיר, ולא ממעטינן מ"בארצך", דחובת הגוף היא.
- איכא בל תלין אפי' בשכרו לאשכול אחד. תוס': וקמ"ל אף שרגילין להשכיר ליום וחצי יום ולא לשעות. או קמ"ל דעובר אפי' שאכלו לאותו אשכול.
- לר' יוסי ברי': לרש"י - ילפי' לה מדכתי' "אתך".
- לתוס' - ילפי' לה מיתורא ד"שכיר", דהו"ל למכתב 'לא תלין פעולתו אתך'.
- לר' ישמעאל: ילפי' לה מדכתי' "ואליו הוא נושא את נפשו" כל ששיעבר עצמו עליו.

קייב

- מינה בעה"ב את החנוני לפורע לפועל, לרב ששת - אם לא נתן החנוני, אינו חוזר אצל בעה"ב.
- לרבב - חוזר. « וכן הלכה (תוס') ».
- תוס': לר' א' - מיירי שנתרצה הפועל בסתמא, ופליגי אם הוי כפירש הפועל להדיא שפוטרו אפי' לא יתן לו החנוני א"ר הוי כפירש שפוטרו רק אם יתן.
- לר' ב' - מיירי שפירש אם לא יתן אחזור אליך, ופליגי כל זמן שלא חוזר בו חנוני אם יכול לחזור על בעה"ב.
- לר' ג' - בכה"ג לכו"ע חוזר, אלא פליגי לענין בל תלין אם חוזר בו ביום הראשון, דלרב ששת כיון שניתק שעה אחת ממנו לא חוזר איסור בל תלין.
- תוס': מחילה - אינה צריכה קנין. פשרה - צריכה קנין, אן כי דמי למחילה בטעות, שלא היה מוחל אם היה יודע שיזכה בדין. אן כדי שלא יתחרטו, אם עושין את הקנין לפני ששומעים דברי הפשרנים.
- נפשט שאיכא בל תלין בקבלנות; אן כמ"ד אין אומן קונה בשבח כלי.
- אן באגריה לביטשי (מעה לדריכה), לרש"י - דהוי שכיר ולא קבלן. לתוס' - דליכא שבח כלי.
- תוס': אן בשליחא דאיגרתא, דליכא שבח כלי.
- שכיר בזמנו - נוטל, דבעה"ב טרוד בפועליו (תוס': והוי כאיני יודע). נשבע כדי להפיס דעתו של בעה"ב. וה"מ בנחלקו אם שילם, אבל בנחלקו כמה קצץ, הממע"ה, דקציצה מידכר דכיר.
- תוס': וה"מ ששכרו בעדים, אבל בלא עדים נאמן לומר שפרע במיגו דלא שכרתיך מעולם. וה"מ לת"ק דנשבע ונוטל אף בכופר הכל, אבל לר' יהודה רק במודה במקצת.
- עבר זמנו - אינו נוטל, דחזקה אין בעה"ב עובר משום בל תלין וחזקה אין שכיר משהא שכרו, וגבי שכיר איכא חזקה דאינו עובר משום בל תגזול.
- בכמה מקומות תקנו דנשבע ונוטל, ומיקרי 'תקנות קבועות'; לרש"י - שעקרו ד"ת דנתבע נשבע ופטור. לתוס' - שקבעה על שכנגדו.
- בשכיר: לא תקנו שבעה"ב ישלם בעדים, דהוי טורח. ולא תקנו שישלם מראש, דרוצים בהקפה, בעה"ב פעמים שאין לו ופועל שמא יפלו ממנו.
- תוס': שכיר בזמנו נשבע ונוטל אפי' אם לבעה"ב אין הרבה פועלים ולא טרוד, דלא פלוג.

- תוס': הא דבנחלקו כמה קציץ הממע"ה, הוא לת"ק. אבל לר' יהודה, במודה במקצת, אף בזה הפועל נשבע ונטול. לפי' א' - מיירי אפי' בשכרו בעדים, אלא שלא שמעו הקציצה או ששמעו ושכחו.
- לפי' ב' - מיירי בשכרו שלא בעדים, ולא נאמן בעה"ב במיגו דלא שכרתיך מעולם רכינן שהורה במקצת לא יכול היה להעזי ולכפור. אבל בעדים הרגילות היא שיודעים וזוכרין הקציצה.

ק"ג

- תוס': שכיר בזמנו נשבע ונטול, ולא ממתנינן למחר שבעה"ב יזכר משום חזקה שאינו עובר בכל תלין, דחזקה זו לא מועילה אא"כ מצטרף לה חזקה דשכיר אינו משהה שכרו.
- עבר זמנו ויש עדים שתבעו כל זמנו - נתנו לו חכמים יום אחד נוסף לאחר זמנו לישבע וליטול.
- "בחזון תעמוד, והאיש (שליח ב"ד), (ו)אשר אתה נושה בו יוציא אליך את העבוט החוצה".
- בעל חוב - לא יכנס לביתו ליטול משכון (לא יחבול), ולא יטול בשוק (לא ינתח) שמא יכנס לביתו.
- שליח ב"ד - לתנא א' - ינתח ולא יחבול, ד"והאיש" קאי ארישא דבחזון תעמוד. וכן לשמואל.
- והא ד"לא יחבול" דאלמנה ודריחים ורכב, לעבור עליהם בב' לאוין.
- לתנא ב' - אף יחבול, ד"והאיש" קאי אסיפא דקרא.
- תוס': לא יחבול זוג או צמד פרות, לרש"י - זוג של ספרים, וצמד פרות חורשות.
- לר"ת - חייב רק בכלי לתיקון אחרון של האוכל, דומיא דריחיים ורכב, אלא זוג של חיתוך וצמד של פרות המרכסות בתבואה.
- תוס': חיוב השבת עבוט הוא רק בכלי העשוי לגוף האדם והנאתו. ומחרישה דמתני' היא מגדרת למרחץ.
- בערכין - לכו"ע מסדרין, דהיינו שגזבר הבא למשכנו משייר לו (ולא לאשתו ובניו) כדי חייו לפי מה שהורגל, וכגון מטה (לאכול) ומטה ומצע (לישן). תוס': לצורך י"ב חודש.
- בבע"ח - פליגי אם מסדרין כדלקמן. ולמ"ד מסדרין, אם היה לכוש בגד ששווה מאה מנה;
- לר"ת - מפשיטין אותו ממנו לפרוע לבע"ח ונותנין לו בגד הראוי לו.
- לר"ע - אין פורע ממנו, דכל ישראל בני מלכים וראויין לאותה איצטלא.
- "ולך תהיה צדקה"; לרש"י - שמוטל על המלוה לפרנס את הלוח ולסדר לו את הראוי לו.
- לתוס' - גם בכגד של מאה מנה שייך צדקה (לר"ע) שלא מונע התענוג שהורגל בו.

ק"ד

- בערכין נידון לפי השגת ידו כעת, ואפי' העשיר אח"כ פטור. משא"כ בהקדש שאם העשיר ישלים.
- תוס': ק"ו מבטל היקש (או גו"ש) אם אפשר להעמיד את ההיקש בדבר אחר.
- בע"ח: לברייתא: מסדרין לו, דילפי' מערכין, אן בק"ו, דבערכין אינן מחזירין ומסדרין. אן מיכה מערכין.
- לרשב"ג: אין מסדרין, דכתי' בערכין "ואם מך הוא" ולא בע"ח. « וכן הלכה (תוס').
- למתני': לרש"י - מסדרין, מהא דס"ל דמחזיר לעולם (כסות יום ביום וכדו').
- לר"ת - אפשר דאין מסדרין, דפלוגתא אי מסדרין הוי בנטל בתורת גבייה, אבל אם נטל בתורת משכון לכו"ע מחזירין.
- הקדש: לאילפא - אין מסדרין, ק"ו מבע"ח שמחזירין משא"כ הקדש דא"צ צדקה.
- לר' יוחנן - מסדרין, דכתי' "נדר בערכך" הקיש נדרים לערכין.
- לאילפא הקיש נדרים לערכין לומר שגם בהקדש (בדק הבית ותוס') נידון בכבודו, דהיינו שאם אמר דמי ראשי עלי נותן דמי כולו כיון שהנשמה תלויה בו. ובערכין נידון בכבודו מדכתי' "ערכך נפשות".
- למ"ד מסדרין, ילפי' מ"אם מך הוא" שיהא במכותו מתחילתו ועד סופו;
- לרש"י - שאם בשעה שהעריך היה עני, והעשיר קודם שהעריכו הכהן - נידון כעשיר.
- לתוס' - למעוטי עני והעשיר וחזר והעני, דנידון כעשיר. והוי כר' יהודה בערכין, דלרבנן נידון כעני.

- איכא מ"ד דאליהו הוא פינחס, ואם כן אליהו היה כהן.
- ומ"מ נכנס לבית הקברות, משום שלרשב"י קברי עכו"ם אין מטמאין באוהל, דאינן קרויין אדם.
- תוס': ומשום שרוב ארונות יש בהן פותח טפח.
- תוס': ומ"מ קבר את ר"ע, משום שצדיקים אין מטמאין.
- ומשום שהיה מת מצווה, דפחדו לקוברו כי היה מהרוגי מלכות. וזהו עיקר טעמו.
- ומ"מ החיה את בן האלמנה, שהיה לו ברור שיחיהו ומותר משום פיקוח נפש.
- משכון: א. יש להחזירו כל יום (כסות יום ביום וכדו'), לת"ק - לעולם.
- לרשב"ג - לאחר ל' יום מוכרו ונפרע ממנו.
- ב. מחזיר רק ללוה עני, אבל לעשיר א"צ להחזיר.
- ג. מחזיר רק במשכנו שלא בשעת הלוואה, אבל אם משכנו בשעת הלוואה א"צ להחזיר.
- ד. אסור למלוה להשתמש בו (בחינם), שאם משתמש הוי ריבית.

קטו

- ממשכן אע"ג שמחזיר - כדי שלא תהא שביעית משמטתו.
- וכדי ושלא יעשה מטלטלין אצל בניו (רמטלטלי דיתמי לא משתעברי לבע"ח).
- תוס': וחוזר וממשכן - כדי שלא יוכל הלוה לכפור.
- וכדי שימהר לפרוע דמתבייש כשחוזר לו כל יום.
- "לא תחבול בגד אלמנה"; לר' יהודה - בין עניה בין עשירה, דלא דריש טעמא דקרא.
- לר' שמעון - אסור רק עניה, דדריש טעמא דקרא, שכיון שיוצא ונכנס אצלה להחזיר הרי הוא משיאה שם רע בשכנותיה.
- תוס': ולמ"ד לעיל דאסור לחבול (בבית) כל אדם, או איצטר' קרא לעבור עליה בב' לאוין, ולית ליה דר"ש.
- או איצטר' קרא לאסור בה גם ניתוח (בשוק). ואתא גם לעבור בב' לאוין מדאפקיה לניתוח בלשון חבלה.
- "ולא ירבה לו נשים"; לר' יהודה - אם אינן מסירות ליבו מותר, דכתי' בקרא טעמא ד"ולא יסור לבבו".
- לר' שמעון - אסור אפי' אשה אחת שמסירה, מיתורא "דלא יסור לבבו" דבלא"ה דריש טעמא דקרא.

- חבל ריחים (התחנותה) ורכב (העליינה);
- לרב הונא - לוקה ג', משום ריחים ומשום רכב ומשום כי נפש הוא חובל.
- ואע"ג ד"כי נפש הוא חובל" אתא לשאר כלים של אוכל נפש;
- לרש"י - מ"מ אתא גם לריחים ורכב, דאין להוציאם ממשמעותו.
- לתוס' - דילפי' שאר כלים מריחים ורכב, ולא הוי ב' כתובים הבאים כאחד דאיצטריכו לחייב עליהם משום ב' כלים.
- לרב יהודה - לוקה ב'. ו"כי נפש הוא חובל" אתא לשאר כלים. « ותניא כותיה.
- תוס': חייב משום ריחים ומשום רכב אפי' בהתראה אחת, דבב' התראות חייב ב' אפי' בריחים וריחים.
- תוס': חובל ריחים ורכב אינו לאו הניתק לעשה. וההוא שחויב להחזיר, דלא ידע שאסור והוי זכיה בטעות.
- חבל ריחים או רכב - לוקה (ולר"ה לוקה ב'). תוס': ואע"ג דבלאו אחד נאמרו, מ"מ חייב על כ"א בפני עצמו;
- או משום דכתי' "ורכב" הוי כאילו כתי' "או" לחלק.
- או משום דאי חייב רק בשניהם ביחד הו"ל למכתב רק ריחים דמשמע שניהם יחד.
- אכל פסחו נא ומבושל; לרבא - לוקה ג', משום נא ומשום מבושל ומשום כי אם צלי אש.
- לראב"י - לוקה ב', או משום דאין לוקין על לאו שבכללות.
- או משום דקרא ד"כי אם צלי אש" אתא לחייב על נא ומבושל רק בשעה שהוא בקום אכול צלי.
- תוס': ונפק"מ, דאי משום שאין לוקין על לאו שבכללות - תרתי לא לקי אבל חדא מיהא לקי; לרש"י - וכגון בחי או מבושל בחמי טבריא.
- לתוס' - כגון שהתרו בו רק משום "כי אם צלי אש".
- אבל בחי ומבושל בחמי טבריא אינו לוקה כלל.

קטז

- חבל כלי של ב' פרקים, וכגון זוג (לרש"י - של ספרים. לתוס' - לחתוך ירק) או צמד של פרות (לרש"י - ב' פרות עם צמדן. לתוס' - צמד בלא פרות) - חייב ב'; לרש"י - ואפי' לר"ה, דאכל חד קאי "כי נפש הוא חובל".
- לתוס' - דוקא לרב יהודה, אבל לר"ה או שחייב א' ד"כי נפש הוא חובל" או שחייב ג' אם יש ליתן בהן לאו דריחים ולאו דרכב.
- חבל סכין של בשר - יחזיר, דאסור לחבול כלי אוכל נפש. תוס': אבל אוכלים עצמן מותר לחבול.
- לאביי ויעמיד את הנחבל לדין על חובו.
- לרבא - נוטל עד כדי דמיו וא"צ להעמידו לדין, כי היה יכול לטעון לקוחה היא בירי. ולאביי א"א לטעון, דעשויה להשאיל. ולרבא אינה עשויה להשאיל כיון שהיא נפגמת.
- תוס': ספרים עשויין להשאיל, ומ"מ המכיר ספריו ביד אחר ולא יצא לו שם גניבה בעיר - אינו נאמן לומר נגנבו לי במיגו דהשאלתים; או משום דמיירי במכירים שבעל הספרים אינו רגיל להשאילן.
- אי משום דהוי כמ"ד מיגו להוציא לא אמרינן.

פרק עשירי - הבית והעלייה

- בית של אחד ועלייה של אחר, ונפלו הבית והעלייה - חולקין בעצים ובאבנים ובעפר.
- ולא אמרינן הממע"ה; אן דמיירי שנפלו לחצר של שניהם או לרה"ר.
- אן אפי' בחצר של אחד מהן, אלא דשותפין בכה"ג לא קפדי אהרדי.
- ומיירי שנפלו לבילה, ופניניהו בני רה"ר ואזלו לעלמא, דא"א לדעת אי בחבסא נפיל אי בחבטא.
- אם אחר מכיר אבניו (שלימות); למ"ד ברי עדריף - נוטלן (אם השני אמר איני יודע).
- למ"ד לאו ברי עדריף - אם אין עסק שבועה (מודה במקצת) לא נוטלן. תוס': דשני נמי הוי מוחזק, אן כי ידוע שיש לו חצי.
- אן כי בכל ספק חשיב שניהם מוחזקים.
- היכא דנוטלן, השני נוטל כנגדן שלימות, ונפק"מ: אן למלבנא רווחא, שיש לבנים רחבות יותר.
- או לטינא דמעברא, שיש טיט שמעובד ומגובל יותר.
- שכר עלייה מבעה"ב ונפחתה - יורד ודר למטה עד שיתקן לו את העלייה.
- לרב - ה"מ נפחתה ברובה, אבל פחות מזה לא, דאדם דר חציו למטה וחציו למעלה.
- לשמואל - אפי' נפחתה ד' טפחים, דאין אדם דר חציו למטה וחציו למעלה.
- וכן פליגי בבית הכר שגינה על גביו ונפחת, האם אדם זורע חציו למטה או לא.
- וה"מ בא"ל עלייה זו שע"ג בית זה אני משכיר לך, דשיעבר הבית לעלייה, אבל אם א"ל עלייה זו הפסיד, ואם א"ל עלייה סתם יכול לתת לו עלייה אחרת.
- תוס': וה"מ בשוכר, אבל באחין שחלקו אין על התחתון לבנות תקרה.

קיז

- ספקות: א. כשהשוכר יורד ודר בתחתונה, האם בעה"ב יוצא בע"כ או שדרין שניהם ביחד.
- ב. האם נכנס השוכר מהגג שמשם נכנס לעלייה, או מהפתח דלא קיבל ע"ע עלייה וירידה.
- ג. ב' עליות זו ע"ג זו ואיפחית תחתונה, האם יעלה לעליונה או שירד לבית. תוס': ומיירי שא"ל עלייה שע"ג בית זה אני משכיר לך, אבל בא"ל עלייה שתחת עלייה זו יורד בעליונה.
- נפחתה מעזיבה ונוזל מים על התחתון; לרבנן - העליון מתקן, דעל המזיק להרחיק עצמו.
- לר' יוסי - התחתון מתקן, דעל הניזק להרחיק עצמו.
- ומודה ר' יוסי בגירי דיליה, וכגון שניזק כנגד מקום רחיצת העליון.
- שכר עלייה מבעה"ב ונפחתה; לרבנן - תחתון מתקן תקרה ומעזיבה, דמעזיבה אחזוקי תקרה הוא.
- לר' יוסי - העליון נותן את המעזיבה, דמעזיבה אשווי גומות הוא.

- אחין שחלקו בבית ועלייה ונפלו, ובעל הבית אינו רוצה לבנות; לתנא קמא - בעל העלייה בונה את הבית ודר בו עד שיתן לו את יציאותיו.
- לר' יהודה - אם דר בבית צריך לשלם לבעה"ב, לרש"י - דאם לא הרי זה מיחזי כריבית.
- לתוס' - דהוי זה נהנה וזה חסר (שחרוריתא).
- אלא מקרה את העליונה, לרש"י - ויושב בבית, דכיון שהעלייה מוכנה אינו נהנה.
- לתוס' - ויושב בעלייה, דבבית נהנה שא"צ לעלות למעלה.
- ומורה ר' יהודה בגינה ע"ג בית הבר ונפחת, דבעל הגינה זורע למטה, עד שבעל בית הבר יתקן.
- בית ועלייה שנפלו ואין להם כסף לבנות (לרש"י - ובעל הבית רוצה למוכרה. לתוס' - ורוצים לוודעה);
- לר' נתן - תחתון נוטל ב' חלקים ועליון שלישי. « וכן הלכה, דעלייה מפחיתה מימי קיום הבית שלישי.
- לאחרים - תחתון נוטל ג' חלקים ועליון רביעי.

קיה

- זמן ב"ד ל' יום. ונפק"מ: !זמן שנותנין לקון אילן וכותל שנוטה ליפול. תוס': !לפרוע חוב. !לרשב"ג עד ל' יום מחזיר משכון.
- נפל כותלו לחצר חבירו והפקירו - לא נקנה לבעל החצר בע"כ.
- הסכים בעל החצר לקנותו - חצירו אינה קונה לו, דאינו מתכוין לקנות אלא להשתמט.
- הסכים לקנותו ופינהו - קנהו, ובעל הכותל אינו יכול לחזור בו.
- שכרו בשלו והראהו בשל חבירו - נתן לו שכרו משלם. והשוכר נוטל מבעה"ב מה שהנהגה אותו.
- שכרו להגביה הפקר - נתן לו שכרו משלם, דיד פועל כיד בעה"ב ושכרו עליו.
- שכרו לשמור הפקר - א"ל טול מה שעשית בשכרך, דהבטה בהפקר לא קני ואין שכרו עליו.
- תוס': שכרו לעשות בשל חבירו - א"ל טול מה שעשית בשכרך.
- שומרי ספיחים (שעורין לעומר או חטין לשתי הלחם) בשביעית; לת"ק - שוכרין שוכרין מתרומת הלשכה.
- לר' יוסי - שומרים בהתנדרות בלבד.
- או דפליגי אם הבטה בהפקר קני ואם לא יקבל שכר נמצא שעומר ושתי הלחם אינן באין משל ציבור.
- או דלכו"ע הבטה בהפקר קני, ופליגי אם חיישינן שמא לא ימסרם יפה.
- או דלכו"ע הבטה בהפקר לא קני, ופליגי אם חיישינן לבעלי זרועות, וע"י שנותנין שכרו יוצא קול שהן של הקדש ולא יקחוהו בזרוע לעצמם.
- בשעת הוצאת זבלים; לר' יהודה - מותר להשהות זבלו ברה"ר (שיהא נישוף ברגלים), ואם הזיק פטור.
- לתנא קמא - אע"ג שמותר להשהות, אם הזיק חייב.
- למתניתין - אסור להשהות, ואם הזיק חייב.
- וכן פליגי ת"ק ור"י בכ"מ שיש רשות והזיק, ובגון פותקין ביבותיהם וגורפין מערותיהן בחורף.
- ובגון הניח נר חנוכה בחוץ ועבר גמל והדליק בירה.
- ובגון שהעמיד תנור בעלייה ע"ג מעזיבה של ג' טפחים.
- תוס': ובגון אותה שעה קטנה שמותר להשהות זבל לכו"ע, ואפי' שלא בשעת הוצאת זבלים.
- פועל בנין שנפלה האבן מידו: חייב (אם הזיקה או הוזהק), דאדם מועד לעולם.
- נפלה לאחר שהניחה בבנין: בקבלנות - כל הפועלין שהיו שותפין (חצב, סתת, וכו') חייבים, שכ"א קיבל ע"ע לשמור עד הסוף.
- בשכירות - האחרון חייב, שכ"א אחראי על פעולתו בלבד.

קיט

- שתי גנות זו על גב זו והירק בינתים - עיקרו (השורשים) הוי של עליון. נופו; לר' מאיר - של עליון, דשדי נופו בתר עיקרו כיון שיונק ממנו.
- לר' יהודה - של תחתון, שמונח על אויר, ולא אמרינן שדי נופו בתר עיקרו.
- לר' שמעון - כל שהעליון יכול לפשוט ידו וליטול הוי שלו, והשאר של תחתון. « וכן הלכה. וספק בעליון מגיע לנופו ולא לעיקרו או להיפך.
- וכן פליגי לגבי מקח וממכר במוכר אילן ואח"כ יצא אילן (קטן) מהגזע (דביצא מהשורשים לכו"ע לבעל הקרקע); דלר"מ הוי לבעל הקרקע. תוס': אע"ג דענפים חדשים הם של בעל האילן.
- ולר"י לבעל האילן. תוס': אע"ג שהוא באויר של בעל קרקע.
- ואע"ג שלא היה בדעתו למוכרו.
- וכן פליגי לגבי ערלה ביצא אילן מן הגזע, דלר"מ חייב בערלה, ולר"י פטור אע"ג דהוי איסורא.
- 'שבור מלכא' דהכא; לרש"י - מלך פרס. והיה בקי בדינים. וכן לתוס'.
- וי"א - שמואל.

מליקא לה מסכת בבא מציעא